

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

VÝZKUM SOUSEDSKÝCH VZTAHŮ A POSTOJŮ K SOCIÁLNÍMU BYDLENÍ

VÝZKUM SOUSEDSKÝCH VZTAHŮ A POSTOJŮ K SOCIÁLNÍMU BYDLENÍ PŘEHLED VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Projekt je financován z prostředků Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu.

ZADAVATEL:

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
Odbor sociálních služeb, sociální práce a sociálního bydlení,
Na Poříčnickém právu 1/376, 128 01 Praha 2

ZPRACOVATEL:

INESAN (Institut evaluací a sociálních analýz)
Sokolovská 351/25, 186 00 Praha 8
Tel: +420 220 190 597
E-mail: info@inesan.eu
Web: www.inesan.eu

OBSAH

1	ÚVOD	4
1.1	KONTEXT	4
1.2	METODIKA VÝZKUMU	4
1.3	VYSVĚTLIVKY	6
1.4	SOCIODEMOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY VÝBĚROVÉHO SOUBORU	7
1.5	CHARAKTERISTIKY VÝBĚROVÉHO SOUBORU Z HLEDISKA BYDLENÍ.....	9
2	PŘEHLED VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÝCH ŠETŘENÍ	12
2.1	VNÍMÁNÍ SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ	12
2.2	VZTAH RESPONDENTŮ K MÍSTU BYDLIŠTĚ	15
2.3	HODNOCENÍ SOUSEDSKÝCH VZTAHŮ.....	18
2.4	CÍLOVÉ SKUPINY SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ	22
2.5	ZKUŠENOSTI SE SOCIÁLNÍM BYDLENÍM	25
2.6	POSTOJE K SOCIÁLNÍMU BYDLENÍ.....	27
2.7	HODNOCENÍ SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ Z POHLEDU VEŘEJNOSTI.....	31
2.8	TOLERANCE SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ V SOUSEDSTVÍ	35
	SHRNUTÍ	39

SEZNAM ZKRATEK

ČSÚ	Český statistický úřad
FG	focus group (fokusní skupina)
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OP	operační program
OPZ	Operační program Zaměstnanost
SB	sociální bydlení
SVL	sociálně vyloučená lokalita

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Velikost místa bydliště	7
Graf 2: Struktura respondentů z hlediska pohlaví a věku	7
Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání	7
Graf 4: Zaměstnání a profese	8
Graf 5: Rodinný stav	8
Graf 6: Typ bydliště	8
Graf 7: Čistý měsíční příjem domácnosti	8
Graf 8: Trvalé bydliště v místě dotazování (podle vztahu k obci, vlastnictví bytu/domu a délky života v obci)	9
Graf 9: Spokojenost s vybranými charakteristikami současného bydlení	10
Graf 10: Hodnocení vlivu vybraných charakteristik na hodnotu nemovitosti	11
Graf 11: Znalost pojmů „dostupné bydlení“ a „sociální bydlení“ (podle lokality bydliště, confirmovaného sousedství sociálního bydlení, velikosti místa bydliště a zkušenosti s obyvateli sociálních bytů)	13
Graf 12: Percepce pojmu „sociální bydlení“	14
Graf 13: Hodnocení současného množství informací o sociálním bydlení (podle confirmovaného sousedství sociálního bydlení, žádosti o sociální byt a občanské angažovanosti)	15
Graf 14: Délka života v obci	16
Graf 15: Konkrétní okolnosti vedoucí k možnému odstěhování se ze současného bydliště	17
Graf 16: Zájem o dění v obci (podle lokality bydliště, délky života v obci a vztahu k obci)	17
Graf 17: Zdroje informací o dění v obci (průměrný počet využívaných zdrojů informací o dění v obci)	18
Graf 18: Hodnocení výroků o sousedských vztazích	19
Graf 19: Způsoby řešení problémů se sousedy	21
Graf 20: Pocit bezpečí respondentů, kteří jsou v noci sami:	21
Graf 21: Odhad společenských skupin, které podle respondentů obývají sociální byty	23
Graf 22: Identifikace společenských skupin, kterým by sociální byty měly být primárně určeny	24
Graf 23: Identifikace uživatelů sociálních bytů z pohledu respondentů	25
Graf 24: Umístění sociálního bydlení v okolí bydliště respondentů / Confirmované sousedství sociálního bydlení	26
Graf 25: Vlastní zkušenost s obyvateli sociálních bytů (podle lokality bydliště a confirmovaného sousedství sociálního bydlení)	27
Graf 26: Hodnocení výroků o sociálním bydlení – potřebnost sociálního bydlení	27
Graf 27: Hodnocení výroků o sociálním bydlení – transparentnost sociálního bydlení	28
Graf 28: Hodnocení výroků o sociálním bydlení – stigmatizace sociálním bydlením	28
Graf 29: Vnímání spravedlnosti jednoduššího přístupu k bydlení pro určité skupiny osob	29
Graf 30: Podpora vzniku zákona, který by se zaměřoval na oblast sociálního bydlení (podle zkušenosti s obyvateli sociálních bytů a confirmovaného sousedství sociálního bydlení)	29
Graf 31: Místo, kde by se měly sociální byty zřizovat (podle lokality bydliště, délky života v obci, vlastnictví bytu/domu, velikosti místa bydliště, míry obav z provozování sociálního bydlení v obci a existence bytové nouze)	30
Graf 32: Význam sociálních bytů pro jejich obyvatele – existenční zabezpečení	31
Graf 33: Význam sociálních bytů pro jejich obyvatele – socializace	31
Graf 34: Obavy ze sociálního bydlení	33
Graf 35: Pozitiva sociálního bydlení pro život v obci	34
Graf 36: Akceptovatelná dislokace vybraných společenských skupin	36
Graf 37: Konkrétní faktory akceptace sociálních bytů v obci	38

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Fokusní skupiny v rámci projektu	5
Tabulka 2: Stručné populační charakteristiky měst, ve kterých se konaly fokusní skupiny	5
Tabulka 3: Velikost reprezentativního vzorku a rozšíření reprezentativního souboru (overboost)	6
Tabulka 4: Postoj respondentů k sociálnímu bydlení (podle lokality bydliště v jednotlivých krajích)	32

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Region bydliště	7
Obrázek 2: Znalost pojmů „dostupné bydlení“ a „sociální bydlení“	12
Obrázek 3: Spontánní asociace spojené s pojmy „dostupné bydlení“ a „sociální bydlení“ (TOP 10)	13
Obrázek 4: Výskyt problémů se sousedy v posledních třech letech	20
Obrázek 5: Podíl respondentů, kteří se v noci sami necítí ve své čtvrti bezpečně (podle kraje)	22
Obrázek 6: Postoje respondentů k dostupnému bydlení a k sociálnímu bydlení	32
Obrázek 7: Akceptace vybraných opatření v souvislosti se sociálním bydlením	35
Obrázek 8: Faktory vedoucí k podpoře sociálních bytů (TOP 10)	37

1 ÚVOD

1.1 KONTEXT

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (dále jen MPSV) realizuje s finanční podporou OP Zaměstnanost (dále jen OPZ) individuální systémový projekt „Sociální bydlení – metodická a informační podpora sociálních agend“, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/.0./15_017/0003539, jehož hlavním cílem je praktická realizace Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025 ve spolupráci s místními samosprávami. Součástí projektu je také analytická a výzkumná činnost, jejíž výsledky mohou obcím pomoci vytvářet a realizovat politiku sociálního bydlení na místní úrovni. V této souvislosti byla ze strany MPSV zadána veřejná zakázka „Výzkum sousedských vztahů a postojů k sociálnímu bydlení“.

Předmětem plnění veřejné zakázky je:

1. realizace kvalitativního výzkumu formou fokusní skupiny (dále jen FG) s poskytovateli sociálního bydlení a tří fokusních skupin s veřejností zahrnující také osoby žijící v sousedství sociálního bydlení,
2. realizace kvantitativního výzkumu na vzorku nejméně 1 000 obyvatel reprezentujících populaci Česka navýšeného o min. 200 respondentů, kteří žijí v sousedství sociálního bydlení,
3. tvorba souhrnné výzkumné zprávy propojující zjištění z kvalitativního a kvantitativního výzkumu a doporučení pro tvorbu, realizaci a komunikaci politik sociálního bydlení na místní úrovni,
4. prezentace výzkumných zjištění a doporučení pro zástupce místních samospráv, pracovníky MPSV a odbornou veřejnost na semináři organizovaném MPSV v rozsahu dvou hodin.

1.2 METODIKA VÝZKUMU

Cílem této veřejné zakázky je vytvoření výzkumné zprávy s „evidence-based“ doporučeními pro tvorbu a realizaci sociálního bydlení na místní úrovni určené pro místní samosprávy a MPSV, která:

- identifikuje, jaké má veřejnost na místní úrovni postoje k sociálnímu bydlení,
- identifikuje, jaké má veřejnost na místní úrovni zkušenosti se sociálním bydlením,
- identifikuje, jaké má veřejnost na místní úrovni představy o přijatelné formě sociálního bydlení,
- identifikuje, jaké mají poskytovatelé sociálního bydlení zkušenosti s jeho poskytováním, zejména v oblasti sousedských vztahů a řešení konfliktů v soužití,
- poskytne obcím doporučení, jak komunikovat tvorbu a realizaci politik sociálního bydlení, aby byly pro obyvatele obcí akceptovatelné,
- poskytne obcím doporučení, jak efektivně realizovat sociální bydlení a řešit vzniklé problémy spojené s akceptací sociálního bydlení veřejností,
- poskytne obcím doporučení, jak reagovat na případné konflikty v soužití mezi obyvateli sociálního bydlení a jejich bezprostředního sousedství.

FOKUSNÍ SKUPINY

V rámci projektu se uskutečnilo celkem pět fokusních skupin. Jedna z FG byla uskutečněna s poskytovateli sociálního bydlení (tj. s odborníky). Tato FG byla zorganizována v Praze a zúčastnilo se jí celkem 10 účastníků. Ostatní čtyři FG byly provedeny s veřejností ve vybraných městech, která realizují sociální bydlení (Chomutov, Ostrava, Pardubice a Třebíč). Fokusní skupina v Praze se konala v konferenční místnosti INESANu, FG s veřejností se konaly v konferenčních sálech či saloncích hotelů, v jednom případě v salónku restaurace. Bližší přehled je uveden v tabulce 1.

Tabulka 1: Fokusní skupiny v rámci projektu

Identifikace	Místo konání	Datum konání	Počet respondentů
Poskytovatelé SB (odborníci)	Praha	24. 1. 2019	10
Veřejnost	Pardubice	21. 1. 2019	10
Veřejnost	Chomutov	28. 1. 2019	11
Veřejnost	Ostrava	4. 2. 2019	8
Veřejnost	Třebíč	26. 2. 2019	8

Zdroj: INESAN (2019)

Stručné přehledové srovnání měst z hlediska populační velikosti nabízí následující tabulka.

Tabulka 2: Stručné populační charakteristiky měst, ve kterých se konaly fokusní skupiny

Město	Kraj	Počet obyvatel k 1. 1. 2019
Chomutov	Ústecký	48 720
Ostrava	Moravskoslezský	289 128
Pardubice	Pardubický	90 688
Třebíč	Vysočina	35 691

Zdroj: Data o populační velikosti ze statistik MV, dostupné online: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>

Ostrava a Chomutov zastupují města z velkých průmyslových aglomerací ve strukturálně postižených regionech, kde se kromě mnoha dalších problémů (např. historické ekologické zátěže či útlumu původní průmyslové výroby) objevují ve vyšší míře i problémy se sociálním vyloučením. Oba regiony jsou v tomto ohledu v nejhroší situaci v rámci Česka, počet obyvatel sociálně vyloučených lokalit v Ústeckém a Moravskoslezském kraji je v součtu vyšší než ve zbytku země.¹ Třebíč představuje sídlo v hospodářsky slabém regionu. Tyto regiony patří spolu se strukturálně postiženými regiony mezi tzv. regiony se soustředěnou podporou státu. Statutární město Pardubice je největším městem Pardubického kraje. Jako krajské a okresní město je součástí východočeské tzv. Hradecko-Pardubické aglomerace. Bytovou situaci v Pardubicích lze označit jako stabilizovanou.

KVANTITATIVNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

K výběru respondentů bylo použito kvótní techniky. Výzkum probíhal v jednotlivých krajích Česka takovým způsobem, aby byla dodržena proporcionalita zastoupení obyvatel. Při přípravě výběru byla kromě regionálního rozložení dále zohledněna struktura obecné populace z hlediska pohlaví, věku a velikosti místa bydliště respondentů. Při výběru vzorku se vycházelo z aktuálních dat ČSÚ.² Do zkoumaného vzorku byli zařazováni lidé ve věku od 18 do 74 let. V rámci základního vzorku obecné populace Česka je zahrnuto 150 respondentů, kteří bydlí v sociálně vyloučených lokalitách.

Nad rámec reprezentativního vzorku byl ještě proveden oversampling (resp. boosting) obyvatel, kteří žijí v sousedství sociálního bydlení (v tomto případě se nejednalo se o sociálně vyloučené lokality). Tímto způsobem byl základní vzorek doplněn o dalších 200 interview. Výběr respondentů v rámci tohoto dodatečného vzorku byl účelový. Dle statistik zadavatele sociální byty má 18,5 % obcí Česka; mezi největšími obcemi s více než 50 000 obyvateli mají sociální byty dvě třetiny obcí, ve skupině obcí s 10 000 až 49 000 obyvateli je to 83,8 % obcí a ve velikostní kategorii 5 000 až 9 999 obyvatel má sociální byty 68,6 % obcí.³ Blízkost sociálních bytů byla u těchto respondentů ověřována na základě konkrétních adres.

¹ Čada, K. a kol. (2015): Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR. Praha: GAC s.r.o., 116 s. včetně příloh.

² https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_af=VYSTUP-OBJEKT&pvo=DEMD001&z=T&f=TABULKA&katalog=30845&str=v4&c=v3~2__RP2018MP12DP31#w=

³ Zdroj: MPSV ČR z průzkumu z roku 2016: „Struktura obecních bytů s ohledem na sociální využití“

Tabulka 3: Velikost reprezentativního vzorku a rozšíření reprezentativního souboru (overboost)

	Počet respondentů	%
reprezentativní vzorek za ČR bez sociálně vyloučených lokalit	936	86,2 %
respondenti ze sociálně vyloučených lokalit v rámci reprezentativního vzorku	150	13,8 %
reprezentativní vzorek za ČR celkem (celý soubor)	1 086	100 %
respondenti žijící v blízkosti sociálního bydlení (overboost)	200	18,4 %
celkový počet respondentů	1 286	118,4 %

Pozn.: v rámci reprezentativního vzorku je zahrnuto celkem 150 respondentů žijících v sociálně vyloučených lokalitách

Data byla získávána osobními rozhovory tazatelů s respondenty (F2F interview). Vyškolení tazatelé kladli respondentům otázky a zaznamenávali v průběhu rozhovoru jejich odpovědi do dotazníku. Sběr dat probíhal v období od 3. do 19. května 2019.

Průměrná doba rozhovoru činila 46 minut.

Celkem bylo realizováno 1 315 interview, přičemž celkem 29 dotazníků bylo vyřazeno ze zpracování z důvodu špatného či neúplného vyplnění.

Finální analýza byla provedena na reprezentativním souboru 1 086 respondentů, v grafech je uváděno jako **celý soubor**. Výsledky za reprezentativní vzorek respondentů jsou porovnávány s výsledky vztahujícími se k respondentům žijícím v blízkosti sociálního bydlení (200 respondentů) a k respondentům žijícím **v sociálně vyloučené lokalitě** (150 respondentů).

1.3 VYSVĚTLIVKY

Kvantitativní data byla zpracována matematicko-statistickými postupy; kromě třídění prvního a druhého stupně, bylo použito statistických testů významnosti, analýzy průměrů (ANOVA, t-test), chí kvadrátového testu, shlukové analýzy, faktorové analýzy a regresní analýzy.

Součet relativních četností (procent) a řádkových procent se může vzhledem k zaokrouhlování pohybovat od 99 do 101.

Některé grafy prezentují otázky s možností několikanásobné odpovědi. Čísla v těchto grafech uvádějí podíl kladných odpovědí v procentech a jejich součet pak není roven 100.

N vyjadřuje podíl validních případů. V případě prezentace více než jednoho grafu, resp. vícepoložkového grafu, jsou hodnoty N odděleny lomítkem a vyjadřují počet validních případů vztahujících se ke každému jednotlivému grafu (položce v grafu).

Průměry (průměrné hodnocení) uváděné v této zprávě jsou průměry aritmetické, pokud není uvedeno jinak.

Medián je bod, který rozděluje uspořádanou číselnou řadu na dvě stejně početné části. Medián tak vypovídá o rozložení dat: čím je jeho hodnota vyšší, tím větší počet údajů se koncentruje v horní části uspořádané řady a vice versa.

Percentily (ve zprávě se nejčastěji objevuje 25% a 75% percentil – neboli horní a dolní kvartil) udávají hodnotu, která vyděluje z uspořádané řady hodnot čtvrtinu nejnižších hodnot (dolní kvartil) a čtvrtinu nejvyšších hodnot (horní kvartil).

Směrodatná odchylka představuje kvadratický průměr odchylek hodnot znaku od jejich aritmetického průměru. V případě, kdy je směrodatná odchylka malá, jsou si prvky souboru většinou navzájem podobné. Naopak velká směrodatná odchylka signalizuje velké vzájemné odlišnosti.

Chí kvadrátový test třídí proměnné do navzájem se nepřekrývajících kategorií a srovnává pozorované a očekávané (teoretické) četnosti v každé kategorii. V kontingenčních tabulkách tak umožňuje identifikovat statisticky odlišné kategorie.

ANOVA – Analýza rozptylu zjišťuje statistickou významnost rozdílu průměrů v podsouborech, které jsou vymezeny jednou nezávislou proměnnou. Na rozdíl od t-testu umožňuje ANOVA porovnávat větší počet (více než dva) podsouborů.

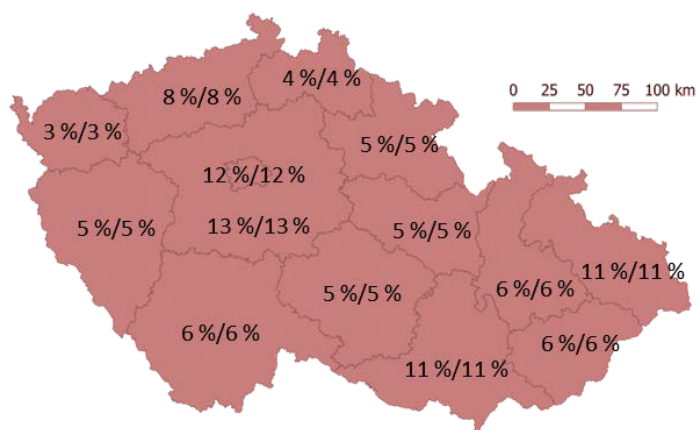
Faktorová analýza se používá k odhadu latentních faktorů s vysokým stupněm korelace s manifestními znaky. Tato metoda umožňuje hledat v rámci sledovaných jevů obecnější souvislosti, než jaké vymezuje rámec stanovených indikátorů.

Shluková analýza vymezuje typické skupiny analyzovaných znaků z hlediska jejich podobnosti. Výstupem shlukové analýzy je mimo jiné dendrogram, ve kterém vodorovné vzdálenosti mezi jednotlivými znaky představují míru jejich podobnosti. Čím je tato vzdálenost kratší, tím je podobnost vyšší.

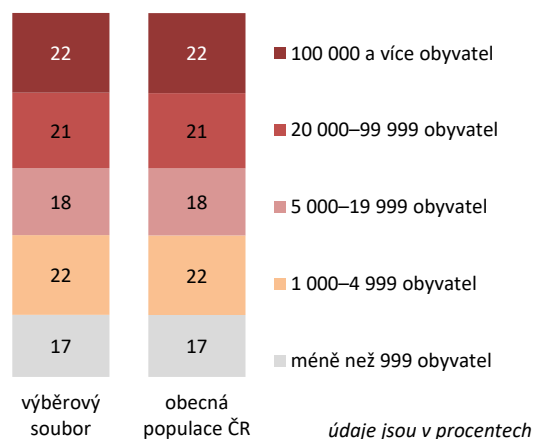
1.4 SOCIODEMOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY VÝBĚROVÉHO SOUBORU

Následující charakteristiky popisují reprezentativní vzorek, tj. 1 086 respondentů.

Obrázek 1: Region bydliště

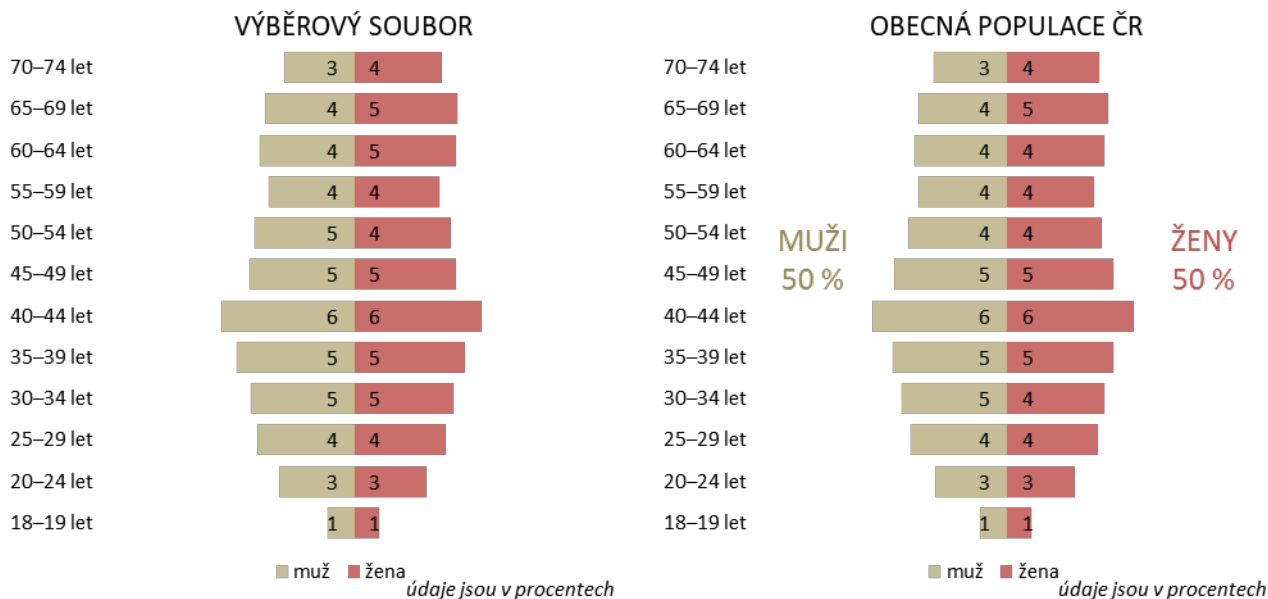
Graf 1: Velikost místa bydliště

Zdroj: INESAN (2019; celý soubor, N=1086, graf 1 N=1086)

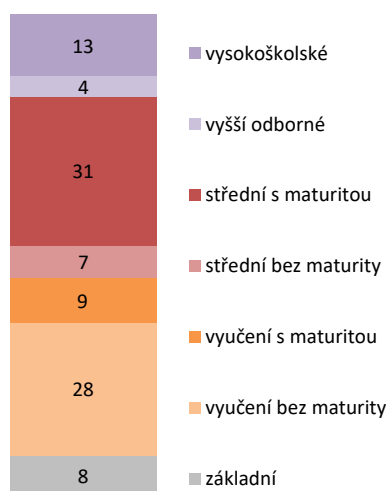
Pozn.: údaje v mapě před lomítkem charakterizují výběrový soubor / údaje za lomítkem charakterizují obecnou populaci ČR (data ČSÚ)

Graf 2: Struktura respondentů z hlediska pohlaví a věku

Zdroj: INESAN (2019; celý soubor, N=1086)

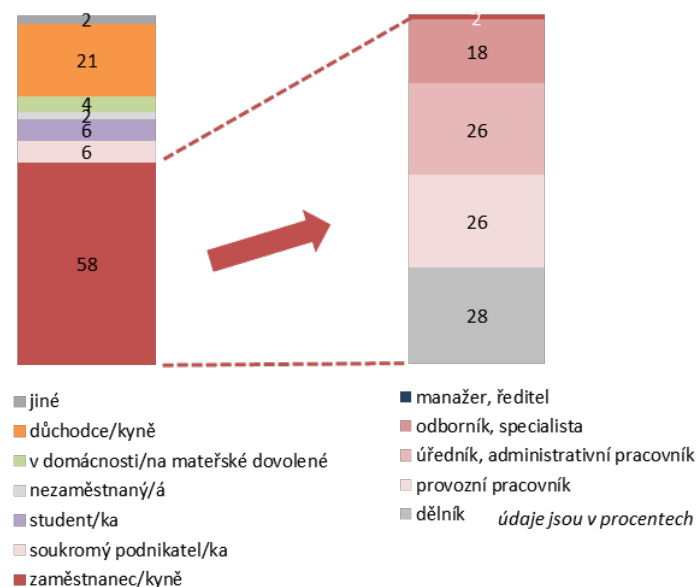
Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání

údaje jsou v procentech

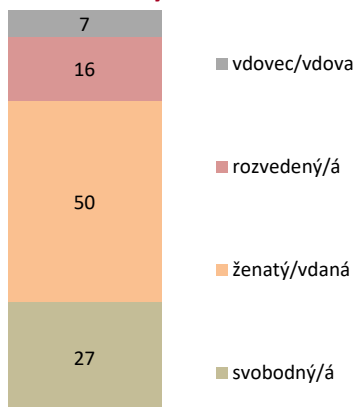
Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1086, graf 4 celý soubor/zaměstnanci, N=1082/600)

Graf 4: Zaměstnání a profese

údaje jsou v procentech

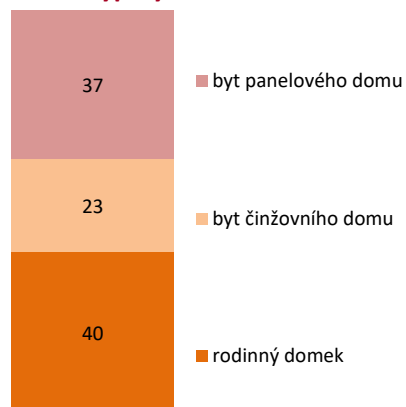
Graf 5: Rodinný stav

údaje jsou v procentech

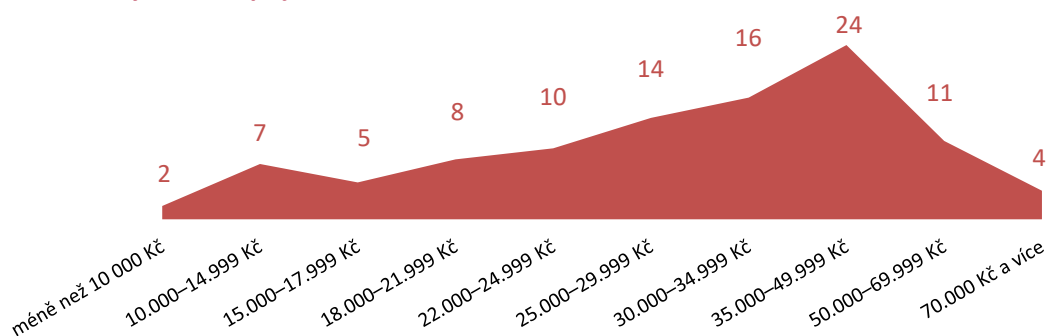
Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1079, graf 6 N=1086)

Graf 6: Typ bydliště

údaje jsou v procentech

Graf 7: Čistý měsíční příjem domácnosti

údaje jsou v procentech

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=803)

1.5 CHARAKTERISTIKY VÝBĚROVÉHO SOUBORU Z HLEDISKA BYDLENÍ

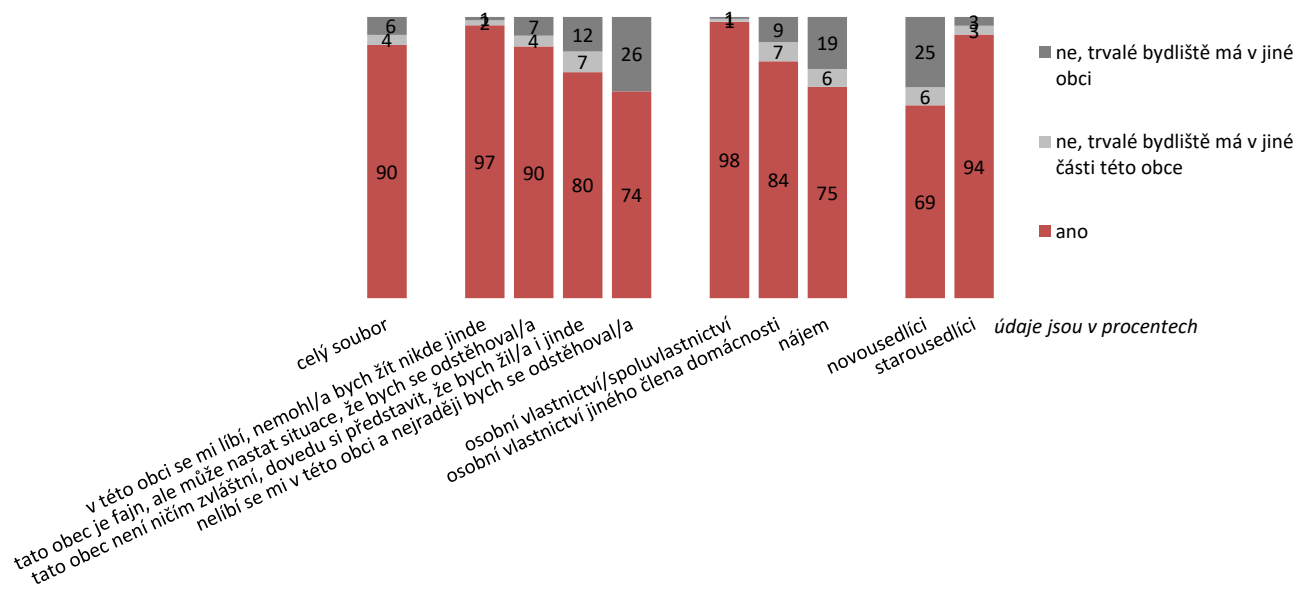
O bytové situaci respondentů blíže vypovídá výskyt jednotlivých situací představujících různý stupeň ohrožení ztráty stálého bydlení, jako je situace bez úplné možnosti bydlení, hrozba ztráty bydlení, bydlení na ubytovně, bydlení v nevyhovujících podmínkách nebo přechodné bydlení u příbuzných či známých. S těmito jednotlivými situacemi se během svého života setkala 3 až 10 procent respondentů, přičemž nejčastěji se jednalo o bydlení u příbuzných či známých. Minimálně v jedné z těchto pěti životních situací se někdy ve svém životě ocitlo 17 % dotázaných. Podle předpokladu se významně častěji v některé z těchto situací ocitly osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách, a to konkrétně 25 % z nich.

Osoby, které se dostaly do výše uvedených jednotlivých životních situací, se do nich dostaly v průměru 1,4–1,6krát, přičemž nejdéle žily u příbuzných či známých (v průměru 649 dní) a na ubytovně (v průměru 447 dní). Z hlediska souhrnného pohledu platí, že celková průměrná doba, po kterou byli respondenti ohroženi výše uvedenými životními situacemi, činí 681 dní, přičemž déle než rok byli v situacích představujících ohrožení bydlení v největší míře obyvatelé obcí s méně než 20 000 obyvateli.

Na bytovou situaci respondentů lze pohlížet dále také z hlediska počtu stěhování. Z výsledku výzkumu vyplývá, že v posledních 5 letech změnilo bydliště 20 % respondentů (v průměru 1,6krát) a za celý život má se stěhování zkušenost 52 % respondentů, kteří se stěhovali v průměru 2,4krát.

V obcích, ve kterých probíhalo dotazování, má trvalé bydliště celkem 94 % respondentů, přičemž 90 % má trvalé bydliště přímo v místě dotazování a 4 % v jiné části obce. Celkem 6 % respondentů pak uvedlo, že má trvalé bydliště v jiné obci. Trvalé bydliště mají v obci téměř všichni respondenti, kteří bydlí ve vlastním bytě či domě. Dotázaní, kteří bydlí v nájmu, mají v obci nahlášený trvalý pobyt v 81 % případů. Vyšší podíl respondentů s trvalým pobytem v jiné obci byl dále zaznamenán mezi novousedlíky (25 %), v případě starousedlíků jsou to jen 3 %. Trvalý pobyt v obci se dále liší podle vztahu respondentů k místu bydliště. Dotázaní, kteří jsou v obci spokojeni a kterým se v obci líbí, mají v obci trvalý pobyt významně častěji než osoby, které by se ze současné obce nejraději odstěhovaly.

Graf 8: Trvalé bydliště v místě dotazování (podle vztahu k obci, vlastnictví bytu/domu a délky života v obci)

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1080/1079/1079/1077)

Pozn.: Vztah k obci: v této obci se mi líbí, nemohl/a bych žít nikde jinde (38 %), tato obec je fajn, ale může nastat situace, že bych se odstěhoval/a (39 %), tato obec není ničím zvláštní, dovedu si představit, že bych žil/a i jinde (20 %), nelíbí se mi v této obci a nejraději bych se odstěhoval/a (3 %)

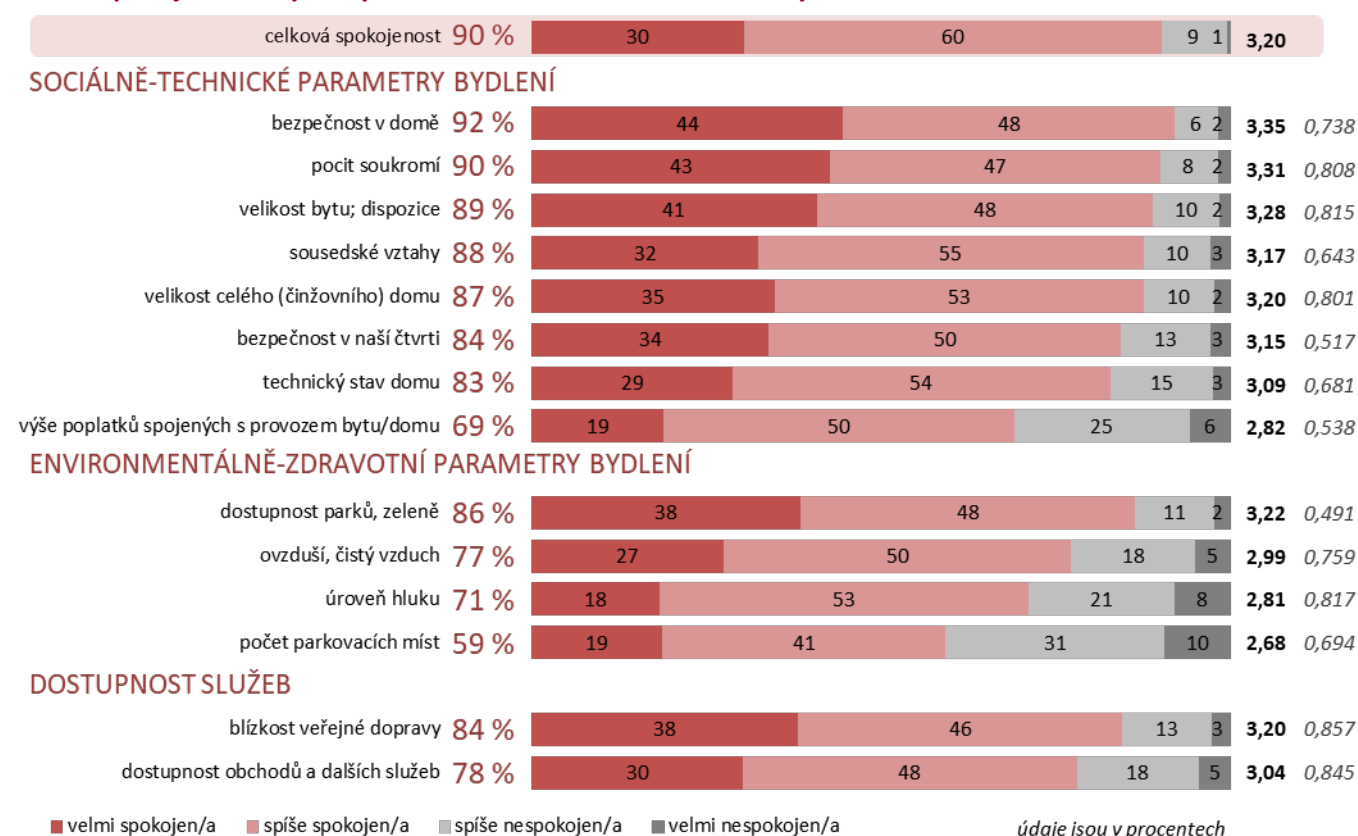
O bytové situaci respondentů vypovídá dále jejich zájem o sociální byty. Z výsledku kvantitativního šetření v této souvislosti vyplývá, že o sociální byt v minulosti žádaly 4 % respondentů, přičemž 1 % úspěšně a 3 % neúspěšně. Dalších 7 % předpokládá, že by o sociální byt mohli žádat někdy v budoucnu. Ať už minulý nebo budoucí zájem o sociální byty je charakteristický pro obyvatele sociálně vyloučených lokalit. O sociální byt

totiž v minulosti žádalo 5 % (2 % úspěšně a 3 % neúspěšně) z nich a dalších 11 % nevylučuje možnost, že by o sociální byt žádali někdy v budoucnu.

Konkrétní zkušenost s úspěšnou i neúspěšnou žádostí o sociální byt měli i někteří účastníci fokusních skupin. Jedna respondentka se musela po rozvodu odstěhovat z nájemního bytu, protože nedokázala jako matka samoživitelka zvládnout výdaje spojené s bydlením. Celý rok poté bydlela v sociálním bytě poskytnutém městem, po roce se nastěhovala do běžného obecního bytu. Další z respondentek o sociální bydlení neúspěšně usilovala poté, co ji manžel, který ji týral, vyhodil s dítětem na ulici. Tato neúspěšná snaha o získání bytu má u respondentky za následek negativní hodnocení sociálního bydlení jako celku.

V rámci kvantitativního šetření byla dále zkoumána spokojenost s vybranými charakteristikami současného bydlení. Na základě faktorové analýzy lze jednotlivé sledované charakteristiky bydlení z hlediska spokojenosti rozdělit do celkem tří skupin: (1) sociálně-technické parametry, (2) environmentálně-zdravotní parametry a (3) dostupnost služeb. V největší míře jsou respondenti v rámci skupiny sociálně-technických parametrů bydlení spokojeni s bezpečností v domě (92 %), se soukromím (90 %), s velikostí bytu (89 %) a se sousedskými vztahy (88 %). Naopak v nejmenší míře jsou spokojeni s výší poplatků spojených s provozem domu/bytu (69 %). Z hlediska environmentálně-zdravotních parametrů bydlení jsou respondenti v největší míře spokojeni s dostupností parků a zeleně (86 %), v nejmenší míře pak s počtem parkovacích míst (59 %). Vysoká míra spokojenosti pak panuje mezi respondenty v souvislosti s dostupností služeb. Platí totiž, že s blízkostí veřejné dopravy je spokojeno 84 % respondentů a 78 % je spokojeno s dostupností obchodů a dalších služeb.

Graf 9: Spokojenost s vybranými charakteristikami současného bydlení

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1066/1072/1082/1081/1072/1042/1081/1070/1058/1083/1071/1082/1027/1080/1082)

Pozn.: průměrné hodnocení: 1=velmi nespokojen/a, 4=velmi spokojen/a

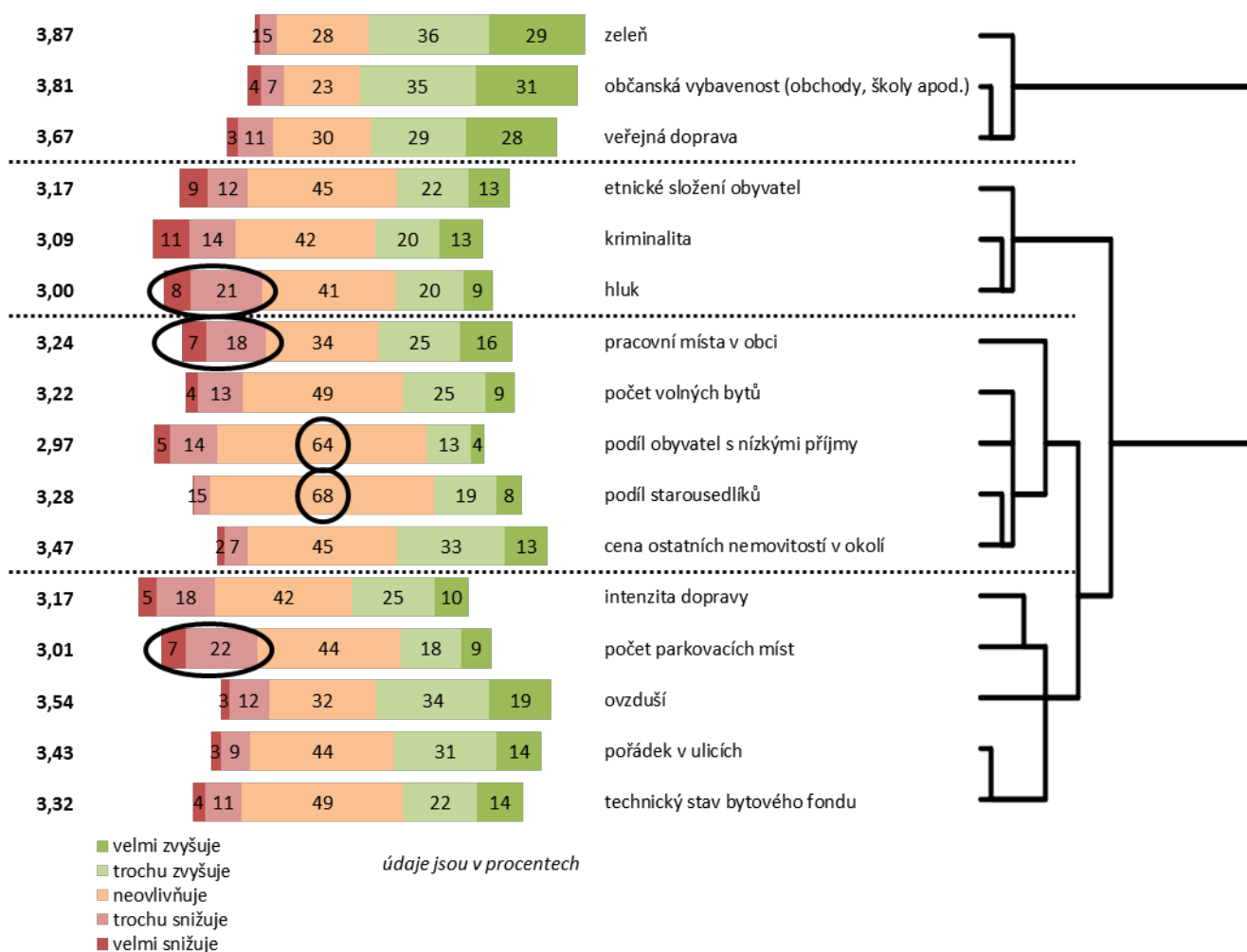
Pozn.: Jednotlivé faktory (skupiny charakteristik současného bydlení) jsou definovány na základě faktorové analýzy. Faktorové skóre (hodnoty zaokrouhlené na tři desetinná místa a označené kurzívou) představuje míru příspěví dané položky k vysvětlení celého faktoru. Čím vyšší je tato hodnota, tím více daná položka přispívá k vysvětlení celé skupiny (faktoru). Uvedené tři faktory vysvětlují 61,3 % z celkového rozptylu proměnných.

Z odpovědí respondentů dále vyplývá, že míra celkové spokojenosti se současným bydlením činí 90 %, přičemž na ni má mimo jiné dopad výskyt problémů se sousedy. Bylo totiž zjištěno, že osoby, které měly v posledních 3 letech nějaké problémy se sousedy, jsou se svým současným bydlením spokojeny jen v 74 %

případů, zatímco ostatní v 94 % případů. Nižší celková míra spokojenosti se současným bydlením je dále charakteristická pro respondenty, kteří deklarují zkušenosti s obyvateli sociálních bytů (79 %). Zde je však nutno upozornit na fakt, že respondenti často zaměňovali sociální bydlení za jiné formy bydlení, např. ubytovny, azylové domy, resp. za bydlení pro skupiny osob, pro které není primárně určeno.

Vedle spokojenosti s jednotlivými charakteristikami bydlení byl dále zkoumán vliv vybraných faktorů na ceny nemovitostí v místě bydliště. Zkoumán byl jak vliv faktorů, které si mohou respondenti spojovat se sociálním bydlením, tak v rámci srovnání i vliv ostatních faktorů ovlivňujících potenciálně cenu nemovitostí. Ze zkoumaných charakteristik cenu nemovitostí nejvíce snižuje nedostatek parkovacích míst, hluk, kriminalita a nedostatek pracovních míst. Z výsledků shlukové analýzy dále vyplývá, že faktory, které mohou být spojovány se sociálním bydlením, jako je např. míra kriminality, hluk, etnické složení obyvatel či podíl obyvatel s nízkými příjmy, patří do skupiny faktorů, které největší podíl respondentů vnímá jako faktory snižující hodnotu nemovitostí. Do této skupiny náleží také nabídka pracovních míst, intenzita dopravy a počet parkovacích míst. Podíl respondentů, podle kterých tyto faktory snižují cenu nemovitostí, se pohybuje v intervalu 19 % až 29 %. Nicméně nejvyšší vliv na lepší cenu nemovitosti má občanská vybavenost, zeleň a dostupnost veřejné dopravy.

Graf 10: Hodnocení vlivu vybraných charakteristik na hodnotu nemovitostí

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1076/1072/1076/1069/1058/1074/1062/1001/997/1048/1011/1079/1058/1076/1072/1022)

Pozn.: průměrné hodnocení: 1=velmi snižuje, 3=neovlivňuje, 5=velmi zvyšuje

Pozn.: Schéma (dendrogram) definuje typické skupiny charakteristik. Tyto skupiny jsou vytvořeny na základě shlukové analýzy, která vychází z podobnosti vlivu jednotlivých charakteristik na cenu nemovitostí. Vodorovné vzdálenosti v dendrogramu naznačují míru podobnosti vlivu jednotlivých charakteristik; čím je tato vzdálenost kratší, tím je podobnost vyšší.

2 PŘEHLED VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÝCH ŠETŘENÍ

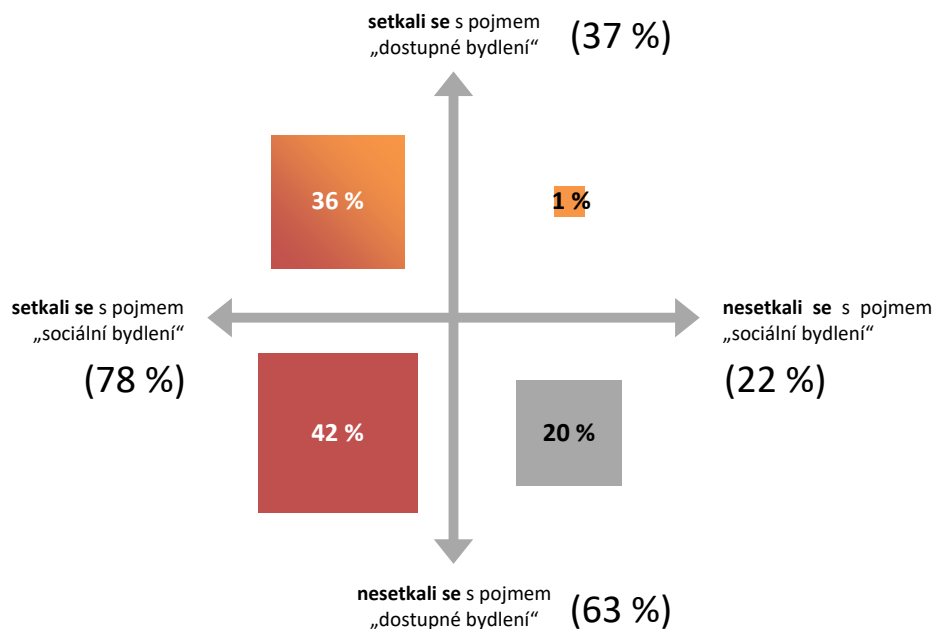
2.1 VNÍMÁNÍ SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ

Respondenti dotazovaní v rámci výzkumného šetření nebyli předem seznámeni s významem a definicí pojmu sociální bydlení a v rámci šetření tak bylo zjišťováno, do jaké míry jsou seznámeni s oblastí sociálního bydlení, resp. co si respondenti se sociálním bydlením ve skutečnosti spojují.

V rámci kvantitativního výzkumného šetření byla zkoumána znalost pojmů „dostupné a sociální bydlení“. S pojmem dostupné bydlení se setkalo celkem 37 % respondentů, s pojmem sociální bydlení pak 78 % dotázaných. Z podrobnější analýzy vyplývá, že jak obyvatelé sociálně vyloučených lokalit, tak i respondenti, kteří mají ve svém okolí sociální byt/byty, se s pojmem dostupné a sociální bydlení setkali ve významně menší míře než ostatní (29 % resp. 28 %/72 % resp. 71 %). V souvislosti se sousedstvím sociálního bydlení lze nižší podíl znalosti obou pojmů vysvětlit tím, že respondenti, kteří nevědí, že mají ve svém sousedství sociální byty (tvoří většinu respondentů ze skupiny dotazovaných, kteří bydlí v blízkosti sociálního bydlení), vykazují jen podprůměrnou znalost obou pojmů. Naopak ti, kteří vědí, že mají tuto formu bydlení ve svém sousedství, vykazují nadprůměrnou míru znalosti jak pojmu sociální, tak dostupné bydlení. Znalost obou pojmů je dále ovlivněna zkušeností s obyvateli sociálních bytů (respondenti, kteří mají tuto zkušenost, o těchto pojmech slyšeli ve větší míře). Z podrobnější analýzy však vyplývá, že zkušenost s obyvateli sociálních bytů je ve většině případů jen domnělá. Platí totiž, že většina z těch, kteří uvedli, že mají tuto zkušenost, ve skutečnosti v sousedství žádné sociální byty nemá.

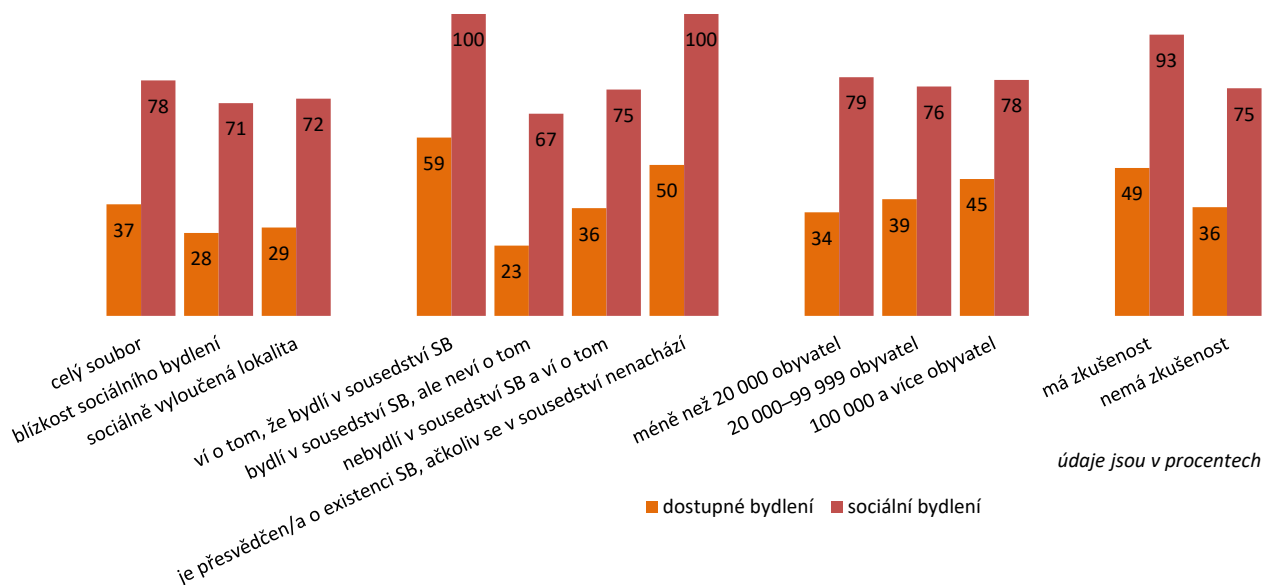
Na základě podrobnější analýzy byly definované a kvantifikované celkem 4 skupiny respondentů z hlediska znalosti obou pojmů. Největší skupinu tvoří respondenti, kteří se setkali jen s pojmem sociální bydlení (42 %). Více než třetina dotázaných se setkala jak s pojmem sociální, tak s pojmem dostupné bydlení. Nejmenší skupinu tvoří respondenti, kteří se setkali jen s pojmem dostupné bydlení a pětina se dosud nesetkala ani s jedním z obou pojmů.

Obrázek 2: Znalost pojmů „dostupné bydlení“ a „sociální bydlení“

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1086)

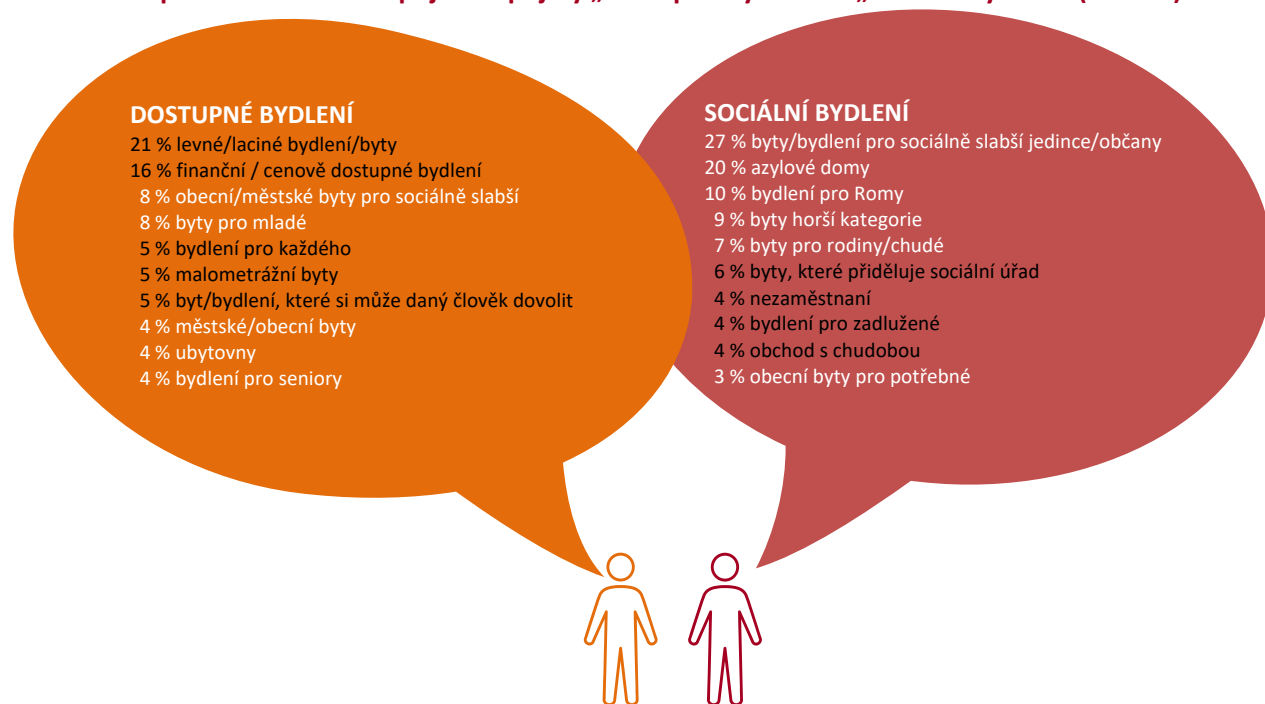
Graf 11: Znalost pojmů „dostupné bydlení“ a „sociální bydlení“ (podle lokality bydliště, confirmovaného sousedství sociálního bydlení, velikosti místa bydliště a zkušenosti s obyvateli sociálních bytů)

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1086 (+200 respondentů z blízkosti sociálního bydlení)/1279/1086/1051, N=1086 (+200)/1279/1086/1051)
 Pozn.: v případě confirmovaného sousedství sociálního bydlení je celý soubor navýšen o respondenty žijící v sousedství sociálního bydlení; diference znalosti pojmu sociální bydlení z hlediska velikosti místa bydliště nejsou statisticky významné;

Vedle samotné míry informovanosti o dostupném a sociálním bydlení byla zkoumána konkrétní znalost významu těchto pojmů, a to jak formou spontánní znalosti, tak formou předem formulovaných definic a pojmů. Ze spontánních odpovědí respondentů vyplývá, že si pod pojmem dostupné bydlení představují především levné a cenově dostupné bydlení, byty pro mladé lidi, obecní byty či malometrážní byty. Se sociálním bydlením si v největší míře asociují bydlení pro sociálně slabší občany. Často si však s tímto bydlením mylně spojují i bydlení v azylových domech. Celkově lze v souvislosti se sociálním bydlením konstatovat, že spontánně vnímá správně význam sociálního bydlení celkem 41 % respondentů. Z toho také vyplývá řada ne zcela přesných, mnohdy až zkreslujících pohledů na sociální bydlení, která je zjevná při interpretaci některých odpovědí.

Obrázek 3: Spontánní asociace spojené s pojmy „dostupné bydlení“ a „sociální bydlení“ (TOP 10)

Zdroj: INESAN (2019, respondenti, kteří uvedli konkrétní odpověď, N=785/842, možnost více odpovědí)
 Pozn.: černou barvou jsou označeny odpovědi charakteristické unikátně pro dané bydlení, bílou barvou jsou označeny odpovědi společné pro oba typy bydlení

Také v případě předem formulovaných definic si respondenti v největší míře spojují správně sociální bydlení s bydlením, které je určeno lidem s nízkými příjmy (79 %) či s bydlením, které chrání nízkopříjmové rodiny před ztrátou bydlení (76 %). Podobně jako v případě spontánních odpovědí si respondenti i v případě předem formulovaných definic spojují ve velké míře sociální bydlení nesprávně s bydlením v azylových domech (68 %) a na ubytovnách (60 %). Přibližně polovina dotázaných si ho dále nesprávně spojuje s bydlením v sociálně vyloučených lokalitách. V souvislosti s předem formulovanými definicemi sociálního bydlení platí, že celkem 90 % respondentů správně označilo za sociální bydlení, které je určeno lidem s nízkými příjmy a/nebo bydlení, které chrání nízkopříjmové rodiny před ztrátou bydlení. Naprostá většina těchto respondentů však současně uvedla i některé z nerelevantních definic sociálního bydlení.

Graf 12: Percepce pojmu „sociální bydlení“

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1086)

Vnímání pojmu sociální bydlení je diferencováno podle zkušeností s obyvateli sociálních bytů. Konkrétně pak platí, že respondenti, kteří mají s obyvateli sociálních bytů nějakou zkušenost, uvádějí ve větší míře než ostatní správně, že je to bydlení, které chrání nízkopříjmové rodiny před ztrátou bydlení. Na druhou stranu jsou však ve větší míře než ostatní nesprávně přesvědčeni o tom, že se jedná o bydlení v sociálně vyloučených lokalitách. Zde je však nutno konstatovat, že většina z dotázaných, kteří uvedli, že mají zkušenost s obyvateli sociálních bytů, ve skutečnosti ve svém okolí žádné sociální byty nemá a mají tak zkušenost s obyvateli jiných forem bydlení, které si nesprávně spojují se sociálním bydlením.

S vnímáním sociálního bydlení respondenty dotazovanými v rámci kvantitativního šetření korespondují závěry z realizovaných fokusních skupin. Pohledů na to, co je, případně co by mohlo být sociální bydlení, se mezi respondenty z fokusních skupin objevila řada. Nejprve je třeba zmínit odpovědi, které alespoň částečně postihly to, co je možné za sociální bydlení považovat. Na dvou fokusních skupinách zazněl názor, že se jedná o cenově zvýhodněné bydlení pro osoby, které si finančně nemohou dovolit běžný nájem, přičemž nedostatek financí může být způsoben různými okolnostmi. S takovou formulací souhlasili i další účastníci FG. Na jedné FG zaznělo, že sociální bydlení je specifickou formou „pomoci potřebným“. Jako příklad „potřebných“ byly uvedeny matky s dětmi, které se potřebují někam uchýlit. Na stejnou cílovou skupinu upozornil další respondent, který ale pod pojmem sociální bydlení chápe spíše startovací byty:

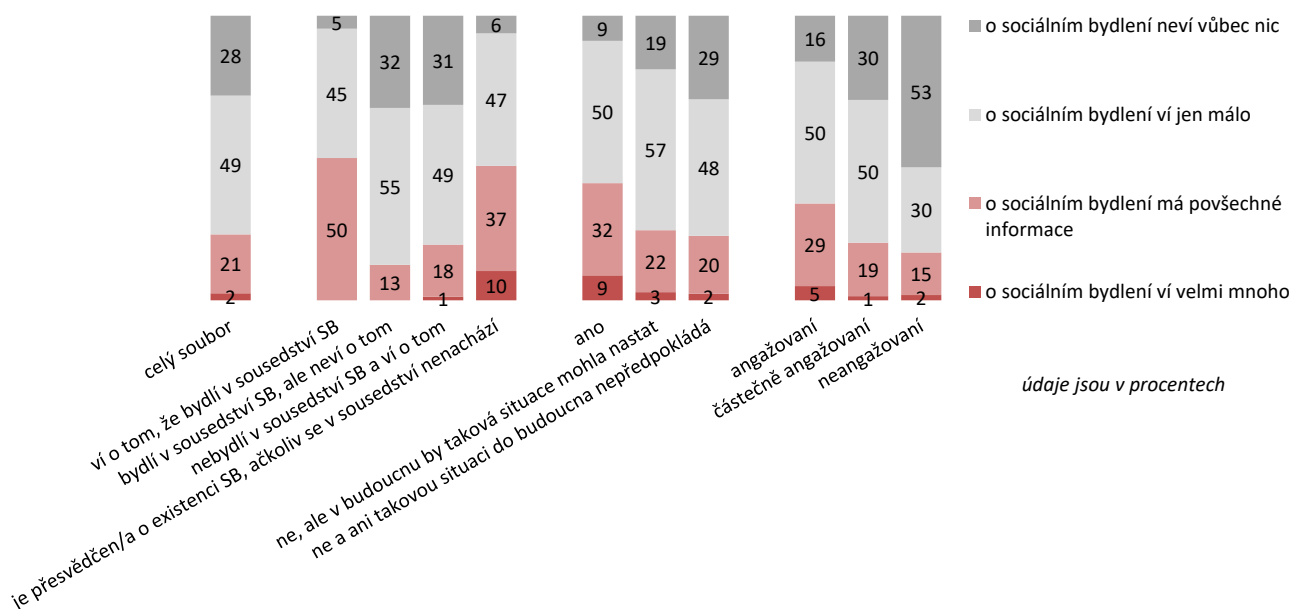
„Já bych si pod tím představila, že když je opravdu sama máma nebo mladá rodina, která teprve startuje, tak aby měla možnost, kde odstartovat, a ne že vám za byt 1+1 v původním stavu řeknou, že chtějí půl milionu, což je prostě šílený.“

Jeden respondent považoval za sociální bydlení azylový dům pro matky s dětmi, další respondent zmínil jako příklad sociálního bydlení hotelové domy, jiný respondent ubytovnu. Tyto všechny odpovědi byly ale ojedinelými hlasy, nejčastěji se v odpovědích respondentů objevovala záměna sociálního bydlení s bydlením

pro méně přizpůsobivé nebo problémové nájemníky, případně s různými typy sociálně vyloučených lokalit (dále SVL) či míst, která se sociálně vyloučeným lokalitám podobají, ale nesplňují obecně přijímaná kritéria pro SVL⁴.

S postoji k sociálnímu bydlení souvisí dále také míra informovanosti o této oblasti. Z podrobnější analýzy vyplývá, že respondenti, kteří podle svého názoru mají o sociálním bydlení alespoň nějaké informace, zaujímají k této formě bydlení pozitivnější postoj než osoby, které nemají žádné informace nebo jich mají jen málo (průměrný postoj respondentů informovaných o sociálním bydlení dosahuje na škále 1 až 11, kde 1 znamená negativní postoj a 11 naopak pozitivní postoj, hodnoty 6,74, zatímco v případě neinformovaných respondentů je to 6,07). Přitom míru informovanosti respondentů o sociálním bydlení lze popsat jako nízkou. Jen 2 % respondentů odpovědělo, že mají o této oblasti velmi mnoho informací a dalších 21 % uvedlo, že mají jen částečné informace. Přibližně polovina respondentů ví o sociálním bydlení jen málo a 28 % o něm neví vůbec nic. Z pohledu confirmované blízkosti sociálního bydlení je patrné, že nejvyšší míra informovanosti o sociálním bydlení je charakteristická pro osoby, které vědí, že se v jejich blízkosti sociální bydlení nachází (50 %) a dále také pro respondenty, kteří jsou přesvědčeni o existenci sociálního bydlení v jejich okolí, přestože se tam žádné nenachází (47 %). Naopak respondenti, kteří mají sociální byty ve svém okolí, ale nevědí o tom, jsou o sociálním bydlení informováni jen ve 13 % případů.

Graf 13: Hodnocení současného množství informací o sociálním bydlení (podle confirmovaného sousedství sociálního bydlení, žádosti o sociální byt a občanské angažovanosti)

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1086/1279/1060/996)

Pozn.: v případě confirmovaného sousedství sociálního bydlení je celý soubor navýšen o respondenty žijící v sousedství sociálního bydlení; občanská angažovanost obyvatel je sestavena na základě souhrnného vyhodnocení odpovědí na celkem 8 výroků popisujících různé formy zapojení do veřejného dění v obci

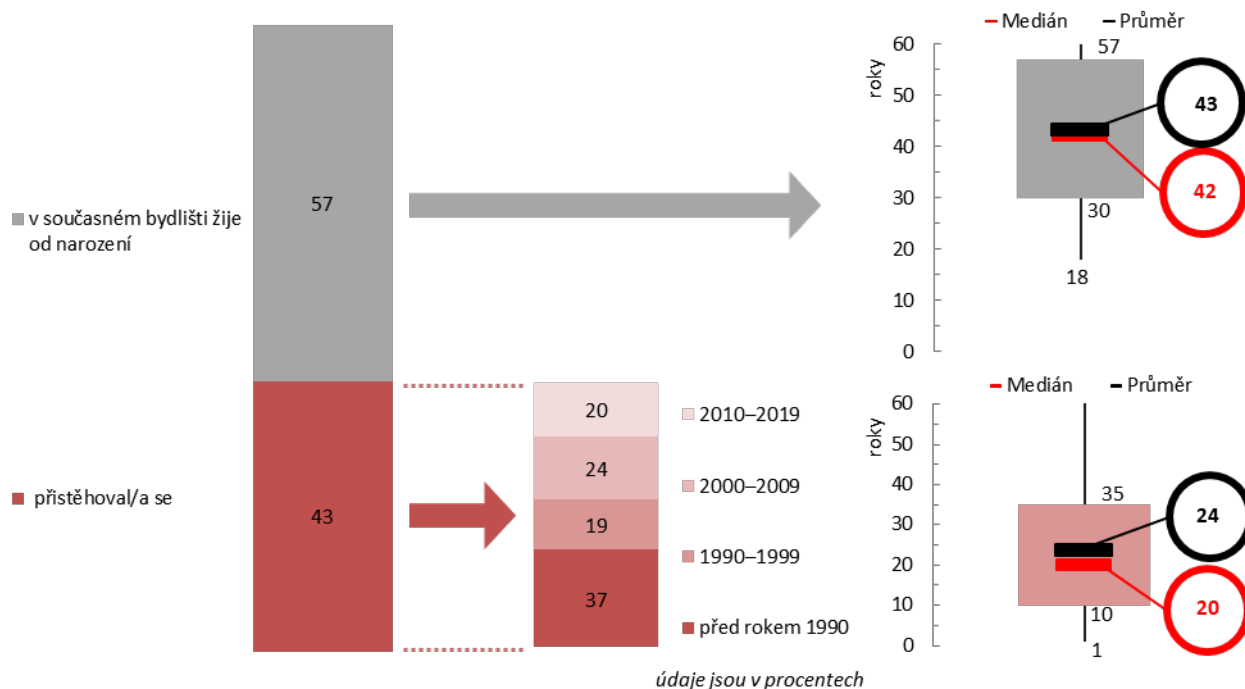
2.2 VZTAH RESPONDENTŮ K MÍSTU BYDLIŠTĚ

Téměř tři pětiny respondentů žijí v obcích, ve kterých probíhalo dotazování, od narození, přičemž v průměru žijí tito respondenti ve své rodné obci 43 let. Ostatní dotázaní, kterých je 43 %, se do současného místa bydliště přistěhovali z jiné obce a jejich průměrná délka života v obci činí 24 let. Podíl respondentů, kteří v obci žijí od narození a těch, kteří se do obce přistěhovali, se z hlediska lokality bydliště (sociálně vyloučená lokalita, bydlení v blízkosti sociálních bytů a ostatních lokalit) významně nediferencuje. Pro účely

⁴ Často se jedná o jednotlivé byty, z hlediska velikosti tedy nelze o takovém místě mluvit jako o SVL. Za tu se standardně považují prostorově oddělená místa s koncentrací minimálně dvaceti sociálně vyloučených osob. Blíže viz Čada, K. (ed.) Analýza sociálně vyloučených lokalit. GAC spol. s r. o., 2015.

další analýzy byli respondenti rozděleni podle délky života v obci na „starousedlíky“ (tj. osoby, které bydlí ve své obci 15 a více let) a „novousedlíky“ (tj. osoby, které bydlí ve své současné obci méně než 15 let). Podíl „starousedlíků“ činí 86 %, podíl „novousedlíků“ pak 14 %.

Graf 14: Délka života v obci

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1083/470; N=612/471)

Pozn.: hodnoty v grafu jsou zobrazeny v pořadí minimum – dolní kvartil – **medián** – **průměr** – horní kvartil; maximum (74 – v současném bydlišti žije od narození/72 – přistěhoval/a se) se nachází mimo definovaný rozsah hodnot

Celkem 12 % respondentů uvažuje o tom, že by se odstěhovalo ze současné obce (4 % do tří let a 8 % někdy v budoucnu). Čtyři pětiny dotázaných to neplánují a 7 % si v této otázce není jisto. Záměr odstěhovat se z obce je diferencován z hlediska lokality bydliště. Konkrétně platí, že respondenti žijící v sociálně vyloučených lokalitách uvažují o odstěhování se z obce v 19 % případů a respondenti, v jejichž okolí se nachází sociální byt/byty ve 20 % případů. Významná diference existuje dále také z hlediska vztahu respondentů ke své obci. Ti, kterým se v obci líbí a nechtěli by žít jinde, neuvažují o stěhování se vůbec, zatímco osoby, kterým se v obci nelíbí a nejraději by se odstěhovaly jinam, plánují přestěhování do jiné obce v 70 % případů. Záměr přestěhovat se do jiné obce je významně diferencován také podle věku respondentů, vlastnictví bytu/domu a délky života v obci. Nejčastěji uvažují o přestěhování se do jiné obce respondenti mladší než 30 let (28 %), z hlediska vlastnictví obydlí jsou to osoby žijící v nájmu (24 %) a významně častěji to plánují novousedlíci než starousedlíci (25 % vs. 10 %).

Ze spontánního postoje respondentů v této souvislosti vyplývá, že za nejvýznamnější faktor vedoucí ke stěhování a změně bydliště, patří nedostatek pracovních příležitostí a lepší nabídka zaměstnání jinde. Mezi další spontánně uváděné motivy patří snaha osamostatnit se, konflikt se sousedy, vysoký nájem, snaha najít si vlastní bydlení či rodinné důvody. Na význam snahy osamostatnit se poukazují také odpovědi respondentů na předem definované důvody plánovaného odstěhování se z obce. Tento důvod byl totiž na základě konkrétního dotazu uváděn nejčastěji (konkrétně ho uvedlo 32 % z těch, kteří uvažují o odstěhování se z obce; důvod nedostatečné nabídky pracovních míst nebyl v tomto případě primárně dotazován). Dalším významným faktorem vedoucím k úvahám o odstěhování se z obce patří nedostatečně velký byt. Tento faktor byl zmíněn ve 20 % případů. Celkem 13 % respondentů pak vedou k úvahám o odstěhování se příliš vysoké náklady na bydlení a potřeba bydlet blíže svému zaměstnání. Ostatní sledované faktory byly zmíněny ve 12 a méně procentech případů.

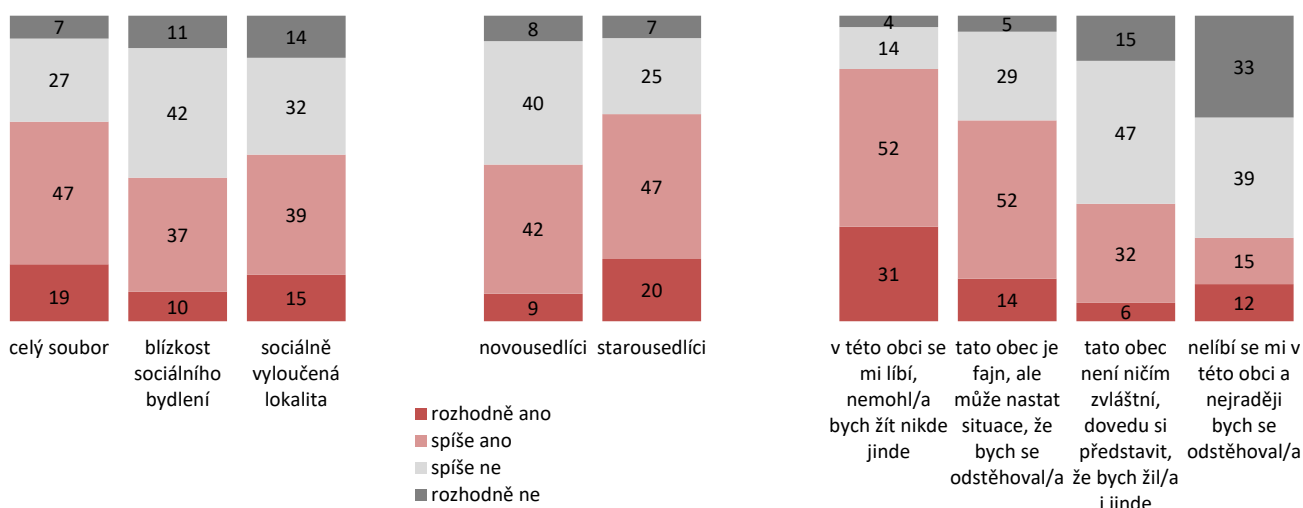
Graf 15: Konkrétní okolnosti vedoucí k možnému odstěhování se ze současného bydliště

Zdroj: INESAN (2019, respondenti, kteří uvažují u stěhování, N=212)

Vedle délky života v obci a zájmu o další setrvání v současném místě bydliště vypovídá o vztahu respondentů k jejich bydlišti jejich zájem o dění v jejich obci a jejich angažovanost v obecním dění. Jak je patrné z následujícího grafu, více než tři pětiny dotázaných uvedly, že se o dění ve své obci zajímají. Výsledky ukazují, že na zájem o dění v místě bydliště má vliv lokalita bydliště. Platí totiž, že nižší míra zájmu o dění v obci byla zaznamenána jak mezi obyvateli sociálně vyloučených lokalit (54 %), tak mezi obyvateli, kteří mají v blízkosti svého bydliště umístěné sociální bydlení (47 %; zde je však významný vliv potvrzené blízkosti sociálního bydlení, viz dále v textu). Vyšší zájem o veřejné dění mají dále starousedlíci než novousedlíci (67 % oproti 51 %) a významný dopad na zájem o dění v obci má vztah respondentů k jejich obci. Osoby, kterým se v jejich obci líbí a nemohly by žít jinde, se o dění v jejich obci zajímají v 83 % případů, zatímco ti, kteří by se z obce nejraději odstěhovali, jen ve 27 % případů. Z hlediska potvrzené blízkosti sociálního bydlení platí, že nadprůměrný zájem o dění obci mají respondenti, kteří vědí, že bydlí v sousedství sociálního bydlení (72 %), resp. ty osoby, které jsou přesvědčeny o jeho existenci, ačkoliv se v sousedství nenachází (83 %). Nejnižší zájem pak mají respondenti, kteří bydlí v sousedství sociálního bydlení, ale neví o tom (40 %).

Graf 16: Zájem o dění v obci (podle lokality bydliště, délky života v obci a vztahu k obci)

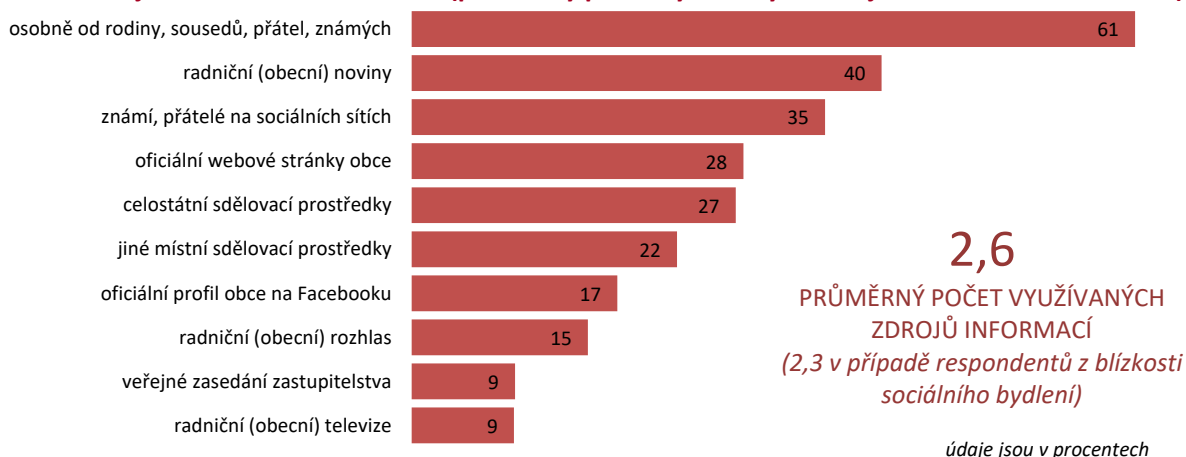
Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1065 (+198 respondentů v blízkosti sociálního bydlení)/1065/106)

Pozn.: v případě confirmovaného sousedství sociálního bydlení je celý soubor navýšen o respondenty žijící v sousedství sociálního bydlení

V souvislosti se zájmem o dění v obci byla v rámci kvantitativního šetření zkoumána také struktura komunikačních kanálů, které respondenti běžně využívají. Ze získaných odpovědí vyplývá, že nejvýznamnější zdroj informací o dění v obci jsou rodinní příslušníci, sousedé a známí. Od těchto

subjektů získává osobně informace o dění v obci 61 % dotázaných. Významnou úlohu hrají dále místní (radniční) informační tiskoviny, které využívají dvě pětiny dotázaných. Svůj význam má také Internet a sociální sítě. Konkrétně bylo zjištěno, že oficiální webové stránky obce využívá více než čtvrtina respondentů, v případě sociálních sítí pak jejich význam závisí na subjektu, který jejich prostřednictvím informace poskytuje. Zatímco informace od svých přátel a známých získává prostřednictvím sociálních sítí více než třetina dotázaných, od obce je to jen 17 %. V průměru pak respondenti využívají 2,6 z 10 sledovaných zdrojů informací o dění ve své obci (v průměru 2,3 informačních zdrojů o dění v obci využívají respondenti, kteří mají ve svém okolí sociální bydlení).

Graf 17: Zdroje informací o dění v obci (průměrný počet využívaných zdrojů informací o dění v obci)

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1086)

Pozn.: v případě potvrzeného sousedství sociálního bydlení je celý soubor navýšen o respondenty žijící v sousedství sociálního bydlení

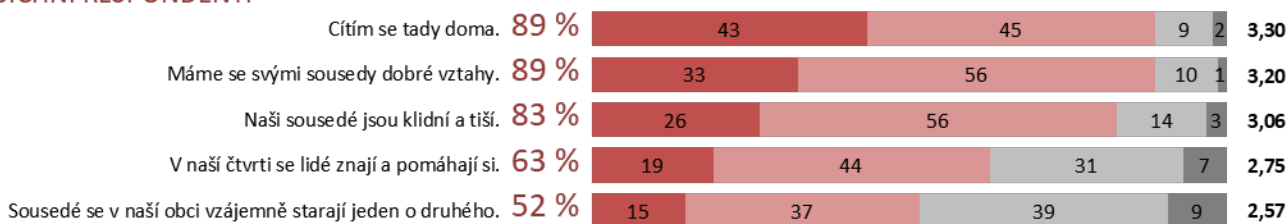
Občanská angažovanost respondentů byla zkoumána na základě jejich postojů k míře zapojení do dění v obci, k odpovědnosti jednotlivců za život v obci, zájmu o veřejné dění apod. Celkem bylo hodnoceno osm výroků, na jejichž základě byl sestaven „index občanské angažovanosti“, který identifikuje celkovou míru angažovanosti respondentů ve veřejném dění v obci. V rámci celého souboru dosahuje hodnota indexu občanské angažovanosti 5,8 na škále 0 až 10, kde 0 představuje nejnižší angažovanost a 10 naopak nejvyšší angažovanost, přičemž kvartilové rozpětí indexu činí 2,8 (od 4,4 do 7,2). Z podrobnější analýzy vyplývá, že obyvatelé sociálně vyloučených lokalit i obyvatelé žijící v blízkosti sociálního bydlení vykazují nižší hodnoty tohoto indexu ve srovnání s celým souborem (5,1/5,2). Zde je však nutno upřesnit, že nízká hodnota indexu je charakteristická pro osoby, které bydlí v okolí sociálního bydlení a neví o tom. Respondenti, kteří naopak vědí, že bydlí v okolí sociálního bydlení, vykazují nadprůměrnou hodnotu tohoto indexu a jejich občanská angažovanost je tak vyšší.

2.3 HODNOCENÍ SOUSEDSKÝCH VZTAHŮ

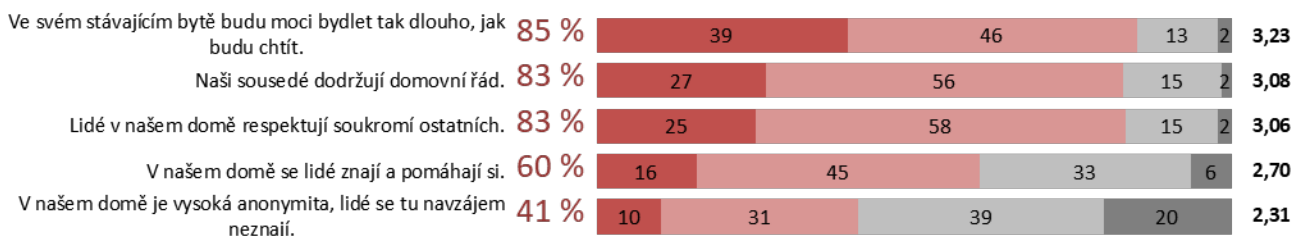
Ještě před analýzou reálných zkušeností veřejnosti se sociálním bydlením je pozornost věnována identifikaci situace v oblasti sousedských vztahů obecně. Zde je možno konstatovat, že většina respondentů má podle svého přesvědčení se svými sousedy dobré vztahy (89 %) a své sousedy považují za klidné a tiché (83 %). Více než tři pětiny dotázaných dále uvedly, že se lidé v jejich čtvrti znají a pomáhají si. Respondenti žijící v činžovních či panelových domech pak většinou uvádějí, že jejich sousedé dodržují domovní řád (83 %) a respektují soukromí ostatních (83 %, 88 % v případě respondentů žijících v rodinném domě). Na vysokou anonymitu ve svém okolí poukazují ve větší míře obyvatelé činžovních/panelových domů ve srovnání s obyvateli rodinných domů (41 % oproti 22 %).

Graf 18: Hodnocení výroků o sousedských vztazích

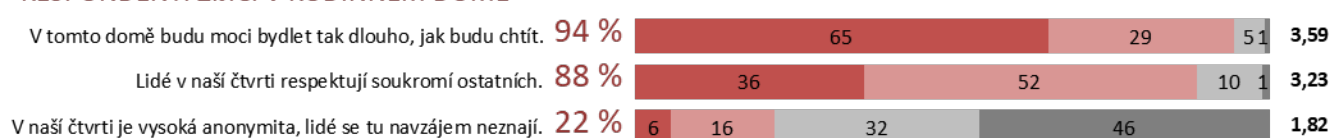
VŠICHNI RESPONDENTI

RESPONDENTI ŽIJÍCÍ V ČINŽOVNÍM NEBO PANELOVÉM DOMĚ

RESPONDENTI ŽIJÍCÍ V RODINNÉM DOMĚ

■ rozhodně ano ■ spíše ano ■ spíše ne ■ rozhodně ne

údaje jsou v procentech

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1077/1076/1079/1057/1052/586/617/623/615/626/413/425/427)

Pozn.: průměrné hodnocení: 1=rozhodně ne, 4=rozhodně ano

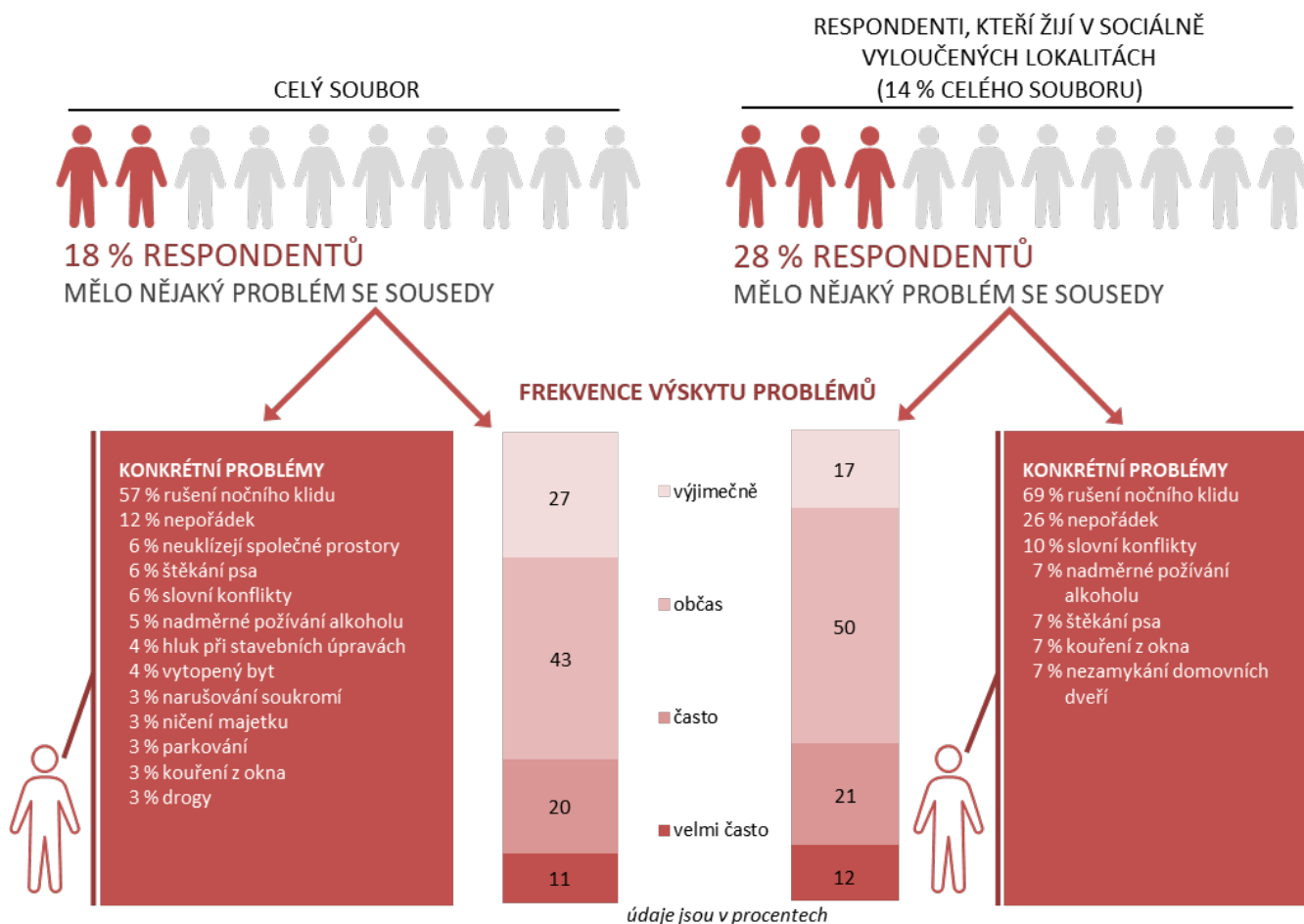
Přestože všechny sledované skupiny jsou se svými sousedy většinou spokojeni, objevuje se diferenciace ve vnímání sousedských vztahů podle lokality bydliště. Nejhorší se jeví být sousedské vztahy v sociálně vyloučených lokalitách. Respondenti žijící v těchto lokalitách totiž ve významně menší míře než ostatní uvádějí, že mají se sousedy dobré sousedské vztahy (82 %) a že jsou jejich sousedé tišší a klidní (72 %). Současně však platí, že spokojenost se sousedy vyjádřila stále naprostá většina z nich. Je zajímavé, že obyvatelé, v jejichž okolí se nachází sociální bydlení, hodnotí sousedské vztahy jako dobré a sousedy jako tiché a klidné v největší míře (91 % resp. 86 %). Sociální byty tedy neznamenají žádnou zvýšenou zátěž pro sousedské vztahy, ba naopak.

Co se týče sociálně vyloučených lokalit, o jejich horších sousedských vztazích vypovídá i hodnocení těchto vztahů obyvateli sociálně vyloučených lokalit žijících v činžovních či panelových domech. Tyto osoby opět významně méně často než ostatní uvádějí, že jejich sousedé respektují soukromí ostatních (76 %) a dodržují domovní řád (74 %). Naopak v největší míře jsou o respektování soukromí ostatních a dodržování domovního řádu ze strany sousedů přesvědčeni opět respondenti, v jejichž okolí se nachází sociální byt/byty (shodně 90 %).

O sousedských vztazích vypovídá dále míra výskytu sousedských problémů. Z výsledků vyplývá, že v posledních 3 letech mělo nějaký problém se sousedy celkem 18 % respondentů, tedy naprostá většina problémy nezaznamenala (82 %). Mezi nejčastěji uváděné problémy patří rušení nočního klidu či nepořádek. Necelá třetina dotázaných v této souvislosti uvedla, že se problémy se sousedy vyskytují často nebo dokonce velmi často. V případě, že pozornost zaměříme jen na obyvatele žijící v sociálně vyloučených lokalitách, můžeme konstatovat, že tyto osoby mají větší zkušenost s problémy se sousedy (28 %). Struktura i frekvence problémů je přitom přibližně podobná jako v případě celého souboru respondentů. I tyto osoby zaznamenaly v největší míře rušení nočního klidu či nepořádek, přičemž často nebo velmi často se jednotlivé problémy se sousedy vyskytují opět v přibližně třetině případů. Vedle toho osoby, které vědí o existenci sociálních bytů ve svém sousedství, deklarovaly problémy se sousedy jen v 18 % případů (tedy shodně jako v rámci celého souboru). S problémy se sousedy se ve významně vyšší míře setkali dále např. obyvatelé činžovních a panelových domů (21%/22 %), respondenti žijící v nájmu (29 %) či novousedlíci (24 %). Výskyt problémů se sousedy je diferencován také podle regionu. Nejvyšší míra výskytu těchto

problémů byla zaznamenána v Ústeckém a Zlínském kraji (24 %/30 %), nejnižší pak v Karlovarském kraji (6 %) a Královéhradeckém kraji (11 %).

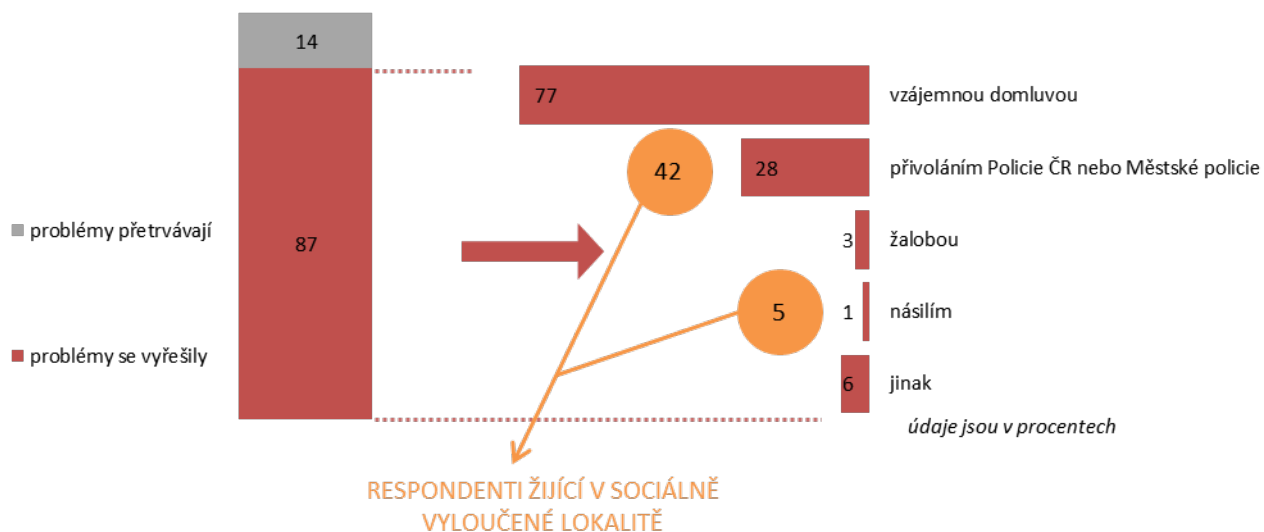
Obrázek 4: Výskyt problémů se sousedy v posledních třech letech

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1086/189/187; respondenti z celého souboru, žijící v sociálně vyloučených lokalitách, N=150/42/42)
Pozn.: prezentovány jsou konkrétní problémy s minimální četností 3%/7 %

Respondenti, kteří měli v posledních 3 letech problémy se sousedy dále uvádějí, že se jim ve většině případech podařilo tyto problémy vyřešit, a to nejčastěji vzájemnou domluvou (74 %). Ve 29 % případů se však sousedské problémy řešily přivoláním Policie ČR nebo městské policie (u obyvatel sociálně vyloučených lokalit to však bylo ve 42 % případů). Žalobou se sousedské spory řešily jen ve 3 % případů a násilí použilo k vyřešení sousedských sporů 1 % respondentů (v sociálně vyloučených lokalitách pak 5 %).

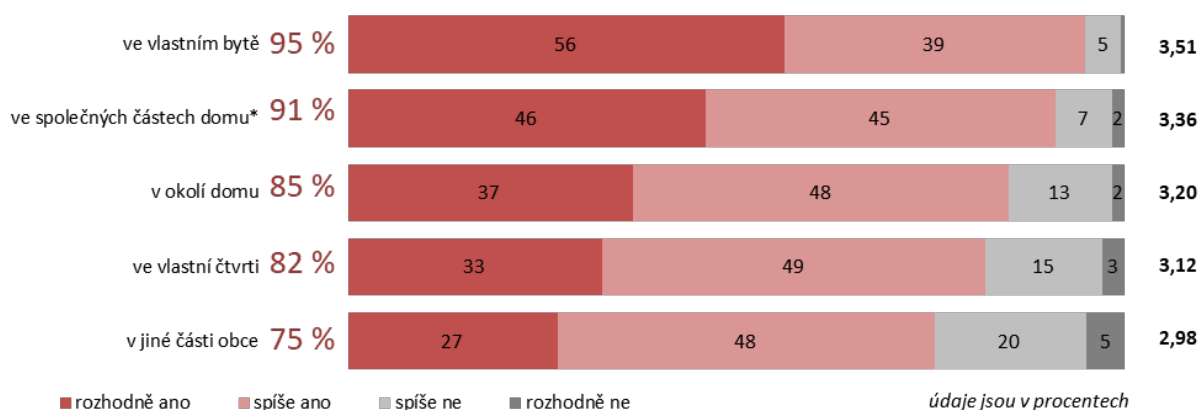
Graf 19: Způsoby řešení problémů se sousedy

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=193/167)

Dalším ukazatelem, na jehož základě lze hodnotit sousedské vztahy, resp. vnímání svého okolí respondenty, je pocit bezpečí. V rámci kvantitativního šetření byl zkoumán vnímaný pocit bezpečí jak ve vlastním bytě, společných částech domu a v okolí domu, tak také ve vlastní čtvrti a v ostatních částech obce. Jak ukazuje následující graf, pocit bezpečí se snižuje s prodlužující se vzdáleností od vlastního bytu. Ve svém bytě se cítí bezpečně 95 % respondentů, v okolí domu 85 % respondentů a v jiné části obce už jen 75 % dotázaných. Nejnižší míra bezpečí (s výjimkou vlastního bytu) je charakteristická pro obyvatele sociálně vyloučených lokalit. Například v okolí domu se necítí bezpečně 27 % z nich, ve své čtvrti 41 % z nich a v ostatních částech obce 43 % těchto osob. Naopak respondenti, kteří mají v okolí svého bydliště sociální byt/byty, se cítí ve společných částech domu, v okolí domu i ve své čtvrti bezpečně častěji než ostatní osoby. Z hlediska confirmovaného sousedství sociálního bydlení platí, že v okolí domu se cítí v největší míře bezpečně respondenti, kteří vědí, že mají toto bydlení ve svém sousedství.

Graf 20: Pocit bezpečí respondentů, kteří jsou v noci sami:

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1052/890/1056/1055/1036)

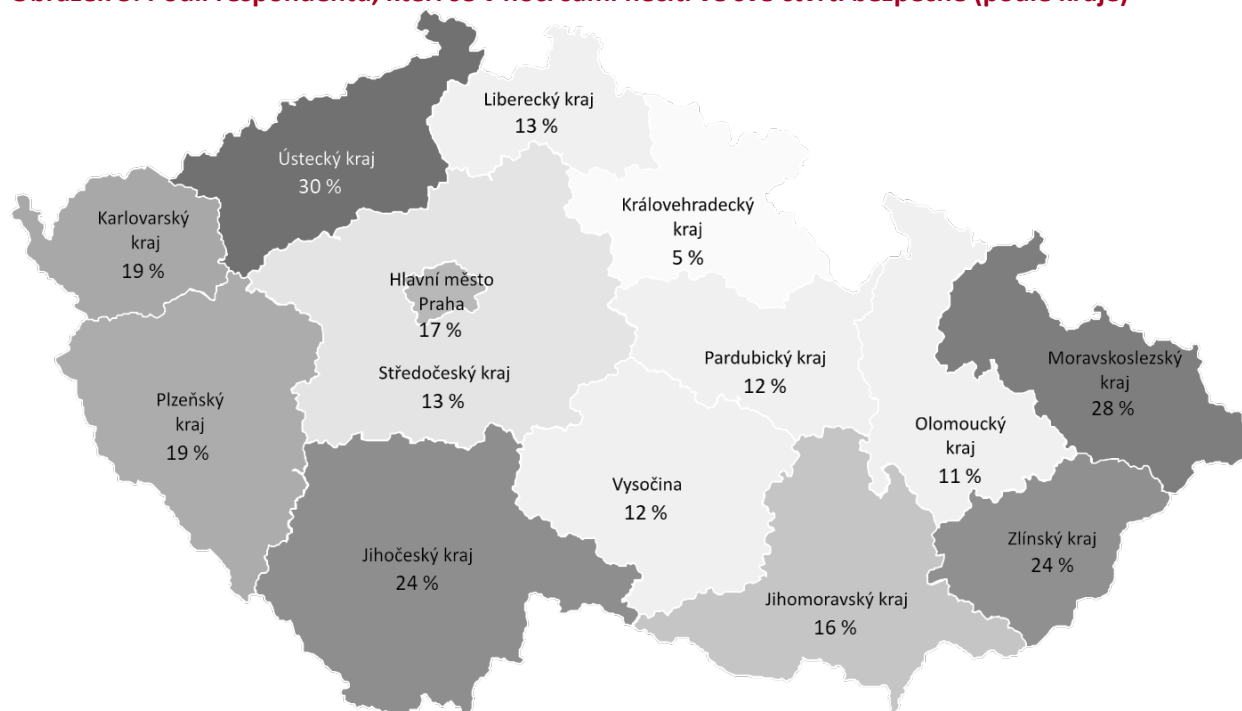
Pozn.: * k pocitu bezpečí ve společných částech domu se vyjadřovali jen respondenti žijící v panelovém nebo činžovním domě

Pozn.: průměrné hodnocení: 1=rozhodně ne, 4=rozhodně ano

Jak vyplývá z dalších analýz, v okolí domu, ve své čtvrti i v ostatních částech obce se cítí bezpečně častěji respondenti žijící v lokalitě s rodinnými domy. Pociť bezpečí je dále diferencován podle pohlaví, kdy platí, že v ostatních částech obce se častěji cítí bezpečně muži než ženy. Při bližším pohledu na pocit bezpečí ve vlastní čtvrti lze z hlediska regionu konstatovat, že ve své čtvrti se necítí bezpečně v největší míře obyvatelé Ústeckého a Moravskoslezského kraje (30 %, resp. 28 %), tedy krajů s největším počtem SVL,

a dále také obyvatelé Jihočeského a Zlínského kraje (shodně 24 %). Naopak v největší míře ve své čtvrti cítí bezpečně obyvatelé Královéhradeckého kraje (95 %).

Obrázek 5: Podíl respondentů, kteří se v noci sami necítí ve své čtvrti bezpečně (podle kraje)

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1055)

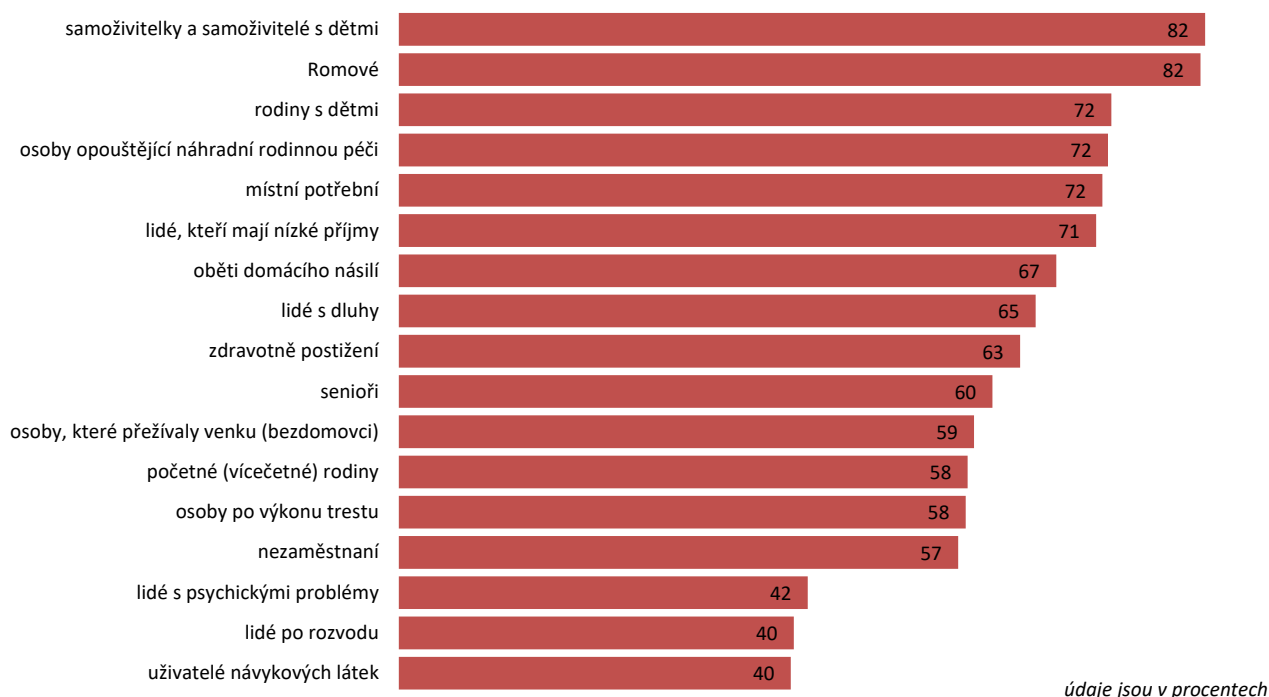
2.4 CÍLOVÉ SKUPINY SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ

V souvislosti s identifikací povědomí respondentů o cílových skupinách sociálního bydlení a jejich postoje k potřebnosti sociálního bydlení pro jednotlivé skupiny osob byl v rámci kvantitativního šetření zjišťován odhad společenských skupin, které podle dotázaných v současné době sociální bydlení využívají. Ze získaných odpovědí vyplývá, že za současné uživatele sociálních bytů respondenti považují zejména samoživitelky či samoživitele s dětmi a Romy (shodně v 82 % případů). Více než 7 z 10 dotázaných považuje za současné obyvatele sociálních bytů rodiny s dětmi, osoby opouštějící náhradní rodinnou péči, lidi, kteří mají nízké příjmy a místní potřebné. Naopak v nejmenší míře (přibližně ve 40 %) považují respondenti za obyvatele sociálních bytů lidi po rozvodu, uživatele návykových látek a osoby s psychickými problémy. Podrobnější informace poskytuje následující graf.

Z výsledků dále vyplývá, že respondenti, kteří mají ve svém okolí sociální byty, si v menší míře než ostatní myslí, že sociální byty obývají lidé s dluhy, zdravotně postižené osoby, osoby, které přežívaly venku či osoby po výkonu trestu.

Další pohled na představu respondentů o společenských skupinách, které podle nich v současnosti obývají sociální byty, přináší analýza z hlediska confirmovaného sousedství sociálního bydlení. Respondenti, kteří vědí, že se v jejich okolí nachází sociální byty, považují ve větší míře než osoby, které bydlí v sousedství sociálních bytů, ale neví o tom, za obyvatele těchto bytů subjekty, pro které je toto bydlení primárně určeno (např. samoživitelky a samoživitelé s dětmi, osoby opouštějící náhradní rodinnou péči, osoby, které přežívaly venku, lidé po rozvodu apod.).

Graf 21: Odhad společenských skupin, které podle respondentů obývají sociální byty

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1012/1024/1014/944/946/1008/948/974/970/997/998/966/940/970/904/973/958)

V dalším kroku byl zjišťován postoj respondentů k jednotlivým společenským skupinám na základě legitimacy, kterou připisují využívání sociálního bydlení jednotlivými sociálními skupinami. Identifikaci tohoto postoje k jednotlivým společenským skupinám se věnovaly jak fokusní skupiny, tak kvantitativní šetření. Z podrobné analýzy obsahu fokusních skupin lze odpovědi na otázku, pro koho by mělo být sociální bydlení určeno, alespoň přibližně kvantifikovat. Zdaleka nejčastěji respondenti jmenovali matky s dětmi (případně matky samoživitelky, matky „na mateřské“, matky po rozvodu, dva respondenti upozornili také na muže samoživitele). Další v pořadí z hlediska nároku na sociální bydlení by dle respondentů byly začínající rodiny (s dětmi) a zdravotně postižení (tělesně handicapovaní, vozíčkáři). Dále se podle míry podpory umístili senioři (důchodci) a mladí lidé (po škole, po odstěhování od rodičů).

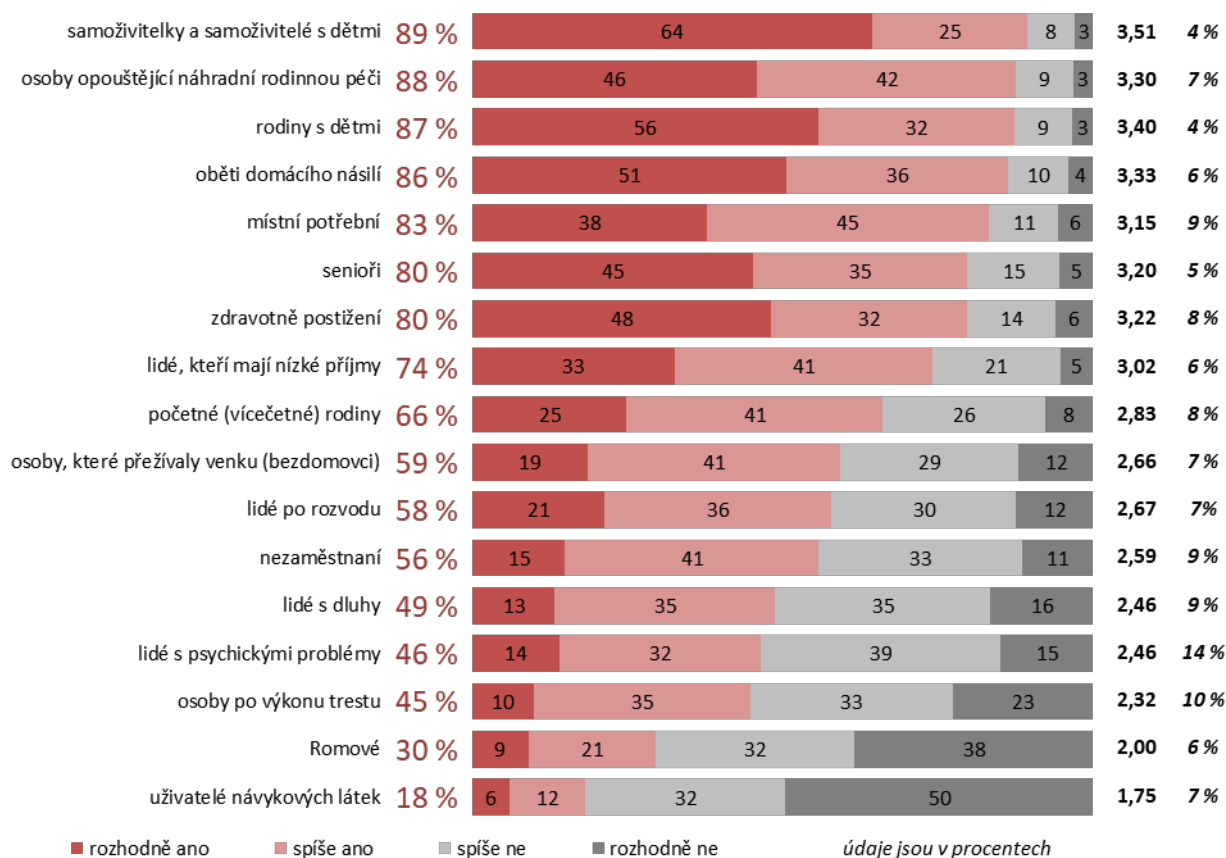
Z výpovědí respondentů vyplývá důraz na zásluhovost sociálního bydlení. Jsou skupiny, které by si podle respondentů zasloužily sociální bydlení téměř bez výjimky. Sem patří zejména zdravotně (tělesně) postižení, kteří za svou situaci nemohou. Podobně jsou na tom matky samoživitelky, i když zde už se objevilo několik respondentů, kteří jejich potřebnost rozporovali (např. poukazem na to, že si mohou najít partnera, který jim bydlení zajistí), či senioři. Mezi oběma póly se nachází skupina lidí, o jejichž přístupu k sociálnímu bydlení respondenti často diskutovali. Jedná se zejména o lidi s různým typem ekonomických problémů. Diskuse se týkala toho, zda si svou situaci zavinili sami (a tím pádem by si sociální bydlení spíše nezasloužili), nebo je jejich situace způsobená např. shodou okolností či chybným nastavením socioekonomického systému a podporu by si zasloužili:

„Já si myslím, že spousta lidí ne vlastní vinou spadnou do nějaký situace, že nemají v podstatě, kde bydlet. Mají plno exekucí. Znáám třeba kluka z Brna, který je neplatil, dělal na černo a nakonec mu to vyšlo na nějakých deset tisíc, protože na to nereagoval. Ty obsílky mu posílali na jinou adresu, a pak neměl kde bydlet. Takže takový případy jsou taky.“

Z analýzy kvantitativních dat vyplývá, jak ukazuje následující graf, že by sociální bydlení mělo být podle respondentů určeno zejména samoživitelkám a samoživitelům s dětmi (89 %), rodinám s dětmi (87 %),

osobám opouštějícím náhradní rodinnou péči (88 %), obětem domácího násilí (86 %) a místním potřebným (83 %). Z odpovědí respondentů dále vyplývá, že by sociální bydlení ve velké míře zaměřili také na seniory (80 %) a zdravotně postižené osoby (80 %). V nejmenší míře by pak podle dotázaných mělo být sociální bydlení určeno lidem s psychickými problémy (46 %), osobám po výkonu trestu (45 %), Romům (30 %) či uživatelům návykových látek (18 %).

Graf 22: Identifikace společenských skupin, kterým by sociální byty měly být primárně určeny

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1043/1019/1043/1025/1000/1037/1009/1024/1004/1017/1013/1000/996/954/987/1025/1016)

Pozn.: průměrné hodnocení: 1=rozhodně ne, 4=rozhodně ano; údaje v procentech v posledním sloupci vyjadřují podíl respondentů, kteří na danou otázku neodpověděli

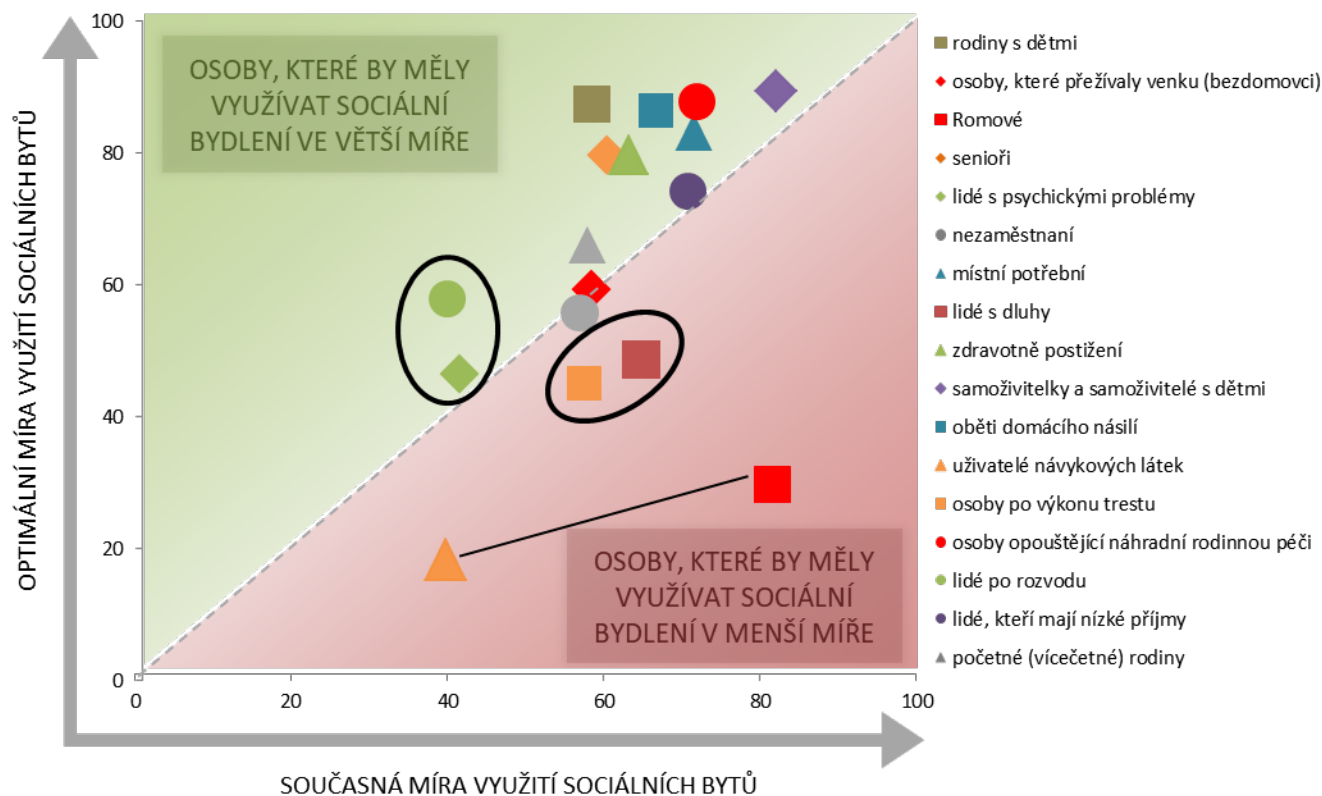
Z hlediska lokality bydliště je patrné, že respondenti, kteří mají sociální byt/byty ve svém okolí, považují častěji než ostatní za cílovou skupinu sociálního bydlení samoživitelky či samoživitele s dětmi, rodiny s dětmi a seniory.

Podrobnější pohled na postoje respondentů žijících v blízkosti sociálního bydlení poskytuje analýza z hlediska potvrzené blízkosti sociálních bytů. Konkrétně bylo zjištěno, že respondenti, kteří vědí o existenci sociálního bydlení v jejich okolí, podporují přidělování sociálních bytů zdravotně postiženým, místním potřebným a lidem po rozvodu ve větší míře než osoby, které o sociálním bydlení ve svém okolí nevědí. Naopak v menší míře pak podporují přidělování sociálních bytů lidem bez domova, osobám po výkonu trestu, Romům a uživatelům návykových látek. Nejvyšší míra podpory přidělování sociálních bytů Romům je pak charakteristická pro respondenty, kteří jsou přesvědčeni o existenci sociálního bydlení ve svém sousedství, přestože se tam nevyskytuje (tito respondenti tak za sociální bydlení mylně považují jiné formy bydlení).

Na základě srovnání odhadu respondentů, které sociální skupiny v současné době užívají sociální byty a jejich postojů z hlediska zacílení sociálního bydlení, byly jednotlivé typy subjektů rozřazeny do dvou hlavních skupin. První skupinu tvoří subjekty, které by měly využívat sociální bydlení v menší míře, než je tomu podle názoru respondentů nyní (tj. podíl respondentů, podle kterých tyto subjekty sociální bydlení v současné době využívají, je vyšší než podíl těch, podle kterých by mělo být sociální bydlení pro tyto subjekty primárně určeno). Do této skupiny patří z pohledu respondentů zejména Romové a uživatelé

návykových látek a dále také osoby po výkonu trestu a lidé s dluhy. Druhou skupinu tvoří subjekty, které by podle respondentů měly využívat sociální bydlení ve větší míře (tj. podíl respondentů, podle kterých tyto subjekty sociální bydlení v současné době využívají, je nižší než podíl těch, podle kterých by mělo být sociální bydlení pro tyto subjekty primárně určeno). Do této skupiny náleží de facto všechny ostatní subjekty s výjimkou osob, které přežívaly venku a nezaměstnaných, kteří se nacházejí mezi oběma skupinami (viz následující graf).

Graf 23: Identifikace uživatelů sociálních bytů z pohledu respondentů

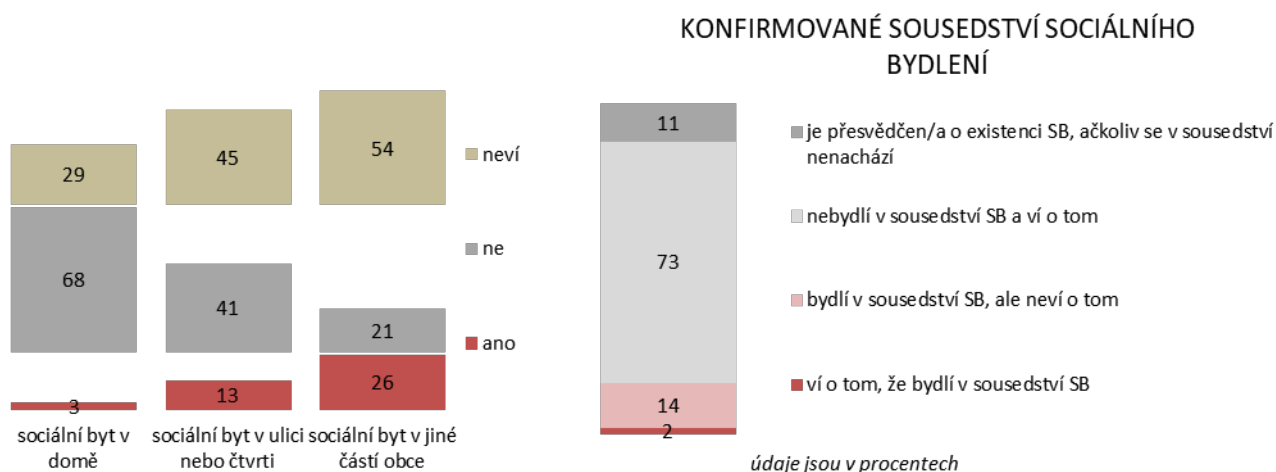
Zdroj: INESAN (2019, celý soubor)

2.5 ZKUŠENOSTI SE SOCIÁLNÍM BYDLENÍM

V souvislosti se zkušenostmi respondentů se sociálním bydlením bylo v první řadě zjišťováno (jak v rámci kvantitativního šetření, tak v rámci fokusních skupin), jak velká část respondentů se domnívá, že je v jejich okolí umístěno sociální bydlení. V případě existence sociálního bydlení v jejich domě celkem 3 % dotázaných odpověděla kladně, 68 % uvedlo, že takovýto byt v jejich domě není a ostatní, tj. 29 %, si nebyli jistí. V případě existence sociálního bytu (bytů) v jejich ulici či čtvrti odpovědělo kladně 13 % dotázaných (odpovědi respondentů, v jejichž okolí se nachází sociální bydlení a ostatních se významně nediferencuje) a v případě existence sociálního bydlení v jiné části obce odpovědělo kladně již 26 % dotázaných (průměrný odhad vzdálenosti sociálního bydlení v jiné části obce od místa bydliště činí 1 164 m).

Ze srovnání domnělé existence sociálního bydlení v okolí bydliště a skutečné existence tohoto bydlení v sousedství (tj. v nejbližším okolí bydliště, na stejné ulici apod.) respondentů vyplývá, že většina respondentů, kteří mají ve svém okolí sociální byty, o jejich výskytu ve skutečnosti neví (viz následující graf). Část respondentů (11 %) je pak přesvědčena, že sociální bydlení ve svém okolí mají, přestože tomu tak není. Sociální bydlení si tak mylně zaměňují s jinými formami bydlení, což se projevuje v mnoha dalších hodnocených otázkách a je na to upozorňováno v textu.

Graf 24: Umístění sociálního bydlení v okolí bydliště respondentů / Konfirmované sousedství sociálního bydlení

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=652/1081/1086; celý soubor navýšený o respondenty v sousedství sociálního bydlení, N=1279)
 Pozn.: v případě sociálního bytu v domě se údaje vztahují jen k respondentům, kteří bydlí v činžovním nebo panelovém domě

Z výsledků FG vyplývá, že odpovědi na otázku, zda respondenti bydlí v blízkosti sociálního bydlení, ovlivňuje dezinterpretace pojmu sociální bydlení a jeho záměna s nevyhovujícím či špatným bydlením. Např. v Chomutově si všichni účastníci FG vzájemně potvrdili, že bydlí v sousedství sociálního bydlení. Sociálních bytů jako takových (tj. odpovídajících parametrům a pro specifikované cílové skupiny dle vládní Koncepce sociálního bydlení) je přitom v současné době v Chomutově dostupných pouze dvanáct⁵ a jsou koncentrovány tak, že nepokrývají části města, ve kterých žijí jednotliví účastníci FG. Proto více odpovídaly realitě odpovědi respondentů v Ostravě, z nichž někteří zaregistrovali vznik sociálních bytů ve svém okolí v souvislosti s probíhajícím projektem. Další respondenti ale stejně jako v Chomutově (ale i v Pardubicích a Třebíči) považovali za sociální bydlení hlavně ubytovny, hotelové domy nebo azylové domy.

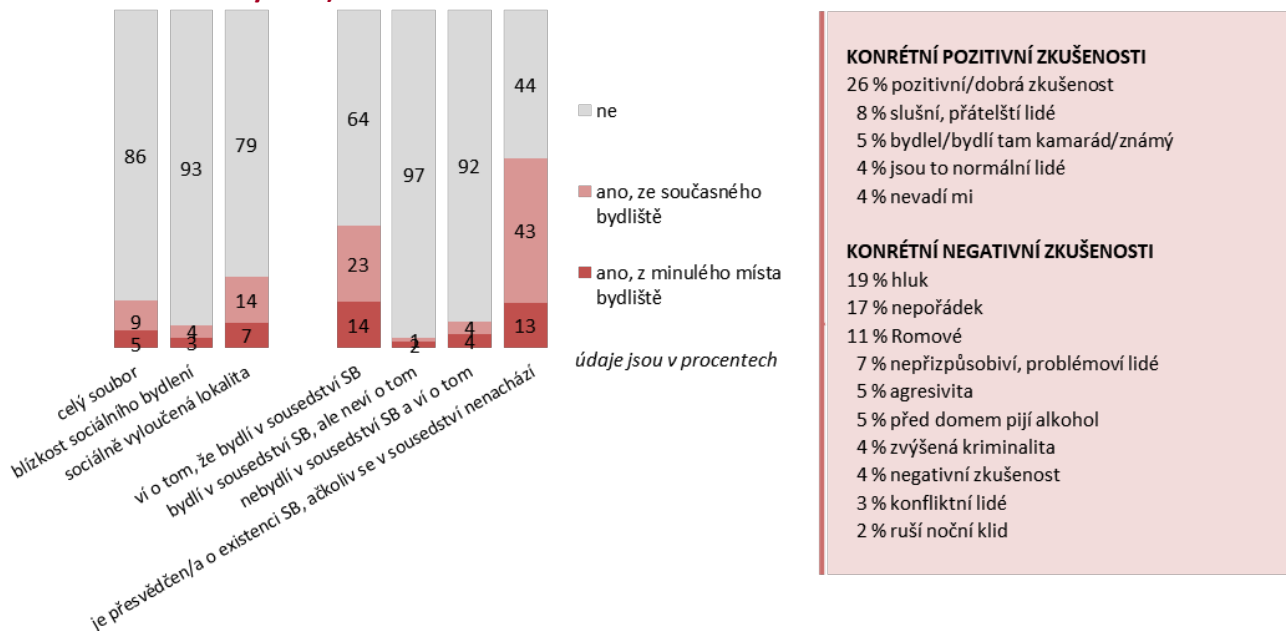
V souvislosti s obyvateli sociálních bytů celkem 14 % respondentů uvedlo, že s nimi má nějakou zkušenost (5 % z minulého místa bydliště a 9 % ze současného místa bydliště). Na nesprávné vnímání podstaty sociálního bydlení (jak již vyplynulo z výsledků FG, kdy je sociální bydlení zaměňováno s jinými formami bydlení) poukazuje dále to, že respondenti žijící v sociálně vyloučených lokalitách uvádějí, že mají zkušenost s obyvateli sociálních bytů ve větší míře než respondenti, kteří sociální byty ve svém okolí skutečně mají. Z pohledu konfirmované blízkosti sociálního bydlení je patrné, že častou zkušenost s obyvateli těchto bytů mají osoby, které vědí o umístění sociálních bytů ve svém sousedství (23 %). Ještě vyšší míra uváděné zkušenosti je však patrná mezi respondenty, kteří si mylně myslí, že bydlí v okolí sociálních bytů (43 %). Většina respondentů, kteří deklarovali zkušenost s obyvateli sociálních bytů tak mají ve skutečnosti zkušenost s obyvateli jiných forem bydlení. Udávaná zkušenost s obyvateli sociálních bytů je diferencována také podle regionů. V největší míře poukázali na zkušenost s obyvateli této formy bydlení obyvatelé Zlínského kraje (26 %), Karlovarského kraje a Plzeňského kraje (shodně 23 %). Dále jsou to obyvatelé Ústeckého a Jihomoravského kraje (shodně 19 %). Vzhledem k relativně nízké míře výskytu sociálního bydlení zde tak lze hovořit o časté záměně sociálního bydlení s jinými formami nevyhovujícího či špatného bydlení. V nejmenší míře pak mají s obyvateli sociálních bytů zkušenost respondenti žijící v Olomouckém kraji, Středočeském kraji (shodně 9 %) a v hl. m. Praze (7 %).

Z hlediska konkrétních zkušeností s obyvateli sociálních bytů lze na základě odpovědí respondentů konstatovat, že do určité míry převažují negativní zkušenosti před pozitivními (ze všech uvedených odpovědí jich 60 % představuje negativní zkušenosti a 40 % pozitivní zkušenosti). Celkem 26 % respondentů z těch, kteří uvedli, že mají zkušenost s obyvateli tohoto typu bydlení, s nimi mají dobré zkušenosti, 8 % uvedlo, že jsou to slušní a přátelští lidé, 4 % uvedla, že se jedná o normální lidi. Na druhé straně si 19 %

⁵ Viz Remr, J., Menšíková, J., Osoba, P. (2019): Pilotní ověření implementace systému sociálního bydlení na lokální úrovni v Chomutově. Průběžná zpráva. Praha: INESAN. 26 s.

respondentů stěžovalo na hluk, který obyvatelé těchto bytů způsobují a 17 % poukázalo na nepořádek a špínu související s obyvateli bytů, které oni považují za sociální. Menší část respondentů pak uvedla, že se jedná o nepřizpůsobivé a problémové osoby. Na základě tohoto hodnocení tak lze předpokládat, jak již bylo uvedeno výše, že se respondenti vyjadřovali spíše k jiným typům bydlení, jako jsou sociálně vyloučené lokality, nevyhovující bydlení, ubytovny apod.

Graf 25: Vlastní zkušenost s obyvateli sociálních bytů (podle lokality bydliště a confirmovaného sousedství sociálního bydlení)

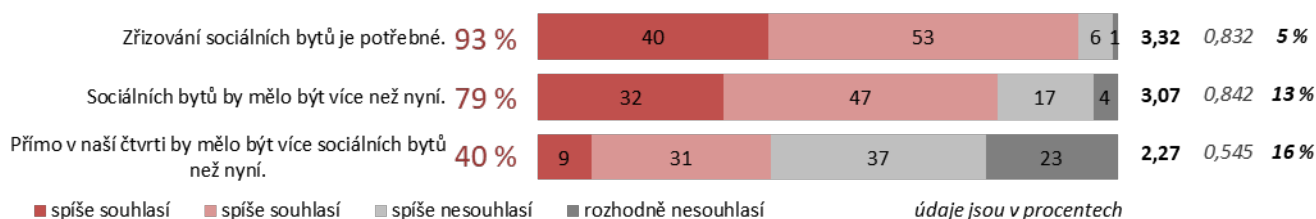
Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1051 (+195 respondentů z blízkosti sociálního bydlení)/1241/1048, respondenti, kteří deklarovali zkušenost s obyvateli sociálních bytů, N=134)

Pozn.: v případě confirmovaného sousedství sociálního bydlení je celý soubor navýšen o respondenty žijící v sousedství sociálního bydlení
Pozn.: prezentovány jsou spontánní zkušenosti s obyvateli sociálních bytů s minimální četností 2 %

2.6 POSTOJE K SOCIÁLNÍMU BYDLENÍ

Postoje respondentů sociálního bydlení byly zkoumány mimo jiné na základě hodnocení výroků týkajících se této formy podpory bydlení. Jednotlivé výroky lze na základě faktorové analýzy rozdělit do celkem 4 skupin. Tyto skupiny lze charakterizovat následovně: (1) potřeba sociálního bydlení, (2) lokalizace sociálního bydlení, (3) transparentnost sociálního bydlení a (4) stigmatizace sociálním bydlením. V souvislosti s potřebností sociálního bydlení si 93 % respondentů myslí, že zřizování sociálních bytů je potřebné a 79 % dotázaných je přesvědčeno, že by sociálních bytů mělo být více než nyní (dvě pětiny v této souvislosti uvedly, že by přímo v jejich čtvrti mělo být více sociálních bytů, než kolik je tam nyní).

Graf 26: Hodnocení výroků o sociálním bydlení – potřeba sociálního bydlení

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1033/944/911)

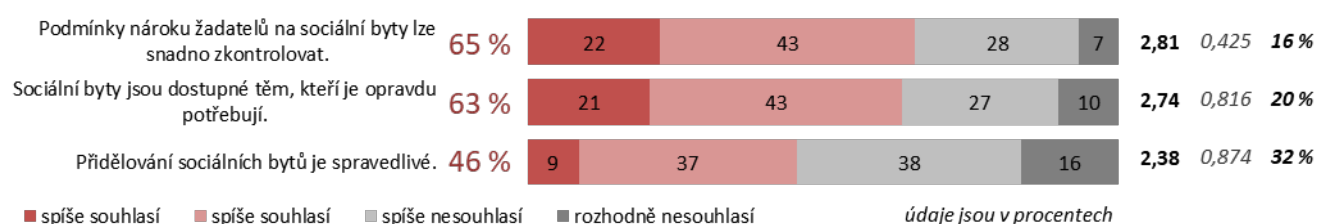
Pozn.: průměrné hodnocení: 1=rozhodně nesouhlasí, 4=rozhodně souhlasí; údaje v procentech v posledním sloupci vyjadřují podíl respondentů, kteří na danou otázku neodpověděli

Pozn.: Faktor potřeba sociálního bydlení je definován na základě faktorové analýzy. Faktorové skóre (hodnoty zaokrouhlené na tři desetinná místa a označené kurzívou) představuje míru přispění dané položky k vysvětlení celého faktoru. Čím vyšší je tato hodnota, tím více daná položka přispívá k vysvětlení celé skupiny (faktoru). Hodnota Cronbachovo alfa vyjadřující reliabilitu škály založené na daných proměnných dosahuje hodnoty 0,700.

Z hlediska lokalizací sociálního bydlení se však respondenti vyjádřili zároveň v tom smyslu, že by každá obec měla mít možnost se samostatně rozhodnout, zdali chce budovat sociální byty či nikoliv (87 %) a lokality pro sociální byty by se měly vybírat tak, aby jejich obyvatelé nezatěžovali ostatní obyvatele obce (85 %). Z výše uvedených zjištění tedy vyplývá, že mezi obyvateli existuje silná podpora budování sociálního bydlení, o kterém by měla rozhodovat obec (ať už samostatně nebo ve spolupráci se státem) a při jeho plánování a vzniku by se měl brát v potaz ohled na ostatní obyvatele obce. V souvislosti se segregací je dále patrné, že podle většiny dotázaných (konkrétně 74 %) by mělo být poskytování sociálního bydlení vázáno k místu trvalého bydliště.

V souvislosti s transparentností sociálního bydlení si více než tři pětiny respondentů myslí, že jsou sociální byty dostupné těm, kteří je opravdu potřebují, avšak jen 46 % si myslí, že je jejich přidělování spravedlivé. Tento postoj může být důsledkem přesvědčení respondentů o zneužívání sociálního bydlení, jak vyplývá z výsledků kvantitativního šetření i závěrů fokusních skupin. Zde je však nutno opět poznamenat, že sociální bydlení je respondenty ve velké míře zaměňováno za jiné, většinou nevyhovující formy bydlení.

Graf 27: Hodnocení výroků o sociálním bydlení – transparentnost sociálního bydlení

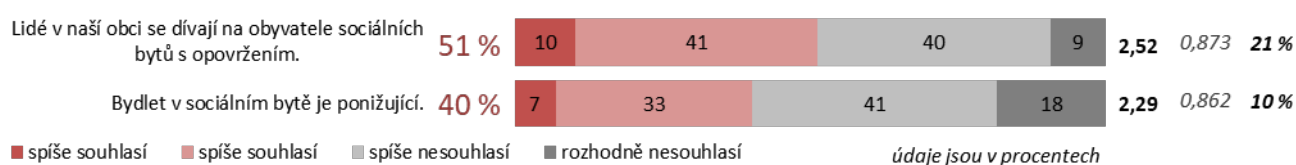
Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=907/871/743)

Pozn.: průměrné hodnocení: 1=rozhodně nesouhlasí, 4=rozhodně souhlasí; údaje v procentech v posledním sloupci vyjadřují podíl respondentů, kteří na danou otázku neodpověděli

Pozn.: Faktor transparentnost sociálního bydlení je definován na základě faktorové analýzy. Faktorové skóre (hodnoty zaokrouhlené na tři desetinná místa a označené kurzívou) představuje míru přispění dané položky k vysvětlení celého faktoru. Čím vyšší je tato hodnota, tím více daná položka přispívá k vysvětlení celé skupiny (faktoru). Hodnota Cronbachovo alfa vyjadřující reliabilitu škály založené na daných proměnných dosahuje hodnoty 0,686.

Podle názoru respondentů je se sociálním bydlením spojená i určitá stigmatizace. Polovina dotázaných si totiž myslí, že se lidé dívají na obyvatele sociálních bytů s opovržením a dvě pětiny souhlasí s tvrzením, že je bydlení v sociálních bytech ponižující.

Graf 28: Hodnocení výroků o sociálním bydlení – stigmatizace sociálním bydlením

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=861/981)

Pozn.: průměrné hodnocení: 1=rozhodně nesouhlasí, 4=rozhodně souhlasí; údaje v procentech v posledním sloupci vyjadřují podíl respondentů, kteří na danou otázku neodpověděli

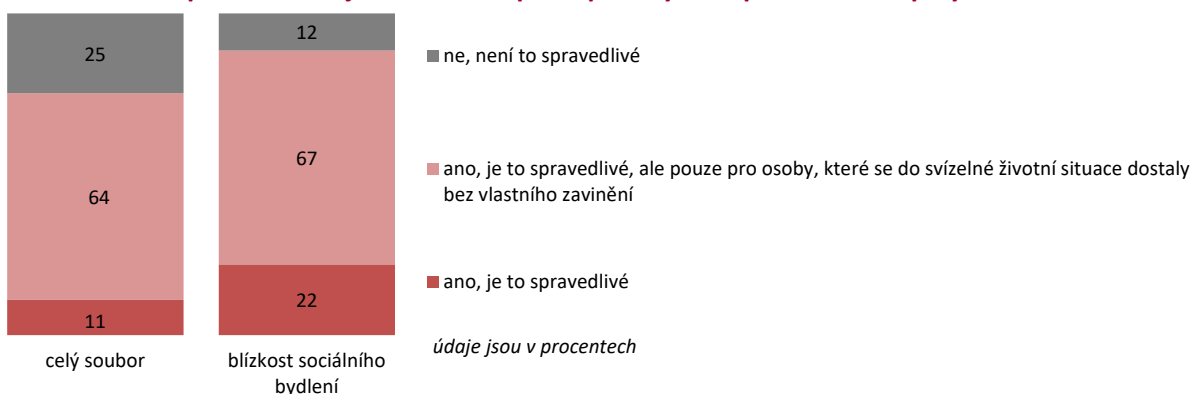
Pozn.: Faktor stigmatizace sociálním bydlením je definován na základě faktorové analýzy. Faktorové skóre (hodnoty zaokrouhlené na tři desetinná místa a označené kurzívou) představuje míru přispění dané položky k vysvětlení celého faktoru. Čím vyšší je tato hodnota, tím více daná položka přispívá k vysvětlení celé skupiny (faktoru). Hodnota Cronbachovo alfa vyjadřující reliabilitu škály založené na daných proměnných dosahuje hodnoty 0,764. Uvedené čtyři faktory vysvětlují 60,0 % z celkového rozptylu proměnných.

Z hlediska lokality bydliště platí, že osoby žijící v blízkosti sociálních bytů si častěji než ostatní myslí, že by každá obec měla mít možnost se samostatně rozhodnout, zdali chce budovat sociální byty či nikoliv. Naopak tito v menší míře než ostatní souhlasí s tím, že by se pro sociální byty měly vyčlenit starší domy v horším stavu (s tímto souhlasí v menší míře zejména respondenti, kteří nevědí, že mají sociální byty ve svém sousedství – 43 %; osoby, které vědí, že v jejich okolí existují sociální byty, podporují vyčlenění starších domů v horším stavu v 55 % případů). Obyvatelé sociálně vyloučených lokalit si pak v menší míře než ostatní myslí, že by se lokality pro sociální byty měly vybírat tak, aby jejich obyvatelé nezatěžovali ostatní obyvatele obce. Dále bylo zjištěno, že respondenti, kteří tvrdí, že mají zkušenost s obyvateli sociálních bytů, si v menší míře než ostatní myslí, že je zřizování sociálních bytů potřebné, že jsou dostupné

těm, kteří je opravdu potřebují a že by jich mělo být více než nyní. Současně si dále v menší míře myslí, že je bydlení v sociálních bytech ponižující. V těchto případech je však nutno vzít v potaz fakt, že většina respondentů, kteří deklarovali zkušenost s obyvateli sociálních bytů, ve skutečnosti sociální byty ve svém okolí nemá a mají tak zkušenost s obyvateli jiných forem bydlení. Z hlediska délky života v obci je patrné, že starousedlíci souhlasí častěji než novousedlíci s tím, že by se lokality pro sociální byty měly vybírat tak, aby jejich obyvatelé nezatěžovali ostatní obyvatele obce a že by poskytování sociálního bydlení mělo být vázáno k místu trvalého bydliště. V neposlední řadě pak platí, že více sociálních bytů přímo ve vlastní čtvrti by akceptovali především obyvatelé obcí s více než 100 000 obyvateli.

Vedle hodnocení spravedlnosti přidělování sociálních bytů se respondenti vyjadřovali dále v obecné rovině ke spravedlnosti jednodušší dostupnosti bydlení pro určité skupiny osob. Z výsledků v této souvislosti vyplývá, že 11 % dotázaných považuje jednodušší přístup pro určité skupiny osoby za spravedlivý bez výhrad (v případě respondentů žijících v blízkosti sociálního bydlení je to 22 %) a přibližně dvě třetiny to považují za spravedlivé jen v případě, že by se jednalo o osoby, které se dostaly do svízelné životní situace bez vlastního zavinění. Ostatní respondenti (25 %) pak považují jednodušší přístup k bydlení pro určité skupiny osoby za nespravedlivý.

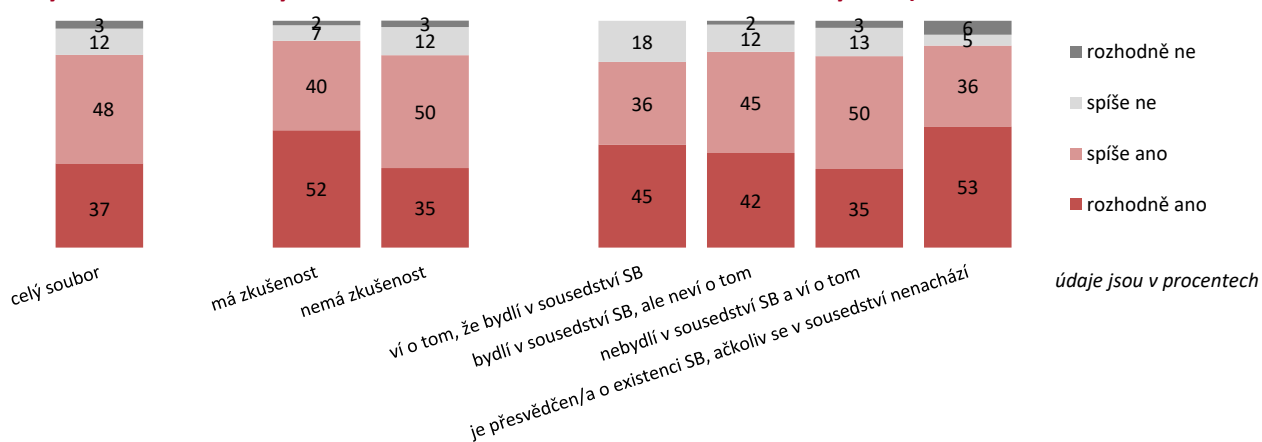
Graf 29: Vnímání spravedlnosti jednoduššího přístupu k bydlení pro určité skupiny osob

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1086 (+200 respondentů z blízkosti sociálního bydlení))

O postojích respondentů k sociálnímu bydlení vypovídá dále jejich podpora legislativního zajištění sociálního bydlení. Z výsledků v tomto případě vyplývá, že vznik zákona zaměřujícího se na oblast sociálního bydlení má jednoznačně většinovou podporu 85 % respondentů. Vyšší míra podpory panuje dokonce mezi respondenty, kteří deklarují zkušenost s obyvateli sociálních bytů (92 %), a to navzdory tomu, že ve skutečnosti si pod sociálním bydlením představují jiné substandardní formy bydlení (ubytovny, SVL atd.).

Graf 30: Podpora vzniku zákona, který by se zaměřoval na oblast sociálního bydlení (podle zkušenosti s obyvateli sociálních bytů a confirmovaného sousedství sociálního bydlení)

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1086/1051; celý soubor navýšený o respondenty žijící v blízkosti sociálního bydlení, N=1278)

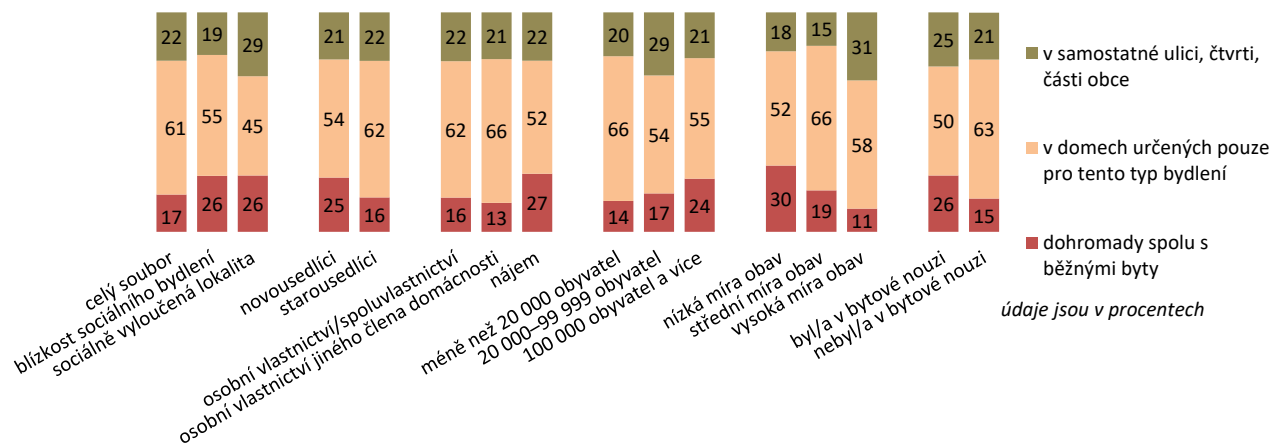
Z hlediska confirmovaného susedství sociálního bydlení platí, že nejvyšší podpora vzniku zákona, který by se zaměřoval na oblast sociálního bydlení, panuje mezi respondenty, kteří jsou přesvědčeni o existenci sociálního bydlení ve svém okolí, přestože se v jejich susedství ve skutečnosti nenachází (91 %). V tomto případě se dá předpokládat, že část těchto respondentů požaduje v rámci legislativní normy řešit nedostatek bydlení, ale i jiné formy substandardního bydlení.

Pro legislativní úpravu sociálního bydlení je vedle identifikace míry podpory vzniku zákonné normy ze strany veřejnosti důležité pracovat také s postojem veřejnosti k cílům a službám spojeným se sociálním bydlením.

Ze závěrů fokusních skupin v této souvislosti vyplývá, že hlavním definičním znakem sociálního bydlení by podle respondentů měla být jeho cenová dostupnost. Tuto skutečnost zmínili respondenti ve všech městech. Několikrát přímo zaznělo, že sociální bydlení by mělo být pomocí pro lidi v bytové nebo finanční nouzi. Podle řady účastníků FG by sociální bydlení mělo být dočasné, mělo by být odrazovým můstkem k bydlení normálnímu. Výjimku z tohoto pravidla by respondenti udělali pouze pro určité cílové skupiny, konkrétně byli jmenováni senioři a zdravotně postižení.

V souvislosti s místem, kde by měly být sociální byty zřizovány, platí, že se respondenti vyjádřili spíše pro jejich separaci. Platí totiž, že jen 17 % by podpořilo jejich vznik mezi běžnými byty. Tři pětiny by tyto byty zřizovaly jen v domech určených pro tento typ bydlení a 22 % by je zřídilo izolovaně v samostatné ulici, čtvrti či části obce, což je v rozporu se základními principy nesegregace sociálního bydlení. Dohromady s běžnými byty by je provozovali nejčastěji především respondenti žijící v sociálně vyloučených lokalitách (26 %), respondenti, kteří mají tyto byty ve svém okolí (26 %), novousedlíci (26 %), respondenti žijící v nájmu (27 %), respondenti žijící v obcích s více než 100 000 obyvateli (24 %), respondenti, kteří se již někdy v minulosti ocitli v bytové nouzi (26 %) a v neposlední řadě osoby, které vyjádřily jen nízkou míru obav z provozování sociálního bydlení v jejich okolí (30 %).

Graf 31: Místo, kde by se měly sociální byty zřizovat (podle lokality bydlště, délky života v obci, vlastnictví bytu/domu, velikosti místa bydlště, míry obav z provozování sociálního bydlení v obci a existence bytové nouze)

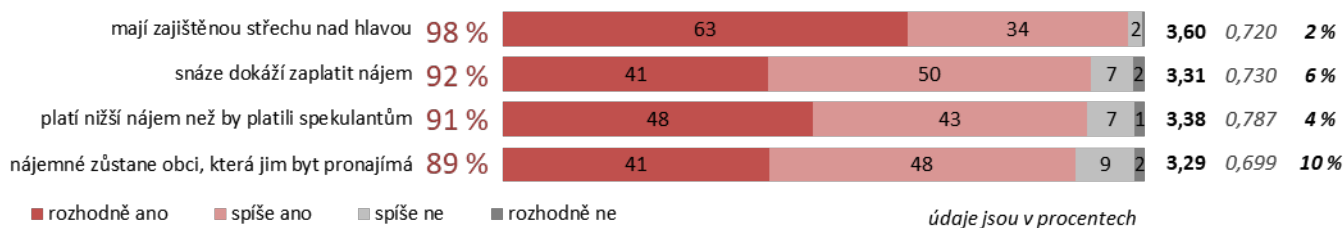

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1069 (+196 respondentů z blízkosti sociálního bydlení)/1066/1067/1069/873/1069)

V rámci fokusních skupin bylo místo vzniku sociálního bydlení, na rozdíl od kvantitativního šetření, dotazováno v obecné rovině. Respondenti ve všech čtyřech městech vyjádřili obecný názor, že by sociální bydlení mohlo být zřizováno kdekoliv. Jako důvody uváděli v jednotlivých případech obecně přijímaná východiska – zabránění koncentrace problémových nájemníků, prevenci stigmatizace kvůli bydlení na špatné adrese, dobrou dostupnost potřebných služeb. Současně se však také domnívají, že ubytování některých jednotlivců nebo domácností v domech mezi běžnými nájemci může být problematické. Dále na jedné FG zaznělo, že sociální bydlení by nemělo být zřizováno v centrech měst či na hlavních třídách. Výtěžek z pronájmu prostor v těchto lukrativních lokalitách by dle respondenta mohl sloužit k financování sociálního bydlení.

O postojích respondentů k sociálnímu bydlení vypovídá dále vnímání významu těchto bytů pro jejich obyvatele. Na základě faktorové analýzy lze výhody sociálních bytů pro jejich obyvatele z pohledu respondentů rozdělit na (1) existenční zabezpečení a (2) socializaci. S možnostmi existenčního zabezpečení (lidé mají zajištěnou střechu nad hlavou, platí nižší nájem, než by platili spekulantům, snáze dokáží zaplatit nájem a nájemné zůstane obci, která jim byt pronajímá) souhlasí vždy 89 nebo více procent respondentů.

Graf 32: Význam sociálních bytů pro jejich obyvatele – existenční zabezpečení

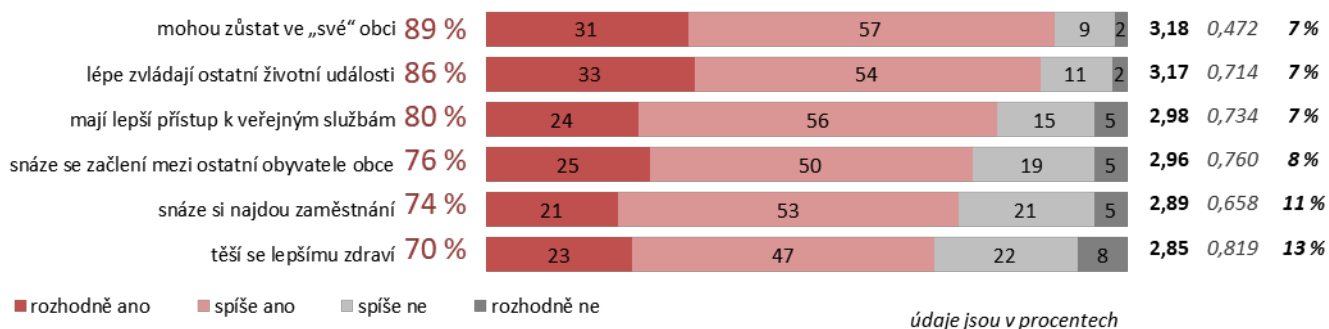
Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1067/1024/1045/978)

Pozn.: průměrné hodnocení (hodnoty zaokrouhlené na 2 desetinná místa): 1=rozhodně ne, 4=rozhodně ano; údaje v procentech v posledním sloupci vyjadřují podíl respondentů, kteří na danou otázku neodpověděli

Pozn.: Faktor existenčního zabezpečení je definován na základě faktorové analýzy. Faktorové skóre (hodnoty zaokrouhlené na tři desetinná místa a označené kurzívou) představuje míru přispění dané položky k vysvětlení celého faktoru. Čím vyšší je tato hodnota, tím více daná položka přispívá k vysvětlení celé skupiny (faktoru).

Z hlediska socializace 89 % respondentů souhlasí s tím, že obyvatelé sociálních bytů mohou díky využití této formy bydlení zůstat ve své obci a 86 % je přesvědčeno, že tyto osoby díky sociálnímu bydlení lépe zvládají ostatní životní situace. Více než 70 % dotázaných je dále přesvědčeno, že osoby využívající sociální bydlení mají díky tomu lepší přístup k veřejným službám, snáze se dokáží začlenit mezi ostatní obyvatele obce a jsou schopni si snáze najít zaměstnání.

Graf 33: Význam sociálních bytů pro jejich obyvatele – socializace

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1006/1008/1011/1004/963/945)

Pozn.: průměrné hodnocení (hodnoty zaokrouhlené na 2 desetinná místa): 1=rozhodně ne, 4=rozhodně ano; údaje v procentech v posledním sloupci vyjadřují podíl respondentů, kteří na danou otázku neodpověděli

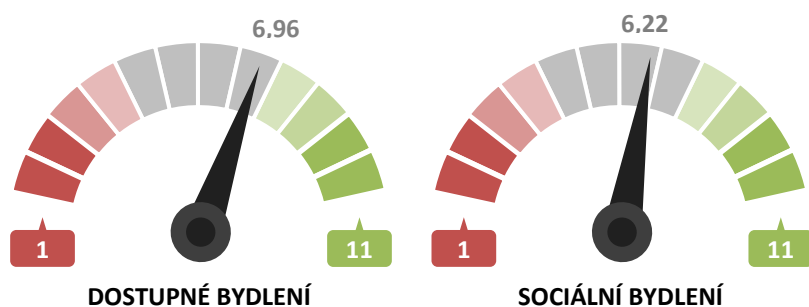
Pozn.: Faktor socializace je definován na základě faktorové analýzy. Faktorové skóre (hodnoty zaokrouhlené na tři desetinná místa a označené kurzívou) představuje míru přispění dané položky k vysvětlení celého faktoru. Čím vyšší je tato hodnota, tím více daná položka přispívá k vysvětlení celé skupiny (faktoru). Uvedené dva faktory vysvětlují 58,0 % z celkového rozptylu proměnných.

2.7 HODNOCENÍ SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ Z POHLEDU VEŘEJNOSTI

V rámci kvantitativního výzkumného šetření byl postoj respondentů k dostupnému, resp. sociálnímu bydlení zkoumán na základě škály 1 až 11, kde 1 vyjadřuje velmi negativní postoj, 6 neutrální postoj a 11 velmi pozitivní postoj. Z výsledků vyplývá, že postoj respondentů jak k dostupnému, tak sociálnímu bydlení se nachází v pásmu lehce pozitivního hodnocení (průměrná hodnota dosahuje v případě dostupného bydlení 6,96, v případě sociálního bydlení 6,22). Tyto hodnoty současně poukazují na mírně pozitivnější postoj respondentů k dostupnému než sociálnímu bydlení, což souvisí i s projektováním toho, pro koho je takové bydlení určeno. V případě dostupného je často vnímáno jako bydlení pro každého, zatímco sociální bydlení mnozí vnímají jako substandardní bydlení. Z podrobnější analýzy pak vyplývá, že mezi postojem k dostupnému a sociálnímu bydlení existuje významná pozitivní korelace (hodnota korelačního koeficientu

Spearmanovo rho dosahuje hodnoty 0,398), tedy ti, kteří silně podporují sociální bydlení, silně podporují i dostupné bydlení a naopak.

Obrázek 6: Postoje respondentů k dostupnému bydlení a k sociálnímu bydlení

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1058/1027; respondenti žijící v sousedství sociálního bydlení, N=197/190)

Pozn.: v závorce je uvedeno hodnocení respondentů žijících v sousedství sociálního bydlení; podíl případů „bez odpovědi“: výběrový soubor – 3%/5%, respondenti žijící v sousedství sociálního bydlení – 2%/5%; 1=negativní, 6=neutrální, 11=pozitivní; směrodatná odchylka: výběrový soubor – 2,02/2,37; respondenti žijící v sousedství sociálního bydlení – 1,89/2,54

Z regionálního pohledu na postoj k sociálnímu bydlení je patrné, že ve většině krajů ČR převažuje neutrální postoj k této formě bydlení (postoj obyvatel jednotlivých krajů na škále 1 až 11 se pohybuje v rozmezí 5,16 až 6,66). Výjimku tvoří kraje Plzeňský a Pardubický, ve kterých je průměrné hodnocení vyšší než 7, což indikuje spíše pozitivní postoj obyvatel těchto dvou krajů k sociálnímu bydlení.

Následující tabulka identifikuje v rámci jednotlivých krajů postoje k sociálnímu bydlení v rámci skupin respondentů žijících v blízkosti sociálního bydlení a v sociálně vyloučených lokalitách. V souvislosti s blízkostí sociálního bydlení bylo zjištěno, že nejhorší postoj k sociálnímu bydlení mají respondenti z Karlovarského kraje, Moravskoslezského kraje a z hl. m. Prahy. Naopak nejlepší postoj byl identifikován mezi respondenty ze Středočeského kraje, Plzeňského kraje a Zlínského kraje. V souvislosti se sociálně vyloučenými lokalitami platí, že nejhorší postoj k sociálnímu bydlení mají respondenti žijící v sociálně vyloučených lokalitách v Jihočeském kraji, Olomouckém kraji a Moravskoslezském kraji. Nejlepší postoj je pak charakteristický pro obyvatele žijící v sociálně vyloučených lokalitách v hl. m. Praze, Středočeském kraji a Pardubickém kraji. Tyto závěry lze však považovat jen za orientační z důvodu nízké četnosti odpovědí.

Tabulka 4: Postoj respondentů k sociálnímu bydlení (podle lokality bydliště v jednotlivých krajích)

	celý soubor	blízkost sociálního bydlení	sociálně vyloučená lokalita
hl. m. Praha	6,43	5,40	7,14
Středočeský kraj	6,20	7,59	8,33
Jihočeský kraj	6,37	5,57	5,45
Plzeňský kraj	7,09	8,53	6,33
Karlovarský kraj	5,79	4,33	6,00
Ústecký kraj	6,59	6,22	5,80
Liberecký kraj	6,55	5,65	N/A
Královéhradecký kraj	6,41	N/A	6,00
Pardubický kraj	7,27	6,00	8,40
Jihomoravský kraj	5,91	6,80	6,39
kraj Vysočina	5,16	6,13	6,00
Olomoucký kraj	5,66	N/A	4,67
Zlínský kraj	6,66	7,17	6,90
Moravskoslezský kraj	5,64	5,00	5,52

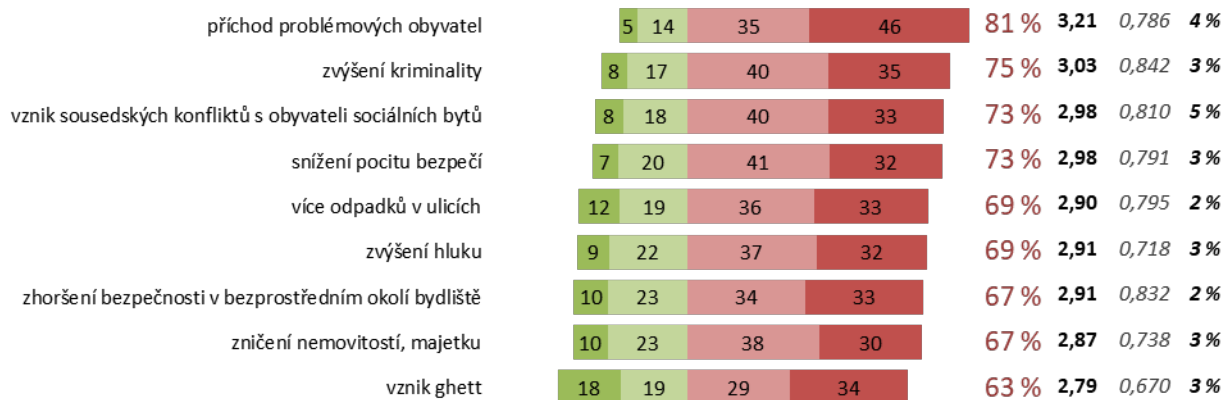
Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, respondenti žijící v sousedství sociálního bydlení (N=43/17/14/15/3/37/17/N/A/6/15/8/N/A/6/9), respondenti žijící v SVL (N=14/6/11/12/5/20/N/A/2/5/18/9/9/10/23))

Pozn.: 1=negativní, 6=neutrální, 11=pozitivní; červenou barvou jsou označeny 3 kraje s nejhorším postojem k sociálnímu bydlení v rámci skupiny respondentů žijících v sousedství sociálního bydlení a skupiny respondentů žijících v sociálně vyloučených lokalitách; zelenou barvou jsou označeny 3 kraje s nejlepším postojem k sociálnímu bydlení v rámci skupiny respondentů žijících v sousedství sociálního bydlení a skupiny respondentů žijících v sociálně vyloučených lokalitách

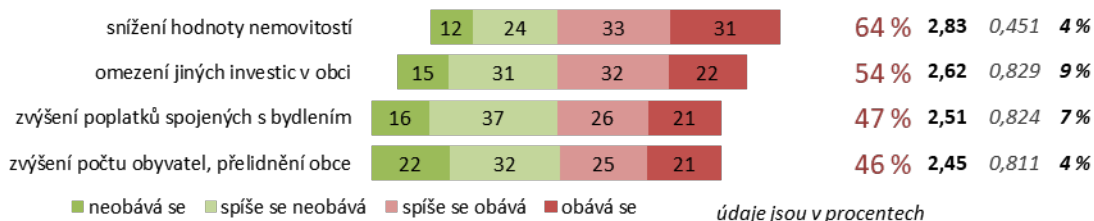
Na hodnocení sociálního bydlení respondenty lze dále nahlížet například optikou obav z provozování sociálního bydlení v okolí bydliště respondentů. Obavy respondentů z provozování sociálního bydlení v jejich okolí lze na základě faktorové analýzy rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří obavy ze sociopatologických jevů, druhou skupinu obavy z ekonomicko-demografických jevů. Z hlediska míry obav převládají mezi respondenty obavy ze sociopatologických jevů. V největší míře se respondenti obávají příchodu problémových obyvatel (81 %), zvýšení kriminality (75 %), vzniku sousedských konfliktů s obyvateli sociálních bytů (73 %) či snížení pocitu bezpečí (73 %). V případě ekonomicko-demografických jevů panuje mezi respondenty nejčastější obava ze snížení hodnoty nemovitostí (64 %).

Graf 34: Obavy ze sociálního bydlení

OBAVY ZE SOCIOPATOLOGICKÝCH JEVŮ

OBAVY Z EKONOMICKO-DEMOGRAFICKÝCH ZMĚN

■ neobává se ■ spíše se neobává ■ spíše se obává ■ obává se údaje jsou v procentech

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1045/1053/1029/1056/1062/1057/1060/1048/1054/1040/989/1005/1039)

Pozn.: průměrné hodnocení (hodnoty zaokrouhlené na dvě desetinná místa): 1=neobává se, 4=obává se; údaje v procentech v posledním sloupci vyjadřují podíl respondentů, kteří na danou otázku neodpověděli

Pozn.: Jednotlivé faktory (skupiny obav) jsou definovány na základě faktorové analýzy. Faktorové skóre (hodnoty zaokrouhlené na tři desetinná místa a označené kurzívou) představuje míru přispění dané položky k vysvětlení celého faktoru. Čím vyšší je tato hodnota, tím více daná položka přispívá k vysvětlení celé skupiny (faktoru). Uvedené dva faktory vysvětlují 72,9 % z celkového rozptylu proměnných.

Z hlediska lokality bydliště platí, že jak obyvatelé sociálně vyloučených lokalit, tak respondenti, kteří mají ve svém okolí sociální bydlení, se ve větší míře než ostatní obávají zvýšení hluku a zvýšení množství odpadků v ulicích. V případě obav ze zvýšení hluku je však nutno podotknout, že ve větší míře se tohoto obávají respondenti, kteří nevědí, že mají sociální bydlení ve svém okolí (77 %). Osoby, které vědí, že se v jejich sousedství nachází sociální byty, se zvýšení hluku obávají jen v 55 % případů. Tedy opět lze sledovat jistou míru předsudků vůči sociálnímu bydlení, resp. tím, co si pod ním někteří mylně představují.

Starousedlíci se častěji než ostatní obávají příchodu problémových obyvatel, obyvatelé panelových domů se pak častěji než ostatní obávají vzniku ghetta či zhoršení bezpečnosti v okolí domu.

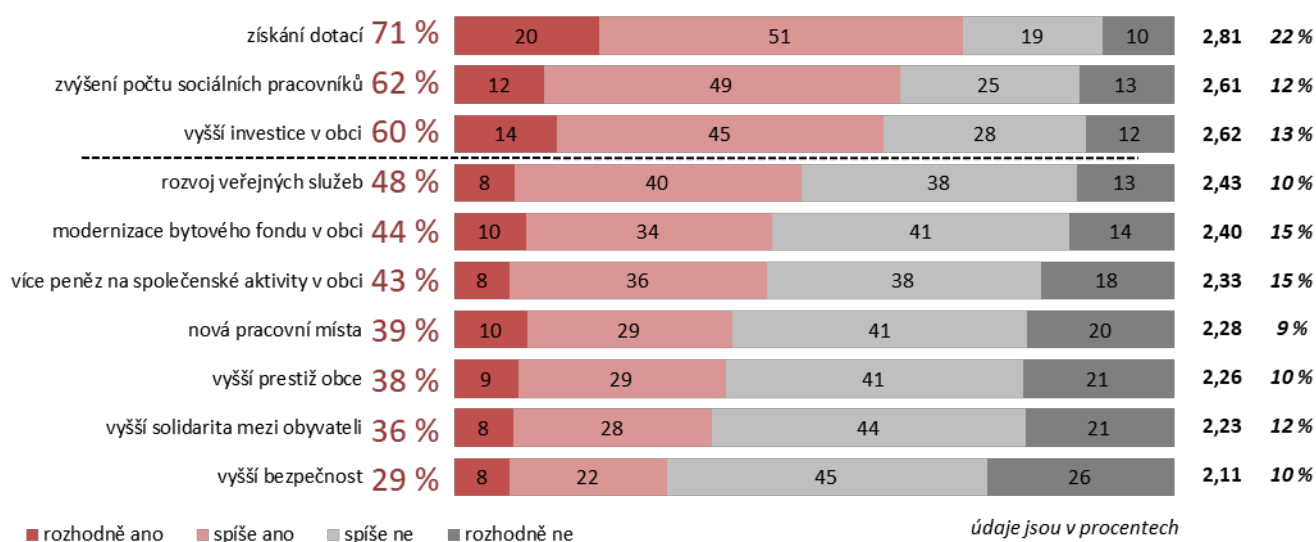
Na základě hodnocení jednotlivých obav z provozování sociálního bydlení v blízkosti bydliště byl sestaven souhrnný index obav ze sociálního bydlení, který má škálu 0 až 10, kde 0 představuje minimální míru obav a 10 naopak maximální míru obav. Hodnota tohoto indexu dosahuje v rámci celého souboru 6,3 (kvartilové rozpětí představuje interval od 4,6 do 8,2) a ukazuje tak na mírně převažující obavy respondentů z provozování sociálního bydlení v okolí jejich bydliště. Z hlediska potvrzené blízkosti sociálního bydlení platí, že nejvyšší hodnota indexu je charakteristická pro respondenty, kteří ve svém okolí mají sociální byty, ale neví o tom (6,5). Naopak ty osoby, které vědí o existenci sociálních bytů ve svém sousedství, vykazují nejnižší hodnotu tohoto indexu (5,3). Podprůměrná hodnota indexu obav ze sociálního bydlení (5,8) je dále typická pro respondenty, kteří mylně uvádějí, že ve svém okolí mají sociální byty a sociální bydlení si tak

asociují s jinými formami bydlení. Deklarovaná zkušenost respondentů se sociálním bydlením, tedy vždy snižuje možné obavy se sociálním bydlením spojované, přičemž nejnižší míru těchto obav mají lidé, kteří ve svém okolí sociální byty skutečně mají a vědí o nich.

Z podrobnější analýzy dále vyplývá, že významné diference z hlediska obav panují mezi jednotlivými regiony ČR. Z porovnání hodnot indexu obav ze sociálního bydlení mezi jednotlivými regiony je zřejmé, že největší obavy ze sociálního bydlení panují mezi obyvateli Libereckého a Ústeckého kraje (shodně 7,6). Vysoká je hodnota tohoto indexu také v sousedním Středočeském kraji (6,9). Naopak v Plzeňském, Zlínském a Olomouckém kraji jsou průměrné hodnoty indexu obav ze sociálního bydlení nejnižší (5,3/5,1/5,1). V ostatních krajích se hodnota tohoto indexu pohybuje v rozmezí 5,7 až 6,7.

V rámci hodnocení sociálního bydlení byli respondenti dále dotazováni na pozitiva a přínosy, které podle nich sociální bydlení může přinést pro život v obci a pro samotné obyvatele sociálních bytů. V souvislosti s životem v obci považují respondenti za největší pozitiva možnost získání dotací (71 %), zvýšení počtu sociálních pracovníků (62 %) či vyšší investice v obci (60 %). S ostatními sledovanými výhodami sociálního bydlení pro život v obci souhlasí vždy již méně než polovina dotázaných. Více než 40 % jich považuje za přínos pro obec rozvoj veřejných služeb, modernizaci bytového fondu v obci a existenci více peněz na společenské aktivity v obci.

Graf 35: Pozitiva sociálního bydlení pro život v obci

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=893/970/960/984/948/941/993/991/969/988)

Pozn.: průměrné hodnocení: 1=rozhodně ne, 4=rozhodně ano; údaje v procentech v posledním sloupci vyjadřují podíl respondentů, kteří na danou otázku neodpověděli

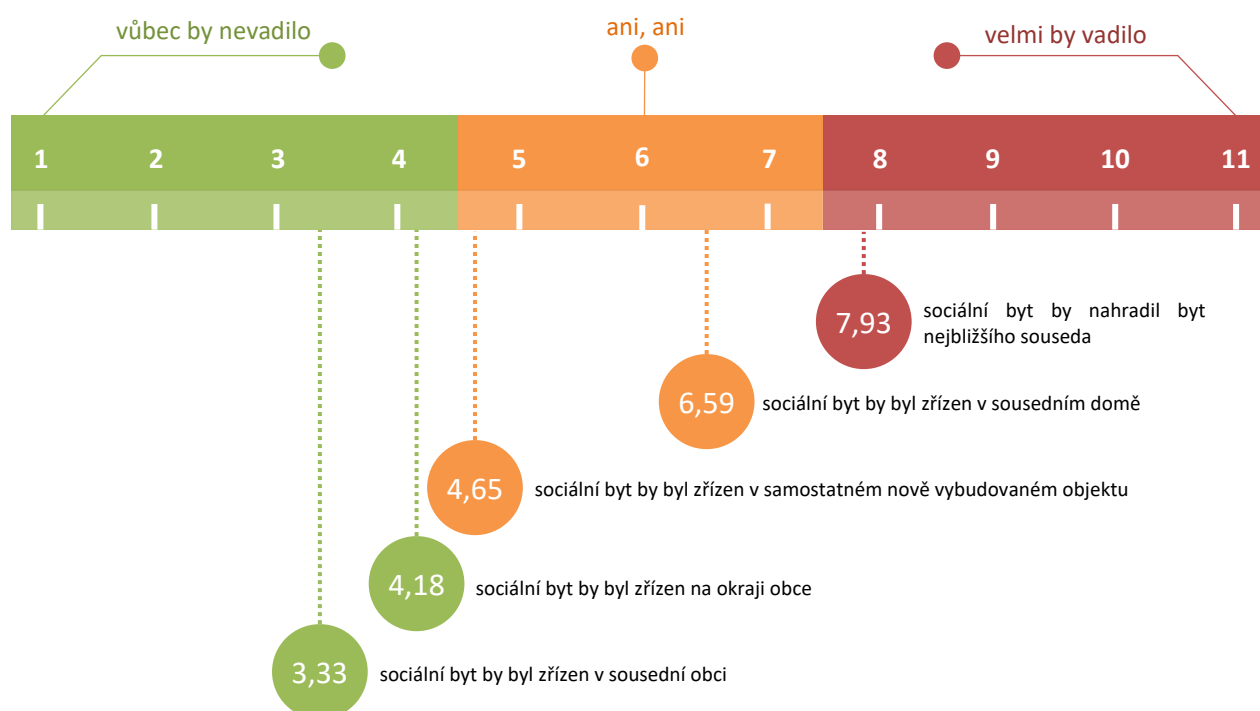
Vnímání možných přínosů sociálního bydlení pro život v obci je ve velké míře významně diferencováno podle lokality bydliště. Konkrétně platí, že obyvatelé sociálně vyloučených lokalit a osoby, v jejichž okolí se nacházejí sociální byty, vnímají jak zvýšení počtu sociálních pracovníků, tak také rozvoj veřejných služeb, modernizaci bytového fondu v obci, dostupnost většího množství peněz na společenské aktivity v obci, vznik nových pracovních míst, vyšší solidaritu mezi obyvateli či vyšší bezpečnost v obci jako přínos sociálního bydlení ve významně menší míře ve srovnání s ostatními respondenty.

Z podrobnější analýzy z hlediska confirmovaného sousedství sociálního bydlení však vyplývá, že za nízkým vnímáním jednotlivých pozitiv sociálního bydlení pro život v obci stojí především respondenti, kteří nevědí o existenci sociálního bydlení ve svém sousedství. Respondenti, kteří vědí o výskytu sociálních bytů ve svém okolí, si totiž ve významně větší míře myslí, že by provozování sociálního bydlení přineslo jejich obci jednotlivá definovaná pozitiva. Ve velké míře jsou o tom přesvědčeny také ty osoby, které si mylně myslí, že bydlí v sousedství sociálních bytů a v jejich okolí se tak nachází jiné formy bydlení. Zkušenost se sociálním bydlením, resp. s jinými formami bydlení má pozitivní vliv na vnímání přínosu sociálního bydlení pro život v obci.

2.8 TOLERANCE SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ V SOUSEDSTVÍ

V rámci kvantitativního šetření byla zkoumána akceptace sociálního bydlení v různých vzdálenostech od místa bydliště respondentů, a to na škále 1 až 11, kde 1 znamená, že by umístění sociálního bydlení na daném místě vůbec nevadilo a 11 představuje situaci, kdy by umístění sociálního bydlení naopak velmi vadilo. Podle předpokladu se zvyšuje akceptace sociálního bydlení s jeho rostoucí vzdáleností od místa bydliště. Průměrná míra akceptace sociálního bytu namísto bytu nejbližšího souseda dosahuje hodnoty 7,93, což indikuje převažující neakceptaci takto umístěného sociálního bytu. Průměrná akceptace sociálního bytu v sousedním domě činí 6,59, což poukazuje na spíše ambivalentní postoj v souvislosti s takto umístěným sociálním bytem. Spíše ambivalentní postoj vyjádřili respondenti také v případě akceptace zřízení sociálních bytů v nově vybudovaném objektu. Průměrná míra akceptace činí v tomto případě 4,65. Spíše akceptováno je pak zřízení sociálních bytů na okraji obce (průměrná míra akceptace dosahuje 4,18), resp. v sousední obci (průměrná míra akceptace dosahuje 3,33).

Obrázek 7: Akceptace vybraných opatření v souvislosti se sociálním bydlením

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1080/1082/1082/1082/1081)

Pozn.: směrodatná odchylka=2,67/2,90/2,98/3,04/2,83

Z podrobnější analýzy vyplývá, že míra akceptace zřízení sociálního bydlení v sousedním domě se významně diferencuje podle typu bydliště, vlastnictví bytu/domu, velikosti místa bydliště a postoje k sociálnímu bydlení. V této souvislosti platí, že umístění sociálního bytu v sousedním domě má nejhorší míru akceptace především mezi obyvateli rodinných domů, respondenty, kteří vlastní obývanou nemovitost, respondenty žijící v obcích s méně než 20 000 obyvateli a také mezi respondenty s negativním postojem k sociálnímu bydlení. Zároveň však platí, že všechny jednotlivé segmenty respondentů vyjádřily spíše ambivalentní postoj v souvislosti s akceptací sociálního bytu v sousedním domě (s výjimkou respondentů s negativním postojem k sociálnímu bydlení, kterým by umístění sociálního bytu v sousedním domě již vadilo).

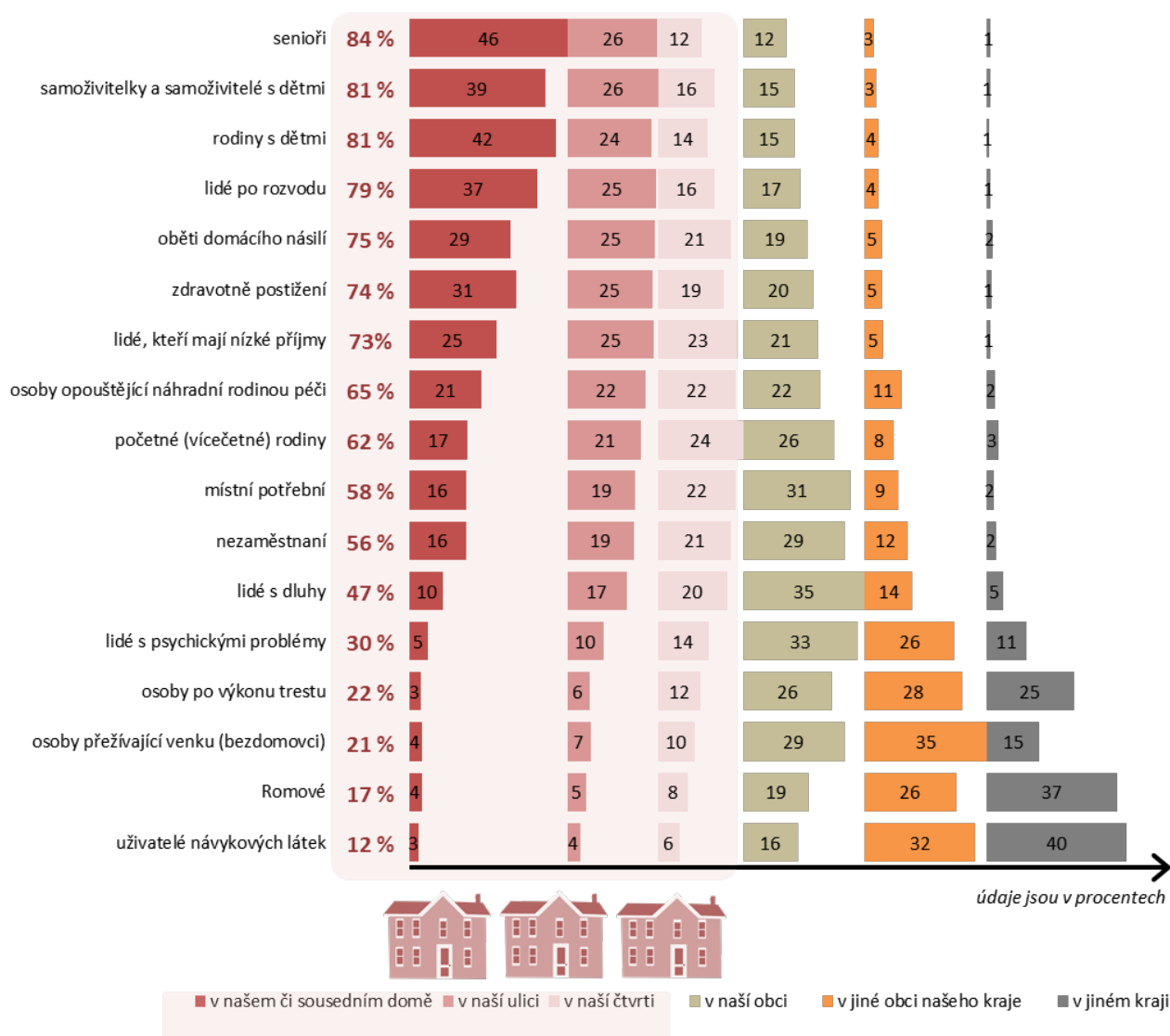
Typ bydliště, vlastnictví bytu/domu, velikosti místa bydliště a postoj k sociálnímu bydlení jsou znaky, na jejichž základě se diferencuje dále akceptace zřízení sociálních bytů v samostatném nově vybudovaném objektu. Také zde platí, že takovéto zřízení sociálního bytu / sociálních bytů má horší míru akceptace především mezi obyvateli rodinných domů, respondenty, kteří vlastní obývanou nemovitost, respondenty žijící v obcích s méně než 20 000 obyvateli a respondenty s negativním postojem k sociálnímu bydlení. Pro tyto osoby je pak charakteristický opět spíše ambivalentní postoj. Naopak respondenti žijící v bytě činžovního domu, respondenti žijící v nájmu, respondenti žijící v obcích s více než 20 000 obyvateli a respondenti s pozitivním postojem k sociálnímu bydlení sociální byty vybudované v samostatném nově

vybudovaném domě spíše akceptují. Z pohledu jednotlivých krajů platí, že zřízení sociálního bytu v samostatném nově vybudovaném objektu je v celkem šesti krajích spíše akceptováno, v osmi krajích pak převažuje ambivalentní postoj. Konkrétně je zřízení sociálních bytů v samostatném nově vybudovaném objektu spíše akceptováno v Plzeňském kraji, Karlovarském kraji, Libereckém kraji, Jihomoravském kraji, Zlínském kraji a v hl. m. Praze.

V souvislosti s akceptací sociálního bydlení byl zkoumán dále výskyt tzv. NIMBY efektu (Not In My Back Yard), který označuje situaci, kdy mají obyvatelé pozitivní vztah k sociálnímu bydlení všeobecně, ale nepodpořili by ho na lokální úrovni, a čím blíže by k takovému bytu bydleli, tím negativněji by se k němu stavěli. Na základě získaných výsledků lze obecně konstatovat, že NIMBY efekt v souvislosti se sociálním bydlením existuje, jeho intenzita však není příliš výrazná.

Vedle identifikace míry akceptace sociálního bydlení v závislosti na vzdálenosti od místa bydliště v obecné rovině byla pozornost v rámci kvantitativního šetření dále zaměřena na identifikaci míry akceptace konkrétních subjektů v závislosti na vzdálenosti od místa bydliště respondentů. V největší míře by respondenti ve svém okolí akceptovali (jak dokládá následující graf) seniory, rodiny s dětmi, samoživitelky a samoživitele s dětmi, lidi po rozvodu, zdravotně postižené osoby, oběti domácího násilí či osoby s nízkými příjmy (73 % až 84 % dotázaných). Ve významně menší míře by pak respondenti ve svém okolí akceptovali osoby s psychickými problémy (30 %), osoby po výkonu trestu (22 %), osoby přežívající venku (21 %), Romy (17 %) a uživatele návykových látek (12 %).

Graf 36: Akceptovatelná dislokace vybraných společenských skupin

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1066/1067/1067/1056/1059/1040/1056/1048/1052/1025/1042/1032/1012/1050/1043/1060/1054)
 Pozn.: Jednotlivé skupiny osob jsou definovány na základě akceptovaného zacílení sociálního bydlení (viz kapitola Cílové skupiny sociálního bydlení).

Podrobnější pohled přináší analýza podle confirmovaného sousedství sociálního bydlení. V tomto případě se ukazuje, že respondenti, kteří vědí o existenci sociálního bydlení ve svém sousedství, by ve významně větší míře než respondenti, kteří o existenci sociálního bydlení ve svém okolí nevědí, akceptovali subjekty, pro které je sociální bydlení určeno, popř. „neproblémové“ typy subjektů. Naopak respondenti, kteří o existenci sociálního bydlení ve svém okolí nevědí, by ve větší míře ve svém okolí akceptovali skupiny, které jsou vnímány většinou populací z hlediska sociálního bydlení jako „problémové“ (lidé s dluhy, osoby po výkon trestu, osoby přežívající venku či Romové).

Součástí obou šetření (kvantitativního i fokusních skupin) byla dále snaha o specifikaci podmínek, za jakých by respondenti případné sociální bydlení v jejich okolí akceptovali. Ze spontánních odpovědí získaných v rámci kvantitativního šetření vyplývá, že by respondenti byli ochotni tuto formu bydlení akceptovat v největší míře v případě, kdy by jejich obec zajistila bezpečnost v okolí těchto bytů. Mezi méně často spontánně uváděné faktory akceptace sociálního bydlení patří např. zajištění většího počtu policistů v ulicích, péče o čistotu a pořádek, zajištění dohledu nad obyvateli sociálních bytů, zavedení povinnosti vykonávat pracovní činnost, snížení nájemného, rozšíření počtu parkovacích míst, zavedené kamerového systému či výsadba zeleně / vznik parků.

Obrázek 8: Faktory vedoucí k podpoře sociálních bytů (TOP 10)

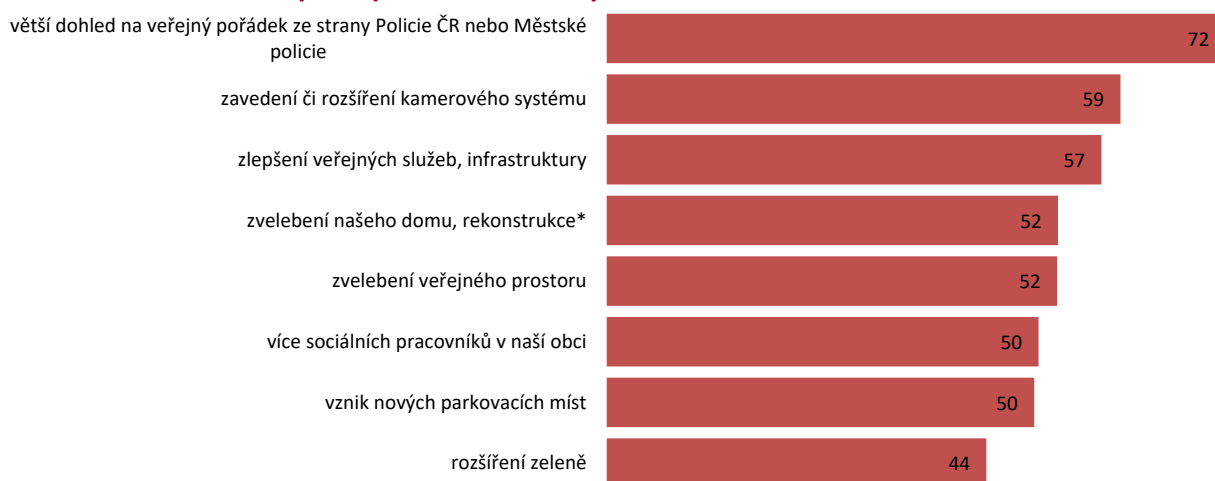
KONKRÉTNÍ FAKTOR PODPORY
ZŘIZOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH BYTŮ
SPONTÁNNĚ UVEDLO
62 % RESPONDENTŮ

-
- 23 % bezpečnost obyvatel/občanů/nájemníků
 - 8 % více policistů na ulicích
 - 8 % více se starat o čistotu a pořádek
 - 7 % nájemníci sociálních bytů by měli mít pracovní povinnost
 - 5 % snížení nájemného
 - 5 % dohled/kontrola nad obyvateli těchto bytů
 - 4 % více parků/zeleně
 - 4 % kamerový systém
 - 4 % nová parkovací místa
 - 4 % byty dávat jen slušným lidem

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor / respondenti, kteří uvedli konkrétní motivační faktor, N=674)

Hodnocení konkrétních dotazovaných faktorů pak poukazuje na významnou roli policie a kamerového systému. Větší dohled na veřejný pořádek ze strany Policie ČR nebo Městské policie a zavedení či rozšíření kamerového systému uvedlo jako motivační faktor akceptace sociálního bydlení 72 %, resp. 59 % respondentů. Pro minimálně polovinu dotázaných představují motivační faktory akceptace sociálního bydlení v jejich bezprostředním okolí také zlepšení veřejných služeb / infrastruktury, rekonstrukce jejich domu, zvelebení veřejného prostoru, navýšení počtu sociálních pracovníků v obci a vznik nových parkovacích míst. Necelá polovina by pak akceptovala sociální bydlení výměnou za rozšíření zeleně v obci.

Graf 37: Konkrétní faktory akceptace sociálních bytů v obci

údaje jsou v procentech

Zdroj: INESAN (2019, celý soubor, N=1027/1017/1023/595/1020/984/1010/1019)

Pozn.: Respondenti byli dotazováni na podmínky akceptace sociálního bydlení v jejich domě (respondenti žijící v bytových či panelových domech) či v jejich čtvrti (respondenti žijící v rodinných domech)

Pozn.: * ke zvelebení domu, jeho rekonstrukci se vyjadřovali pouze respondenti žijící v panelovém/činžovním domě

Z podrobnější analýzy v této souvislosti vyplývá, že rozšíření zeleně by motivovalo k akceptaci sociálního bydlení především obyvatele obcí s více než 100 000 obyvateli, vznik nových parkovacích míst respondenty žijící v panelových domech a zvelebení veřejného prostoru a navýšení počtu sociálních pracovníků v obci ženy.

Na základě odpovědí respondentů vztahujících se k podmínkám podpory sociálního bydlení byly v obecné rovině vydefinovány celkem 3 skupiny osob. První skupinu tvoří respondenti, kteří nepožadují žádné opatření, protože by sociální bydlení mělo být v obci bez dalších podmínek. Do této skupiny náleží celkem 8 % dotázaných. Druhou skupinu, která je zároveň největší – náleží do ní 80 % respondentů, tvoří osoby, které podporují sociální bydlení v obci za splnění určitých podmínek. Třetí skupinu pak tvoří respondenti, kteří nepodporují sociální bydlení, a toto bydlení by podle nich v obci vůbec nemělo být. Těchto respondentů je celkem 12 %. Mezi osoby, které náleží do této poslední třetí skupiny, patří zejména respondenti, kteří nikdy neslyšeli o sociálním bydlení (20 %), respondenti žijící v rodinném domě (17 %), respondenti, kteří měli v posledních 3 letech problémy se sousedy (17 %) či respondenti žijící v obcích s méně než 20 000 obyvateli (14 %).

Z odpovědí respondentů dotazovaných v rámci jednotlivých fokusních skupin v souvislosti s podmínkami akceptace sociálního bydlení vyplývá, že jednotliví respondenti (konkrétní věcnou odpověď na tuto otázku dokázala formulovat přibližně polovina respondentů) by sociální bydlení ve své blízkosti akceptovali, pokud by bylo vynuceno dodržování pořádku a pravidel (noční klid, slušné chování, vzájemná úcta, veřejný pořádek) či pokud by věděli, že příchozí návštěvníci budou bezproblémoví nebo budou dodržovat stanovená pravidla z vlastní vůle. Jeden respondent by si uměl představit nájem zdarma, další parkování zdarma. Z reálnějších návrhů padlo zvýšení dohledu městskou policií (zaznívalo opakovaně), kontroly nájemníků (městem, úředníky, ochrankou), kamerový systém či zřízení funkce „jednatele“ mezi problémovými nájemníky, který by je dokázal usměrnit. Jeden respondent zmínil, že by uvítal zeleň či dětské hřiště. V Třebíči jeden respondent zmínil, že před vznikem sociálních bytů by se měl žádat souhlas sousedů.

Z obou šetření tak vyplývá, že by se za účelem podpory akceptace sociálního bydlení v sousedství místních obyvatel měla zajistit bezpečnost a dodržování pořádku a pravidel (zvýšit dohled ze strany policie, zavést kamerový systém), snížit by se měla výše nájemného, zlepšit by se měla dostupnost parkovacích míst nebo by se měla rozšířit zeleň. Z fokusních skupin pak navíc vyplynulo, že by respondenti akceptovali sociální bydlení ve větší míře, pokud by obyvatelé těchto bytů byli slušní, dodržovali nastavená pravidla nebo se zavázali pracovat či rekvalifikovat.

SHRNUTÍ

CHARAKTERISTIKA BYDLENÍ RESPONDENTŮ

Celkem 17 % dotázaných se někdy ve svém životě ocitlo minimálně v jedné z pěti sledovaných životních situací představujících ohrožení bydlení (situace bez úplné možnosti bydlení – bezdomovectví, hrozba ztráty bydlení, bydlení na ubytovně, bydlení v nevyhovujících podmínkách nebo přechodné bydlení u příbuzných či známých). Nejdéle respondenti žili u příbuzných či známých, přičemž celková průměrná doba žití v situaci představující ohrožení či ztrátu bydlení činí 681 dní. Bydlení respondentů charakterizuje dále změna bydliště a počet změn bydliště. V rámci výběrového souboru změnilo v posledních 5 letech své bydliště 20 % respondentů, přičemž v průměru se jeden takovýto respondent stěhoval 1,6krát.

Se svým současným bydlením je spokojeno 9 z 10 respondentů, přičemž přibližně stejný podíl je spokojen s bezpečností v domě, se soukromím či se sousedskými vztahy. V nejmenší míře jsou respondenti spokojeni s počtem parkovacích míst a výší poplatků spojených s provozem domu/bytu.

VZTAH RESPONDENTŮ K MÍSTU BYDLIŠTĚ

Celkem 14 % respondentů lze považovat za novousedlíky, tj. osoby, které žijí v obci méně než 15 let. Ostatní jsou starousedlíci, tedy lidé, kteří bydlí ve své obci 15 a více let. Pro novousedlíky je charakteristické, že se ve významně větší míře chtějí ze svého současného místa bydliště někdy v budoucnu odstěhovat (25 % oproti 10 % starousedlíků). Celkově uvažuje o odstěhování se ze současného bydliště 12 % dotázaných a vedle novousedlíků to jsou dále osoby mladší než 30 let (28 %) nebo osoby bydlící v nájmu (24 %). Mezi faktory vedoucí k úvahám o stěhování se patří především snaha osamostatnit se či nedostatečná velikost současného bydlení.

Z hlediska občanské angažovanosti platí, že mezi respondenty převažuje spíše zájem než nezájem o dění v jejich obci, přičemž vyšší občanskou angažovanost vykazují osoby, které mají ve svém okolí sociální byty a vědí o tom, popř. osoby, které se mylně domnívají, že mají toto bydlení ve svém okolí.

VNÍMÁNÍ SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ

S pojmem dostupné bydlení se setkalo celkem 37 % respondentů, s pojmem sociální bydlení pak 78 % dotázaných. S oběma pojmy se nejčastěji setkali respondenti, kteří vědí o existenci sociálního bydlení ve svém okolí (59 % resp. 100 %) a dále také ty osoby, které si mylně myslí, že bydlí v blízkosti sociálního bydlení. Ostatní respondenti vykazují podprůměrnou znalost obou pojmů. Konkrétně si pak respondenti spontánně spojují dostupné bydlení zejména s levným a cenově dostupným bydlením či s byty pro každého, zatímco sociální bydlení si asociují především s bydlením pro sociálně slabé, s azylovými domy či s byty horší kategorie. Z hlediska dotazovaných charakteristik si téměř 8 z 10 dotázaných spojuje sociální bydlení správně s bydlením chránícím nízkopříjmové skupiny před ztrátou bydlení či s bydlením pro lidi s nízkými příjmy. Současně avšak platí, že si ho více než polovina dotázaných spojuje nesprávně také s bydlením v azylových domech, v ubytovnách či v sociálně vyloučených lokalitách.

S vnímáním sociálního bydlení souvisí míra informovanosti o této problematice. Bylo potvrzeno, že respondenti, kteří mají podle svého názoru o sociálním bydlení alespoň nějaké informace, zauímají k této formě bydlení pozitivnější postoj než osoby, které nemají žádné informace nebo jich mají jen málo. Souhrnně je však nutno konstatovat, že celkový podíl respondentů informovaných o problematice sociálního bydlení je nízký a dosahuje 23 % (vyšší míra informovanosti byla identifikována mezi osobami, které vědí, že mají ve svém okolí sociální byty – 50 %).

ZKUŠENOSTI SE SOCIÁLNÍM BYDLENÍM A MÝTY O NĚM

Celkem 13 % respondentů uvedlo, že má ve své ulici nebo čtvrti umístěný sociální byt či byty. Ve skutečnosti však bylo zjištěno, že většina respondentů si sociální bydlení mylně spojuje s jinými formami bydlení a respondenti, kteří sociální byt/byty ve svém okolí skutečně mají, o nich ve většině případů nevědí. Na záměnu sociálního bydlení s jinými formami bydlení poukazují dále odpovědi respondentů, kteří jsou přesvědčeni o existenci sociálního bydlení v jejich okolí, přestože se v jejich sousedství žádné nenachází.

Tyto osoby totiž v téměř polovině případů uvedly, že mají zkušenosti s obyvateli sociálních bytů, přestože se v jejich okolí žádný skutečný sociální byt, tedy standardní zkolaudovaný byt pro sociálně slabé, nenachází. Na tuto záměnu poukazují také zjištění z FG, kdy odpovědi na otázku, zda respondenti bydlí v blízkosti sociálního bydlení, ovlivňuje dezinterpretace pojmu sociální bydlení a jeho záměna s nevyhovujícím či špatným bydlením.

CÍLOVÉ SKUPINY SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ

V případě otázky, kdo podle respondentů v současné době obývá sociální byty, lze konstatovat, že za současné uživatele sociálních bytů jsou považovány zejména samoživitelky či samoživitelé s dětmi a dále Romové, rodiny s dětmi, osoby opouštějící náhradní rodinnou péči, lidé, kteří mají nízké příjmy a místní potřební. Tyto subjekty považuje za obyvatele sociálních bytů více než 70 % respondentů. Nejméně často považují respondenti za obyvatele sociálních bytů lidi po rozvodu, uživatele návykových látek a osoby s psychickými problémy.

Z podrobnější analýzy vyplynulo, že subjekty, jako jsou samoživitelky či samoživitelé s dětmi, rodiny s dětmi, osoby opouštějící náhradní rodinnou péči, lidé, kteří mají nízké příjmy či místní potřební (obecně osoby sociálně-ekonomicky slabé), uvádějí jako současné obyvatele sociálních bytů v největší míře respondenti, kteří vědí o existenci sociálních bytů v jejich sousedství a jejich znalost je tak do určité míry ovlivněna jejich skutečnými zkušenostmi s těmito lidmi. Naopak respondenti, kteří nevědí, že se v jejich okolí nachází sociální byty, uváděli tyto jednotlivé subjekty, jako současné obyvatele sociálních bytů v nejmenší míře.

Z hlediska legitimacy, kterou respondenti připisují využívání sociálního bydlení jednotlivými sociálními skupinami je patrné, že by toto bydlení mělo být podle většiny respondentů určeno zejména samoživitelkám a samoživitelům s dětmi, rodinám s dětmi, osobám opouštějícím náhradní rodinnou péči, obětem domácího násilí, místním potřebným, seniorům a zdravotně postiženým osobám (takto se vyjádřilo 80 a více procent dotázaných). Méně než 50 % respondentů si pak myslí, že by sociální bydlení mělo být určeno pro lidi s psychickými problémy, osoby po výkonu trestu, Romy a uživatele návykových látek.

POSTOJE K SOCIÁLNÍMU BYDLENÍ

Většina respondentů (93 %) je přesvědčena, že zřízení sociálních bytů je potřebné a 79 % dotázaných si myslí, že by sociálních bytů mělo být více než nyní (dvě pětiny v této souvislosti uvedly, že by přímo v jejich čtvrti mělo být více sociálních bytů, než kolik je tam nyní, přičemž přesvědčení jsou o tom zejména respondenti žijící v obcích s více než 100 000 obyvateli – 59 %). Podle většiny respondentů by dále měla mít každá obec možnost se samostatně rozhodnout, zdali chce budovat sociální byty či nikoliv (87 %) a lokality pro sociální byty by se měly vybírat tak, aby jejich obyvatelé nezatěžovali ostatní obyvatele obce (85 %). Mezi obyvateli tak existuje silná podpora budování sociálního bydlení, přičemž při jeho plánování a vzniku by měl být brán ohled na ostatní obyvatele obce.

Jako důležitou vnímají respondenti legislativní úpravu sociálního bydlení, poněvadž 85 % podporuje vznik zákona, který by se zaměřoval na oblast sociálního bydlení. Tedy veřejnost významně podporuje legislativní ukotvení sociálního bydlení, ale za podmínky respektování lokálních potřeb.

V souvislosti s postoji k sociálnímu bydlení dále vyplývá, že 11 % dotázaných považuje za spravedlivé bez výhrad, aby měly určité skupiny osoby jednodušší přístup k bydlení; přibližně dvě třetiny to považují za spravedlivé jen v případě, že by se jednalo o osoby, které se dostaly do svízelné životní situace bez vlastního zavinění.

V případě místa vzniku sociálního bydlení se jen přibližně pětina respondentů vyjádřila pro separaci sociálního bydlení v samostatné ulici, čtvrti či části obce. Ostatní by sociální byty zřizovali buď dohromady s ostatními byty, popř. v domech určených pro tento typ bydlení. Pro separaci sociálního bydlení se v největší míře vyjádřili respondenti žijící v sociálně vyloučených lokalitách (29 %) a respondenti s velkými obavami z provozování sociálního bydlení (31 %).

V případě fokusních skupin respondenti vyjádřili názor, že pro cílové skupiny, které jsou považovány za neproblematické, by sociální bydlení mohlo být zřizováno kdekoliv. Jako důvody uváděli v jednotlivých případech obecně přijímaná východiska – zabránění koncentrace problémových nájemníků, prevenci stigmatizace kvůli bydlení na špatné adrese či dobrou dostupnost potřebných služeb.

HODNOCENÍ POJMŮ SOCIÁLNÍHO A DOSTUPNÉHO BYDLENÍ Z POHLEDU VEŘEJNOSTI

V rámci kvantitativního výzkumného šetření byl postoj respondentů k dostupnému, resp. sociálnímu bydlení zkoumán na základě škály 1 až 11, kde 1 vyjadřuje velmi negativní postoj, 6 neutrální postoj a 11 velmi pozitivní postoj. Z výsledků vyplývá, že postoj respondentů jak k dostupnému, tak sociálnímu bydlení se nachází v pásmu lehce pozitivního hodnocení (průměrná hodnota dosahuje v případě dostupného bydlení 6,96, v případě sociálního bydlení 6,22). Tyto hodnoty současně poukazují na mírně pozitivnější postoj respondentů k dostupnému než sociálnímu bydlení, což souvisí i s projektováním toho, pro koho je takové bydlení určeno. V případě dostupného je často vnímáno jako bydlení pro každého, zatímco sociální bydlení mnozí vnímají jako substandardní bydlení.

Ze souhrnného vyhodnocení možných obav z provozování sociálního bydlení v okolí respondentů je patrné, že mezi dotázanými panují částečné obavy z tohoto bydlení. Index obav ze sociálního bydlení (hodnocení na škále 0 až 10, kde hodnota 0 znamená, že celkové obavy z provozování sociálního bydlení jsou minimální a hodnota 10 znamená, že jsou naopak maximální) dosahuje hodnoty 6,3, přičemž nejnižší byla zaznamenána mezi respondenty, kteří mají ve svém sousedství sociální byty a vědí o jejich existenci (5,3). Naopak respondenti, kteří o existenci sociálních bytů ve svém okolí nevědí, vykazují hodnotu tohoto indexu 6,5. Z podrobnějšího pohledu je zřejmé, že větší obavy panují mezi respondenty z příchodu problémových obyvatel, zvýšení kriminality a vzniku sousedských konfliktů s obyvateli sociálních bytů.

Vedle obav ze sociálního bydlení si však respondenti jeho provozování spojují také s pozitivy pro život v obci. Většina dotázaných si myslí, že by provozování sociálního bydlení mohlo přinést obci dotace, zajistit vyšší investice či zvýšit počet sociálních pracovníků. Na vnímání přínosů sociálního bydlení pro obec má vliv zkušenost, resp. povědomí o existenci sociálních bytů v sousedství. Respondenti, kteří vědí o provozování sociálních bytů v jejich sousedství, uváděli jednotlivé přínosy existence sociálního bydlení pro obec většinou častěji než ostatní.

HODNOCENÍ SOUSEDSKÝCH VZTAHŮ

Celkem 9 z 10 respondentů uvádí, že má se svými sousedy dobré vztahy. Více než 8 z 10 respondentů pak považuje své sousedy za tiché a klidné. Horší se jeví být sousedské vztahy v sociálně vyloučených lokalitách. Respondenti žijící v těchto lokalitách totiž ve významně menší míře než ostatní uvádějí, že mají se sousedy dobré sousedské vztahy (82 %) a že jsou jejich sousedé tišší a klidní (72 %). Současně však platí, že tyto postoje vyjádřila stále většina z nich. Na druhé straně stojí obyvatelé, v jejichž okolí se nachází sociální bydlení. Tyto osoby hodnotí sousedské vztahy jako dobré a sousedy jako tiché a klidné naopak v největší míře (91 % resp. 86 %). O horších sousedských vztazích v sociálně vyloučených lokalitách vypovídá dále hodnocení těchto vztahů obyvateli sociálně vyloučených lokalit žijících v činžovních či panelových domech. Tyto osoby opět významně méně často než ostatní uvádějí, že jejich sousedé respektují soukromí ostatních (76 %) a dodržují domovní řád (74 %). Naopak v největší míře jsou o respektování soukromí ostatních a dodržování domovního řádu ze strany sousedů přesvědčeni opět respondenti, v jejichž okolí se nachází sociální byt/byty (shodně 90 %).

V posledních 3 letech mělo nějaký problém se svými sousedy celkem 18 % respondentů. Ze souboru respondentů, kteří vědí o existenci sociálního bydlení v jejich okolí, jich mělo nějaký konflikt se sousedy také 18 %. V případě respondentů ze sociálně vyloučených lokalit je to však už 28 %.

Mezi nejčastěji uváděné problémy se sousedy patří rušení nočního klidu či nepořádek. Necelá třetina dotázaných uvedla, že se problémy se sousedy vyskytují často, nebo dokonce velmi často. Respondenti, kteří měli v posledních 3 letech problémy se sousedy dále uvádějí, že se jim ve většině případů podařilo tyto problémy vyřešit, a to nejčastěji vzájemnou domluvou (74 %). Přibližně ve třetině případů se však

sousedské problémy řešily přivoláním Policie ČR nebo městské policie, přičemž u obyvatel sociálně vyloučených lokalit byl tento počet významně vyšší (42 % případů).

V souvislosti se sousedskými vztahy patří mezi důležitá zjištění dále také to, že respondenti, kteří mají v okolí svého bydliště umístěno sociální bydlení, se cítí ve společných částech domu, v okolí domu i ve své čtvrti bezpečně častěji než ostatní osoby.

TOLERANCE SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ V SOUSEDSTVÍ

V rámci kvantitativního šetření byla zkoumána akceptace sociálního bydlení v různých vzdálenostech od místa bydliště respondentů, a to na škále 1 až 11, kde 1 znamená, že by umístění sociálního bydlení na daném místě vůbec nevadilo a 11 představuje situaci, kdy by umístění sociálního bydlení naopak velmi vadilo. Podle předpokladu se zvyšuje akceptace sociálního bydlení s jeho rostoucí vzdáleností od místa bydliště. Průměrná míra akceptace sociálního bytu namísto bytu nejbližšího souseda dosahuje hodnoty 7,93, což indikuje převažující neakceptaci takto umístěného sociálního bytu. Průměrná akceptace sociálního bytu v sousedním domě činí 6,59, což poukazuje na spíše ambivalentní postoj v souvislosti s takto umístěným sociálním bytem. Spíše akceptováno je pak zřízení sociálních bytů na okraji obce (průměrná míra akceptace dosahuje 4,18), resp. v sousední obci (průměrná míra akceptace dosahuje 3,33).

Umístění sociálního bytu v sousedním domě má nejslabší míru akceptace především mezi obyvateli rodinných domů, respondenty, kteří vlastní obývanou nemovitost a respondenty žijícími v obcích s méně než 20 000 obyvateli.

V souvislosti s akceptací sociálního bydlení byl zkoumán výskyt tzv. NIMBY efektu (Not In My Back Yard), který označuje situaci, kdy obyvatelé mají pozitivní vztah k sociálnímu bydlení všeobecně, ale nepodpořili by ho na lokální úrovni, a čím blíže by k takovému bytu bydleli, tím negativněji by se k němu stavěli. Na základě podrobnější analýzy lze v tomto případě konstatovat, že NIMBY efekt v souvislosti se sociálním bydlením existuje, jeho intenzita však není příliš výrazná.

Z hlediska akceptace jednotlivých subjektů v blízkosti bydliště platí, že v největší míře by respondenti ve svém okolí akceptovali rodiny s dětmi, samoživitelky a samoživitele s dětmi, lidi po rozvodu, oběti domácího násilí, seniory, lidi s nízkými příjmy a zdravotně postižené (více než 70 %). Subjekty, jako jsou rodiny s dětmi, samoživitelky a samoživitelé s dětmi, lidi po rozvodu, oběti domácího násilí či lidi s nízkými příjmy, by ve svém okolí akceptovali častěji respondenti, kteří vědí o existenci sociálního bydlení ve svém okolí než respondenti, kteří o jeho existenci ve svém okolí nevědí. Ve významně menší míře by pak respondenti ve svém okolí akceptovali lidi s psychickými problémy, Romy, osoby přežívající venku, osoby po výkonu trestu a uživatele návykových látek.

Z výsledků dále vyplývá, že velká část respondentů je ochotna tolerovat sociální bydlení ve svém bližším okolí za předpokladu splnění určitých podmínek. Těchto respondentů je celkem 80 %. Celkem 8 % pak navíc nepožaduje žádné opatření, protože by podle nich sociální bydlení mělo být v obci bez dalších podmínek. Skupinu odmítajících sociální bydlení tvoří 12 % občanů a patří mezi ně zejména respondenti žijící v rodinném domě (17 %), respondenti, kteří měli v posledních 3 letech problémy se sousedy (17 %) či respondenti, kteří nikdy neslyšeli o sociálním bydlení (20 %), tedy lidé s předsudky a bez reálných zkušeností se sociálním bydlením.

Z hlediska jednotlivých faktorů vedoucích k větší podpoře sociálního bydlení v okolí bydliště respondentů platí, že největší dopad má větší dohled na veřejný pořádek ze strany Policie ČR nebo městské policie a zavedení či rozšíření kamerového systému. Jako motivační faktor akceptace sociálního bydlení uvedlo tyto dva faktory 72 %, resp. 59 % respondentů. Pro minimálně polovinu dotázaných představují motivační faktory akceptace sociálního bydlení dále zlepšení veřejných služeb / infrastruktury, rekonstrukce jejich domu, zvelebení veřejného prostoru, navýšení počtu sociálních pracovníků v obci a vznik nových parkovacích míst. Necelá polovina by pak akceptovala sociální bydlení výměnou za rozšíření zeleně v obci.

O INSTITUTU EVALUACÍ A SOCIÁLNÍCH ANALÝZ

INESAN (Institut evaluací a sociálních analýz) je první soukromý vědecko-výzkumný institut v oboru společenských věd založený v Česku. Jde o nezávislý subjekt, který byl založen podle pravidel stanovených Evropskou unií (Rámec Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací, 2014/C/198/01). Institut je výzkumnou organizací dle zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací a je zapsán na Seznamu výzkumných organizací vedeném Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Cílem INESANu je provádět základní výzkum, aplikovaný výzkum nebo experimentální vývoj a šířit jejich výsledky prostřednictvím výuky, publikování nebo převodu technologií, přičemž veškerý zisk je zpětně investován do těchto činností.

Hlavními činnostmi, kterými se INESAN zabývá, jsou evaluace a sociální analýzy.

Evaluace jsou v INESANu chápány jako proces systematického sběru, zpracování a uspořádání informací, jehož cílem je racionální stanovení a objektivní měření hodnoty. Evaluace prováděné INESANem mají formu kontrolovaného šetření věcného základu (Merit) a přínosu (Worth) předmětu evaluace. Evaluace mohou zlepšit kvalitu a zvýšit účinnost prováděných programů či projektů, mohou optimalizovat proces jejich realizace a mohou přinést adekvátní a využitelnou zpětnou vazbu. V oblasti evaluací se INESAN specializuje na:

- metaevaluace (evaluace již provedených evaluací),
- evaluace intervenčních programů (hodnocení souboru opatření, jejichž cílem je změna či formování chování jednotlivců, společenských skupin či organizací).

Sociální analýzy jsou cílené na společenské problémy v rámci vytyčených prioritních tematických oblastí. INESANem prováděné analýzy obvykle zahrnují celý soubor vzájemně provázaných výzkumných aktivit; tím se sociální analýzy odlišují od běžných výzkumů. V rámci realizace sociálních analýz se pracovníci INESANu zaměřují na zkoumání vzájemné interakce vybraného problému a jeho společenského kontextu, což umožňuje analyzované problémy detailně popsat a vyhodnotit. V oblasti sociálních analýz je realizován zejména:

- primární a sekundární výzkum,
- syntetizující, komparativní a analytické studie,
- případové studie.

Mezi tematické okruhy, jejichž výzkumem se INESAN zabývá, patří eticky odpovědné chování, manažerská studia, ICT, životní prostředí a sociální témata.

Díky svému zázemí v oblasti metodologie aplikovaného společenskovědního výzkumu INESAN poskytuje také zpracování výzkumných šetření a metodologických analýz. INESAN rovněž poskytuje odborné služby při tvorbě metodických nástrojů pro evaluaci, realizuje samotná evaluační šetření, podílí se na přípravě zadávací dokumentace, poskytuje peer-review jednotlivých dokumentů vztahujících se k evaluaci a k metodologii společenskovědního výzkumu.

Publikace, expertízy, odborná stanoviska a posudky, které INESAN vydává, nejsou ovlivněny postoji donorů a zadavatelů, nýbrž obsahují nezávislý pohled expertů INESAN.

VÝZKUM SOUSEDSKÝCH VZTAHŮ A POSTOJŮ K SOCIÁLNÍMU BYDLENÍ

PŘEHLED VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

ČERVEN 2019

INESAN (Institut evaluací a sociálních analýz)

Sokolovská 351/25, 186 00 Praha 8

Tel: +420 220 190 597

E-mail: info@inesan.eu

Web: www.inesan.eu

